

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Téma rigorózní práce:

**TRESTNÁ ČINNOST SOUVISEJÍCÍ SE ZNEUŽÍVÁNÍM
NÁVYKOVÝCH LÁTEK**

Konzultant: JUDr. Rudolf Vokoun, CSc.

Zpracovala: Mgr. Hana Egersdorfová

Prosinec 2007

Prohlášení o původnosti rigorózní práce

„Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala, způsobem na vědecké práci obvyklým.“

V Praze dne *5. 12. 2004*

Egusdorova¹
.....
podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala JUDr. Rudolfu Vokounovi, CSc. za odborné vedení a konzultace, které mi vždy s ochotou poskytoval v průběhu zpracovávání rigorózní práce.

OBSAH

ÚVOD	1
1. PROBLEMATIKA NÁVYKOVÝCH LÁTEK	2
1.1. Obsah pojmu návyková látka.....	2
1.2. Vymezení pojmu droga.....	3
1.3. Sociální a zdravotní rizika spojená s užíváním drog	4
1.4. Základní vnitrostátní právní normy upravující drogovou problematiku	6
2. SOUČASNÁ DROGOVÁ SCÉNA V ČESKÉ REPUBLICE	8
2.1. Obecná charakteristika v oblasti drog.....	8
2.2. Užívání drog v populaci.....	8
2.3. Nelegální obchod s drogami	9
2.3.1. Obchod s cannabisem (marihuana, hašíš).....	9
2.3.2. Obchod s metamfetaminem	11
2.3.3. Obchod se syntetickými drogami	12
2.3.4. Obchod s heroinem	13
2.3.5. Obchod s kokainem	14
2.4. Situace v oblasti trestné činnosti spojené se zneužíváním OPL	15
2.5. Pachatelé trestné činnosti spojené se zneužíváním OPL	16
3. TRESTNÁ ČINNOST SOUVISEJÍCÍ SE ZNEUŽÍVÁNÍM OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH LÁTEK	18
3.1. Drogová kriminalita.....	18
3.2. Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.....	20
3.3. Trestněprávní úprava drogových trestných činů.....	26
3.3.1. Trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 trestního zákona.....	28
3.3.2. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a trestního zákona	37
3.3.3. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 trestního zákona	45

3.3.4. Šíření toxikomanie podle § 188a trestního zákona.....	47
3.4. Alternativní řešení trestné činnosti drogově závislých osob.....	52
3.4.1. Ochranné léčení a přiměřená povinnost podle § 26 odst. 4 tr. zák.	53
3.4.2. Paralelní uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a ochranného léčení. Uložení zabezpečovací detence podle návrhu nového trestního zákona	55
3.5. Drogová kriminalita a její vývoj.....	58
3.5.1. Drogová kriminalita podle statistik Policie ČR (Ministerstva vnitra) ...	61
3.5.2. Drogová kriminalita podle statistik Ministerstva spravedlnosti	62
3.5.3. Sekundární drogová kriminalita	65
3.5.4. Drogové přestupky	65
4. REKODIFIKACE TRESTNÍHO PRÁVA HMOTNÉHO	66
4.1. Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 251 navrhovaného trestního zákona).....	68
4.2. Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedu (§ 252navrhovaného trestního zákona).....	68
4.3. Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 253 navrhovaného trestního zákona).....	70
4.4. Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 254navrhovaného trestního zákona)	70
4.5. Šíření toxikomanie (§ 255 navrhovaného trestního zákona)	71
5. DROGOVÁ LEGISLATIVA V ZEMÍCH EU.....	73
6. PROTIDROGOVÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY.....	77
6.1. Primární drogová prevence	79
6.2. Sekundární drogová prevence (léčba a resocializace)	80
6.2.1. Ambulantní léčba.....	81
6.2.2. Rezidenční (ústavní, pobytová) léčba	81
6.3. Terciární drogová prevence	82
ZÁVĚR	85
SEZNAM PŘÍLOH	
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	

ÚVOD

**„Je lepší užívání drog předcházet než léčit závislé,
je lepší předcházet a léčit než trestat,
represe však musí účinně nastoupit všude tam,
kde prevence selhává.“¹⁾**

Užívání návykových látek přináší problémy nejen v oblasti sociální, ale i právní. Je spojeno s pácháním trestné činnosti a souvisí s ním i řada rizik zdravotních. Negativně ovlivňuje celkovou kvalitu života jednotlivců a jejich okolí. Návykové látky představují široký pojem, který zahrnuje značný okruh látek, od drog alkoholových i nealkoholových, léků, látek jinak komerčního charakteru jako jsou lepidla, ředidla, určených k technickému použití, až po látky přírodní jako jsou některé houby a další. Trestní právo vychází z definice uvedené v ustanovení § 89 odst. 10 trestního zákona, které definuje návykové látky podle jejich vlastností.

Tato práce se zabývá problematikou návykových látek, zejména trestnou činností spojenou se zneužíváním nelegálních drog. Vzhledem ke značné šíři tématu a po dohodě s vedoucím rigorózní práce je zaměřena především na tzv. „drogové trestné činy“, tj. trestné činy obsažené v ustanovení § 187 až § 188a trestního zákona.

Úvodní kapitola se věnuje obecnějšímu pohledu na problematiku návykových látek, zejména rizikům spojených se zneužíváním těchto látek a vymezení souvisejících pojmů. Ve druhé kapitole je charakterizována současná drogová scéna. Třetí kapitola podává ucelený přehled právní úpravy drogových trestných činů. V samostatné podkapitole jsou nastíněny některé formy alternativního řešení trestné činnosti drogově závislých osob. Další podkapitola se zabývá vývojem registrované drogové kriminality v posledních letech na základě statistických údajů Policie ČR, Ministerstva vnitra a Ministerstva spravedlnosti. Čtvrtá kapitola rozebírá připravovanou rekodifikaci trestního

¹⁾ Ústřední motiv prvního vládního dokumentu „Konceptce a program protidrogové politiky na období 1993 - 1996“, převzato z mezioborové studijní monografie „Drogy a drogové závislosti“, str. 35.

práva hmotného, týkající se ustanovení tzv. drogových trestných činů (současný § 187 až § 188a trestního zákona). Pátá kapitola porovnává drogovou legislativu v některých členských státech Evropské unie. Závěrečná kapitola charakterizuje protidrogovou politiku v České republice a její základní strategie - snižování nabídky drog (pomocí represe), snižování poptávky po drogách (prevence) a snižování rizik s jejich užíváním spojených (tzv. harm reduction).

1. PROBLEMATIKA NÁVYKOVÝCH LÁTEK

1.1. Obsah pojmu návyková látka

Pojem *návykové látky*, definovaný v ustanovení § 89 odst. 10 (původně § 89 odst. 13) trestního zákona, byl zaveden novelou č. 175/1990 Sb. s účinností od 1. 7. 1990. Podle tohoto ustanovení se návykovou látkou rozumí alkohol, omamné látky, psychotropní látky a ostatní látky způsobitelné nepříznivě ovlivnit psychiku člověka nebo jeho ovládací nebo rozpoznávací schopnosti nebo sociální chování. Jde o demonstrativní výčet těchto látek. Termín byl převzat ze *zákona České národní rady č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi*, který byl zrušen zákonem č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami. § 1 odst. 3 dnes již zrušeného zákona vymezoval pojem „jiné návykové látky než alkohol“ jako omamné látky, psychotropní látky a ostatní chemické látky, jejichž užívání může vyvolat závislost osob na nich, poškozují zdraví a vede k jiné toxikomanii než alkoholismu. Toto ustanovení na rozdíl od trestního zákona obsahovalo navíc znak možného vyvolání závislosti osob na uvedených látkách.

V populaci patří mezi nejrozšířenější drogy alkohol a tabák. Alkohol je látka se sedativně hypnotickými účinky, podobnými jako u barbiturátů (skupina látek se silně tlumivými účinky na centrální nervovou soustavu). U obou uvedených legálních návykových látek se Česká republika řadí na přední místa ve světovém žebříčku spotřeby. Dále sem patří omamné látky a psychotropní látky. Z hlediska právního jde

o látky zařazené do příloh č. 1 až 7 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, v souladu s požadavky Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1961 (vyhláška č. 47/1965 Sb. ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.) a Úmluvy o psychotropních látkách z roku 1971 (vyhláška č. 62/1989 Sb.). Jsou to látky, u kterých vzniká nebezpečí chorobného návyku nebo psychických změn nebezpečných pro společnost nebo pro toho, kdo je opakovaně bez odborného dohledu užívá. Za ostatní látky se považují látky, které jsou běžně užívány v domácnosti nebo v průmyslu (ředidla, čisticí, náplně hasičských přístrojů apod.).

Pojem návyková látka vymezený v ustanovení § 2 písm. a) zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách se plně neshoduje s legální definicí podle § 89 odst. 10 trestního zákona, která je širší. Pro účely tohoto zákona se návykovými látkami rozumí jen omamné a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7 (v příloze č. 1 až 3 citovaného zákona jsou vymezeny omamné látky, v přílohách č. 4 až 7 psychotropní látky). Omamné a psychotropní látky v trestním právu spadají pod nadřazený pojem „návyková látka“, proto je třeba oba pojmy důsledně odlišovat.

V teorii i praxi bývá trestněprávní definice návykových látek často kritizována pro svou nedostatečnou určitost, neboť každá z látek, která podle ní patří mezi návykové látky, nevyvolává návyk. „Zdá se, že uvedený termín není příliš vhodný a mělo by být uvažováno o jeho nahrazení jiným pojmem jako např. droga, opojná látka apod.“²⁾

Pojem návyková látka se promítl i do dalších ustanovení trestního zákona, která se týkají zmenšené příčetnosti (§ 25, § 32 odst. 1) a uložení ochranného léčení (§ 72 odst. 2 písm. b).

1. 2. Vymezení pojmu droga

V trestním zákoně není ustanovení, které obsahuje pojem droga, ale je užíván pojem návyková látka ve smyslu § 89 odst. 10 trestního zákona. „Droga“ pochází

²⁾ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář 4. vydání, C.H. Beck, Praha 2001, str. 610.

z arabského slova „durana“ s původním významem léčivo. Podle stanoviska Světové zdravotnické organizace z roku 1969 je za drogu pokládána jakákoliv látka, která, je-li vpravena do živého organismu, může pozměnit jednu nebo více jeho funkcí. V odborné terminologii jsou od roku 1971 drogy označovány jako „omamné a psychotropní látky“. Jde o látky přírodní nebo syntetické, které mají výrazný účinek na lidskou psychiku (psychotropní efekt) a mohou vyvolat závislost. Dnes hovoříme-li o drogách, máme zpravidla na mysli látky uvedené v mezinárodně přijatých seznamech omamných a psychotropních látek, uvedených v zákonu č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.

1. 3. Sociální a zdravotní rizika spojená s užíváním drog

Drogy, boj proti drogám, protidrogová prevence – jak často slyšíme tato slova. Drogová problematika je u nás bohužel stále více aktuální. Česká republika se podobně jako ostatní země světa potýká s řadou problémů způsobených drogami. Je signatářem všech významných mezinárodních úmluv OSN, které oblast boje proti drogám upravují. Výroba drog, neoprávněné nakládání s nimi, zvyšování jejich spotřeby, organizovaný zločin zaměřený na obchodování s omamnými a psychotropními látkami, praní „špinavých peněz“ plynoucích z nelegálního obchodu s drogami představují vážný celosvětový problém. Obrovský zisk z nelegálního obchodu s drogami je hlavním motivem, proč jsou drogy nabízeny.

Příčina problému nespočívá pouze v existenci drogy, ale především ve vztahu jedinců k ní. Užívání drog je vnímáno jako závažný sociální jev, který má negativní vliv nejen na jednotlivce, ale ohrožuje společnost jako celek. Nebezpečné je nadměrné užívání resp. zneužívání drog (tzv. abúzus). Dalším nebezpečím spojeným s abúzem drog je vznik drogové závislosti. *Drogovou závislostí* (totožný pojem toxikomanie) se rozumí psychický a někdy také fyzický stav, vyplývající ze vzájemného působení mezi živým organismem a drogou, charakterizovaný změnami chování a jinými reakcemi, které vždy

zahrnují nutkání brát drogu stále nebo pravidelně pro její psychické účinky a někdy také proto, aby se zabránilo nepříjemnostem plynoucím z její nepřítomnosti.³⁾ Jde tedy o chorobný stav spojený s nezvladatelnou touhou po opakovaném braní drogy, mnohdy s tendencí stálého zvyšování dávek.

Příčiny vedoucí ke vzniku závislosti na drogách jsou mnohostranné. Uplatňují se zejména faktory biopsychického charakteru vyplývající z osobnosti člověka (např. duševní choroba, poruchy chování, nízké sebevědomí a sebehodnocení, příliš introvertní nebo extrovertní osobnost), vlivy prostředí (okolí – rodina, škola, vrstevníci, pracovní kolektiv, společnost, které u jedince zneužívání drog spíše podporuje nebo mu pasivně přihlíží, než aby mu v zneužívání drog bránilo), faktory situační (okolnosti, které vedou ke zneužívání drog jako jsou adaptační problémy, stres a jeho špatné zvládnutí, tlak skupiny vrstevníků apod.) a faktory farmakologické (droga, její charakter a účinky, potenciál pro závislost). Pohnutkou k užití drogy bývá též únik z bezvýchodné situace, touha po neobvyklých zážitcích, zlepšení výkonnosti a u mládeže zejména zvědavost, snaha uniknout samotě, do které je uváděna svými problémy, které si nezavinila sama, přizpůsobení se partě či protest proti autoritě. Podnětem ke vzniku závislosti je i svedení dítěte či mladistvého k užití drogy.⁴⁾ Častým místem, kde toxikomané ovlivňují dosud nezasazenou mládež, jsou diskotéky, na nichž se formují toxikomanské „party“, ve kterých se nezřídka objevují i nezletilci.

Užívání drog má negativní vliv nejen na fyzické zdraví jedince, ale i na jeho psychiku. Jedním z rizik, které na sebe bere každý uživatel drog, především tvrdých drog jako je heroin, pervitin či kokain, je možnost předávkování. Drogově závislí, kteří si drogu vpichují, riskují záněty žil a trombózu, někdy až smrtelnou embolii (ucpání tepny sraženou krví). Dalším zdravotním rizikem je šíření infekčních nemocí - hepatitid typu B a C a viru HIV způsobující onemocnění AIDS, což je způsobeno především opakovaným používáním nesterilních a mezi toxikomany vzájemně předávaných injekčních jehel a stříkaček a také špatnou hygienou. Do drog jsou přidávány i různé příměsi, které mohou zdraví rovněž poškodit. Závažným problémem jsou i dopravní nehody způsobené pod vlivem drog.

³⁾ Definice komise znalců Světové zdravotnické organizace z roku 1969.

⁴⁾ Zapletal, J. a kol.: Kriminologie, díl II. Zvláštní část. Praha, Policejní akademie ČR 2004, str. 52.

K sociálním problémům spojeným s užíváním drog patří narušené mezilidské vztahy, časté rozpady rodin, zhoršené vztahy v pracovním a školním prostředí, nedokončené nebo nedostatečné vzdělání (často pouze základní), nezaměstnanost, špatná finanční a bytová situace, která může vést až k bezdomovectví. Uživatel ztrácí kontakt s „normálním světem“. Sociální vazby jsou postupně přetrhávány. Kumulace těchto problémů někdy vede až k sociálnímu vyloučení (exkluzi). Sociální vyloučení nemusí být jen důsledkem užívání drog, ale také naopak příčinou jejich užívání. To se týká některých etnik a národnostních menšin. Někteří uživatelé získávají prostředky na drogy prostitucí.

Jedním z nejzávažnějších sociálních důsledků užívání drog je páchání *trestné činnosti*. Drogy jsou výrazným *kriminogenním faktorem*. Trestná činnost související s omamnými a psychotropními látkami není zpravidla páchána samostatně, ale bývá spojena s majetkovou a násilnou kriminalitou, které se dopouštějí uživatelé drog s úmyslem opatřit si prostředky na drogy, někdy také s mravnostní kriminalitou. Drogově závislý vydá na vrcholu svého návyku až 10 000 Kč denně, podle druhu a množství drogy, což je částka legálně nezískatelná. To toxikomany žene k páchání zejména majetkové trestné činnosti a k dealerství.

Nelegální obchod s drogami je předmětem zájmu organizovaných zločineckých skupin a jeden ze zdrojů financování terorismu. Peníze získané z nelegálního obchodu s drogami nemůže narkomafie normálním způsobem zdanit, a tak se do legální ekonomiky přelévá obrovská suma nezdaněných špinavých peněz. Pro Českou republiku představuje pronikání tohoto mezinárodního organizovaného zločinu na její území závažný problém. Vyšetřovatelé jen obtížným způsobem dokazují účast překupníků v organizovaných skupinách, jejich vazby na zahraničí a výši zisku z prodeje drog.

1. 4 Základní vnitrostátní právní normy upravující drogovou problematiku

- 1) Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů,
- 2) zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů,
- 3) zákon č. 167 /1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů,

- 4) zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami (nahradil zákon č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi).

Dále tuto problematiku upravují interní akty řízení:

Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně č. 2/2006 ze dne 16. srpna 2006
o postihu trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr. zák. s přílohou orientačních hodnot odpovídající znění ustanovení § 187a odst. 1, 2 tr. zák. nejčastěji se vyskytujících omamných a psychotropních látek
(s účinností od 1. října 2006) - nahradil pokyn nejvyšší státní zástupkyně č. 6/2000 ze dne 27. dubna 2000.

Závazný pokyn policejního prezidenta č. 86/2006 ze dne 7. září 2006, kterým se upravuje činnost Policie České republiky v souvislosti s drogovou kriminalitou.

2. SOUČASNÁ DROGOVÁ SCÉNA V ČESKÉ REPUBLICCE

2.1. Obecná charakteristika v oblasti drog

V současné době jsou na české drogové scéně dostupné téměř všechny druhy nelegálních drog. Tradiční drogou vyráběnou v naší zemi je „pervitin“ (metamfetamin). Také spotřeba konopí je z významné části kryta jeho produkcí v České republice. Pro ostatní drogy zůstává ČR cílovou (spotřebitelskou), případně tranzitní zemí, díky svému výhodnému geografickému postavení v centru Evropy.

Drogová scéna se v posledních letech hodně komercializovala. Omamné a psychotropní látky (dále jen „OPL“) se postupně rozšířily i do menších měst a obcí. Jejich nabídka převyšuje poptávku, a tak ceny drog jsou dlouhodobě stabilní. Přehled cen OPL v roce 2006 je uveden v příloze č. 1. Z výročních zpráv Národní protidrogové centrály služby kriminální policie a vyšetřování Policie ČR (dále jen „NPC“) vyplývá, že se zvýrazňují rozdíly v kvalitě drog, a to podle úrovně distribuční sítě. OPL nejnižší kvality (s nízkým obsahem účinné látky) byly zajištěny u romských a vietnamských distributorů. Velmi znepokojujícím jevem je stále častější využívání dětí k distribuci drog, kterým za toto jednání vzhledem k nízkému věku nehrozí trest a účast organizátorů trestné činnosti je tak zakrývána. Po vstupu České republiky do Evropské unie, který přinesl větší otevření hranic, dochází k tzv. drogové turistice. Byla zaznamenána zvýšená aktivita převážně českých občanů v dovozu tablet extáze a marihuany z Holandska. Objevuje se i nový trend ve vývozu metamfetaminu z našeho území do Spolkové republiky Německo, a to opakované zasílání menších zásilek řádově do 100 gramů.⁵⁾

2.2. Užívání drog v populaci

V posledních letech roste v České republice experimentální nebo tzv. rekreační užívání konopných drog a extáze (tj. užívání drog především v prostředí zábavy, typicky na tanečních akcích či diskotékách, při kterém nedochází k rozvoji závislosti a dalších

⁵⁾ Výroční zpráva NPC za rok 2005 (Obecná charakteristika v oblasti drog).

závažných problémů), a to zejména mezi mladými lidmi, stejně jako tolerance k užívání těchto látek, jak vyplývá z Výročních zpráv o stavu ve věcech drog v České republice, které vypracovává Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti.⁶⁾ Podle Evropského monitorovacího střediska pro drogy a drogové závislosti vyzkoušelo někdy v životě marihuanu 22,1 % mladých Čechů, což je asi o 10% více než je průměr zemí EU. Mladí lidé nepokládají tyto drogy za nebezpečné, kouření marihuany považují dokonce za určitou formu relaxace. Marihuana slouží i jako „doplňková droga“ pro osoby těžce závislé na jiných OPL.

Na druhé straně příznivým trendem je stagnace až pokles tzv. problémového užívání drog se závažnějšími zdravotními a sociálními důsledky, to znamená dlouhodobého a pravidelného nebo injekčního užívání heroinu a pervitinu. Uživatelé těchto drog stárnou, což svědčí o snížení počtu nových problémových uživatelů. Naopak negativním jevem je rozšíření příležitostného užívání pervitinu do prostředí noční zábavy a tanečních akcí včetně menších měst. Podle odborníků rozšíření pervitinu paradoxně omezuje spotřebu jiných drog, především ještě nebezpečnějšího a dražšího kokainu.

Z těchto výročních zpráv dále vyplývá, že česká mládež je na vedoucím žebříčku pokud jde o zkušenost s užíváním konopných drog. Alespoň jednou za život je užilo přibližně 44 % šestnáctiletých. Užívání drog je nejčastěji rozšířené ve věkové skupině 18-24 let. Někteří problémoví uživatelé mezi sebou drogy kombinují, aby upravili jejich působení. Častým fenoménem se tak stává užívání více typů drog (tzv. polyvalentní užívání).

2.3. Nelegální obchod s drogami

2.3.1. Obchod s cannabisem (marihuana, hašiš)

Nejčastěji užívanými nelegálními drogami jsou konopné látky - marihuana a hašiš v obecné populaci, ale i v prostředí tanečních akcí. Marihuana se připravuje ze sušených

⁶⁾ Bylo zřízeno v roce 2002 jako součást Úřadu vlády – sekretariátu Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky.

listů a květů konopí, hašiš je vylišovaná pryskyřice ze sušených samičích květů konopí.⁷⁾ Spotřeba *marihuany* je z významné části pokryta pěstováním konopí na našem území, ať již pro osobní potřebu nebo za účelem zisku. Dle kvalitativní studie CANLONG, zaměřené na pravidelné a těžké uživatele marihuany, pokrývá 61 % pravidelných uživatelů marihuany alespoň část své spotřeby vlastním pěstováním konopí.

V posledních letech dochází v ČR k ústupu venkovního (tzv. outdoorového) pěstování konopí pro vlastní potřebu na úkor méně rizikovějšího, ale nákladnějšího pěstování v umělých podmínkách, které není závislé na klimatických podmínkách. Speciální odrůdy konopí se pěstují hydroponně v uzavřených místnostech s umělým osvětlením a výživou. Vzdělává zájem o tzv. „scunk“, marihuanu s vysokým obsahem účinné látky THC, pěstovanou hydroponním a aeroponním způsobem, která se svou kvalitou blíží účinnosti hašiše. Podle údajů NPC bylo v roce 2006 odhaleno 17 hydroponních pěstíren marihuany, oproti 11 případům v roce 2005.⁸⁾ Marihuana a hašiš se dále přímo dováží, nejvíce z Nizozemí, Španělska a Maroka. Zaznamenán byl rovněž zvýšený dovoz hašiše z asijských států, zejména z Nepálu, Indie a Thajska.⁹⁾ V roce 2006 NPC zabavila 108 kg marihuany, připravené k užívání a sklídila 2 200 čerstvých rostlin. O rok dříve to bylo 103 kg sušené drogy a 1 700 rostlin.¹⁰⁾

Konopí (jakožto rostlina) a pryskyřice z konopí jsou zařazeny mezi omamnými látkami v příloze č. 3 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, zatímco účinná látka konopí, delta 9 tetrahydrokanabinol a jeho stereochemické varianty (THC), patří mezi psychotropní látky uvedené v příloze č. 4 tohoto zákona. Zákon o návykových látkách mimo jiné ve svých ustanoveních zakazuje pěstovat druhy a odrůdy rostliny konopí (z rodu *Cannabis*), které mohou obsahovat více než 0,3 % látek ze skupiny tetrahydrokanabinolů a získávat konopnou pryskyřici a látky ze skupiny tetrahydrokanabinolů z rostliny konopí (§ 24 písm. a) a § 15 písm. f) citovaného zákona).

⁷⁾ Chmelík, J. a kol.: Drogová kriminalita, str. 9.

⁸⁾ V některých krajích (Praha, Jihomoravský, Královéhradecký, Pardubický) zaznamenala policie zvýšený počet odhalených pěstíren marihuany, kdy se jednalo o výrobu v menším měřítku (do 20 rostlin), pro osobní potřebu nebo užší okruh známých.

⁹⁾ Výroční zpráva NPC za rok 2005 a 2004 (IV. Obchod s cannabisem).

¹⁰⁾ Kriminalistická informace „Pěstovat marihuanu nelze bez trestu“, vydává Kriminalistický ústav Praha Policie ČR.

Osoby, které pěstují konopí na ploše větší než 100 m², jsou povinny splnit ohlašovací povinnost a písemně nebo v elektronické podobě o tomto informovat celní správu (§ 29 citovaného zákona). Pokud tak neučiní, vystavují se postihu až do výše 100 000 Kč (fyzické osoby) či 500 000 Kč (právnícké a podnikající fyzické osoby). Z toho vyplývá, že pěstování technického konopí je možné pod uvedenou výměru bez ohlašovací povinnosti.

2.3.2. Obchod s metamfetaminem (označovaný běžně jako pervitin)

Nejoblíbenější tvrdou drogou v ČR je pervitin, který patří mezi problémové drogy. Za *problémové užívání drog* je považováno injekční (intravenózní) nebo dlouhodobé a pravidelné užívání opiátů, kokainu nebo drog amfetaminového typu.¹¹⁾ Jde o užívání, které představuje značné riziko vzniku závislosti nebo poškození zdraví konzumenta. Tento pojem nezahrnuje užívání extáze ani konopí.

Metamfetamin, uvedený v příloze č. 5 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách jako psychotropní látka, je nejužívanější stimulační drogou, která patří do skupiny amfetaminů, což je skupina syntetických látek se silným psychostimulačním účinkem. Mezi uživateli je oblíben pro svoji poměrně nízkou cenu a vysokou kvalitu, neboť má srovnatelné účinky s kokainem. Zneužívá jej především mládež a rozšířil se i mezi uživateli střední generace. V poslední době narůstá výroba pervitinu z alternativních zdrojů¹²⁾ - z volně prodejných léčiv obsahujících pseudoefedrin (zejména Modafen, Paralen Plus, Panadol Plus Grip a Nurofen Stop Grip), časté jsou i případy zneužívání léčiv na lékařský předpis. Je to způsobeno nedostatkem prekursoru efedrinu (výchozí „surovina“ pro výrobu pervitinu) na černém trhu, po zastavení jeho výroby v České republice v podniku firmy ICN v Roztokách u Prahy. Efedrin je do ČR dovážen, a to zejména ze Spolkové republiky Německo, ze zemí bývalé Jugoslávie, Polska a Bulharska. Do dovozu efedrinu tzv. balkánskou cestou jsou zapojeny makedonské a albánské zločinecké skupiny.

¹¹⁾ Definice Evropského monitorovacího centra pro drogy a drogové závislosti – EMCDDA.

¹²⁾ Výroční zpráva NPC za rok 2004, 2005 a 2006 (V. Obchod s metamfetaminem a efedrinem). Nárůst výroby byl zaznamenán policií v kraji Středočeském, Olomouckém a Moravskoslezském.

Metamfetamin je vyráběn buďto v malých domácích laboratořích (tzv. „kuchyňská výroba“) nebo v laboratořích „profesionálních“. V prvním případě výrobu zajišťuje nevelká skupina osob, která převážnou část takto vyrobeného pervitinu sama spotřebovává a přebytky prodává na černém trhu. Ve druhém případě jde o organizovanou výrobu převážně tuzemských a ruskojazyčných skupin, které pervitin dále distribuují na domácím i zahraničním trhu. Laboratoře na výrobu metamfetaminu jsou velice mobilní a místa výroby tak mohou být často měněna (např. v krátkodobě pronajatých bytech, sklepních nebo půdních prostorech). V roce 2006 odhalily policejní složky 418 nelegálních domácích výroben pervitinu (tzv. varen), oproti 261 v roce 2005.¹³⁾ Byly zaznamenány případy, kdy byl pervitin výrobci nebo dealery ředěn látkou Piracetam, kterou se snižuje obsah účinné látky v droze. Distribuci pervitinu organizují jak čeští občané, tak i ruskojazyčné skupiny a skupiny osob z bývalé Jugoslávie.

Metamfetamin je určen nejen pro domácí drogový trh, ale také pro export do Spolkové republiky Německo. Zde je žádán pod názvem „Krystal“, protože je nelegálně vyvážen v čistě bílé krystalické barvě. Podle NPC v poslední době dochází k tomu, že si pro metamfetamin osobně jezdí odběratelé ze SRN nebo jimi osobně najmutí kurýři. V předchozích letech však vývoz této drogy do zahraničí zpravidla organizovali a zajišťovali dodavatelé z České republiky.

2.3.3. Obchod se syntetickými drogami

Nadále pokračuje růst distribuce a konzumentů syntetických drog, souhrnně označovaných jako extáze (XTC). Česká republika se stala cílovou zemí. Extáze je k nám dovážena z Nizozemí, Belgie a Polska, a to jednak soukromými dopravními prostředky, ale i pravidelnými autobusovými linkami.

Užívání extáze je typicky rozšířeno v prostředí tanečních akcí. K největšímu výskytu a distribuci této drogy dochází na tzv. technoparty, houseparty a diskotékách. Konzumenty extáze jsou proto zejména mladí lidé. Pokračujícím trendem je snížení

¹³⁾ Zdroj: všechny příslušné útvary Policie ČR a Generálního ředitelství cel, Výroční zpráva NPC za rok 2005 a 2006.

kvantitativního množství účinné látky MDMA v tabletách. Tato látka je v zákonu č. 167/1998 Sb., o návykových látkách zařazena mezi psychotropní látky uvedené v příloze č. 4. V tabletách nabízených jako extáze se mohou vyskytovat i tzv. nové syntetické drogy jako je PMA a 4-MTA. Další syntetickou drogou užívanou na diskotékách a v nočních klubech je „tekutá extáze“ (GHB), která patří mezi psychotropní látky zařazené v příloze č. 7 zákona o návykových látkách.

2.3.4. Obchod s heroinem

Heroin je polosyntetický derivát morfinu, patří mezi opiáty. Je jednou z nejnebezpečnějších a nejvíce návykových drog. Jako omamná látka je zařazen v příloze č. 3 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách.

V obchodu s heroinem je Česká republika především tranzitní zemí pro západoevropský trh (zejména SRN a severské země), případně na našem území dochází k dělení větších zásilek na menší, které jsou dále distribuovány do cílových zemí. Pro dovoz heroinu je využívána nejčastěji tzv. balkánská cesta (z Turecka přes Bulharsko, Rumunsko, Maďarsko, Českou republiku do zemí západní Evropy), ale i její jižní větve přes Bulharsko, Řecko, Makedonii, Kosovo a Albánii.¹⁴⁾ Z provedených akcí NPC vyplývá, že heroin pocházející z Afghánistánu (tradiční pěstitelská země opia), je do České republiky pašován i tzv. hedvábnou cestou, tedy přes středoasijské republiky, Ruskou federaci a Ukrajinu.

Pachatelé při nelegálním obchodu stále více používají menší zásilky (cca okolo 1 – 3 kg). Tímto opatřením snižují riziko odhalení, ale i finanční ztráty v případě zadržení zásilky. Podle NPC si hlavní postavení na území ČR v obchodu s heroinem neustále udržuje kosovoalbánská komunita, dále pak turecké a bulharské zločinecké skupiny. Na domácí drogové scéně se na kosovoalbánské skupiny napojují Romové a Vietnamci, kteří se zabývají distribucí heroinu. Pro pouliční distribuci je typická špatná kvalita, neboť

¹⁴⁾ Výroční zpráva NPC za rok 2003, 2004, 2005 a 2006 (I. Obchod s heroinem, II. Obchod s kokainem).

heroin je před samotným prodejem dále ředěn a koncentrace účinné látky v jednotlivé dávce se pohybuje kolem 5 až 10 %. Tato droga je pak prodávána za cenu jako u kvalitního heroinu.

V poslední době došlo k výraznému nárůstu nelegálního obchodování s lékem Subutex (odborně nazývaný buprenorfin), který lékaři předepisují drogově závislým jako méně nebezpečnou náhradu za heroin. Obchod s ním není většinou organizován dealery, ale jde spíše o individuální prodej mezi uživateli, obchodujícími s přebytkem tablet předepsanými více lékaři. Cena na černém trhu několikanásobně převyšuje cenu v lékárně. Tento substituční opiát je mezi narkomany oblíben pro svou zaručenou stálou kvalitu a snadnější dostupnost. Buprenorfin je uveden v příloze č. 5 zákona č. 167 /1998 Sb., o návykových látkách jako psychotropní látka. Novelou č. 223/2003 Sb. byl přeřazen z přílohy č. 6 do přílohy č. 5, tj. do skupiny látek podléhajících přísnějšímu režimu. Dle § 13 odst. 1 zákona o návykových látkách lze totiž léčiva obsahující návykové látky uvedené v přílohách č. 1 a 5 vydávat pouze na recept nebo žádanku označenou modrým pruhem.

2.3.5. Obchod s kokainem

Česká republika je i pro kokain významnou tranzitní zemí. Kokain je účinnou látkou (alkaloidem) listů keře koka. V zákonu č. 167/1998 Sb., o návykových látkách je zařazen mezi omamné látky uvedené v příloze č. 1.

V obchodu s kokainem převládá trend zasilání většího počtu menších zásilek drogy z Jižní Ameriky a Nizozemí. Tyto zásilky nahrazují velké, někdy až stokilogramové zásilky, přepravované dříve v obchodních nákladech. Snižuje se tak riziko odhalení dodávky. Na organizaci kurýrní přepravy se podílejí především západoafrické a jihoamerické zločinecké skupiny, které získávají kurýry, zajišťují jim cestu, ubytování a převzetí drogy. Jako kurýři jsou najímány osoby, které jsou často v tíživé životní nebo sociální situaci, nezaměstnaní, zadlužení. Tyto osoby zpravidla nevědí nic podrobnějšího o zločinecké organizaci zabývající se nelegálním obchodem s drogami a v případě zadržení jsou jedinými trestně stíhanými osobami. Řídící složky

těchto organizací zůstávají utajeny. Kokain je často přepravován letecky prostřednictvím tzv. „polykačů“ v trávicím traktu, dále jsou zásilky ukryty v zavazadlech, různých předmětech nebo je kurýři mají upevněné na těle či ukryté v oděvu. V poslední době dochází k nárůstu případů zadržení českých kurýrů v zemích Latinské Ameriky, kteří byli najímáni na přepravu kokainu v množství 1-3 kg, zejména do Nizozemí, případně dalších zemí západní Evropy. Dovozem a distribucí se zabývá i albánská komunita.¹⁴⁾

Od roku 2005 dochází k mírnému nárůstu objemu ilegálního obchodu s kokainem, což je způsobeno pravděpodobně módní vlnou jeho konzumace. V poslední době latinskoamerická narkomafie zvýšila dodávky kokainu do České republiky také formou poštovních zásilek, které jsou anonymní. Podle policie mezi tuzemskými uživateli převládají lidé ze showbyznysu, modelingových agentur, bohatší podnikatelé a umělci. Jeho distribuce byla zaznamenána zejména v hernách a barech. Poslední novinkou české drogové scény je možnost koupit si kokain přímo od pouličních dealerů. Začínají ho kupovat i narkomani, kteří byli dosud zvyklí na pervitin a extázi. „Gram ředěného kokainu na ulici stojí okolo 1200 Kč. Tento prodej je na vzestupu. Kokain prostě začal konkurovat českému pervitinu a extázi“, říká velitel kokainové a heroinové sekce Jakub Frydrych z NPC.¹⁵⁾ Jde o vážný problém. Z kokainu se vyrábí crack, což je velmi nebezpečná a devastující droga.

2.4. Situace v oblasti trestné činnosti spojené se zneužíváním OPL

Česká republika je zapojena do nelegální výroby a přepravy omamných a psychotropních látek, do nelegálního obchodu s prekursory i do legalizace výnosů pocházejících z nelegálního obchodu s drogami.

Trestná činnost spojená se zneužíváním drog se soustřeďuje do větších měst, kde je větší anonymita, vyšší životní úroveň a také větší koncentrace mladých lidí. Přední místo si v oblasti drogové kriminality udržuje hlavní město Praha s rozsáhlou sítí distributorů a velkou fluktuací osob. Mezi nejproblémovější lokality patří centrum města,

¹⁵⁾ Právo ze dne 24.8. 2007 „Kokain začal na ulici konkurovat pervitinu“.

zábavní kluby, herny, autobusová a vlaková nádraží, dále sídliště, kde se koncentrují skupiny mládeže, které ve větší míře zneužívají drogy a dochází zde proto k páchání trestné činnosti s tím spojené, zejména majetkového charakteru.¹⁶⁾ Drogová scéna se vyznačuje větší flexibilitou, pohyblivostí a operativností. Zvyšuje se organizovanost a konspirace výroby a distribuce OPL. Variabilita umístění nelegálních laboratoří je značná, od pronajatých bytů až po odlehle objekty. Drogoví dealeři jsou stále vynalézavější. Ke smluvení místa a času předání drogy používají mobilní telefony s předplacenými kartami, čísla často mění, aby prodej drog byl obtížněji sledovatelný. V důsledku zavedení trestnosti držení OPL v množství větším než malém mají často u sebe pouze malé množství drogy. V souvislosti s tím došlo také k rapidnímu poklesu otevřené nabídky drog na ulici. Pouliční prodej se přesouvá do privátních bytů a zábavných zařízení. K distribuci omamných a psychotropních látek je čím dál tím více používán internet. Trestná činnost s OPL je velmi úzce propojena s další organizovanou kriminalitou, zejména s obchodem se zbraněmi, prostitucí a převáděním osob přes státní hranice.

2.5. Pachatelé trestné činnosti spojené se zneužíváním OPL

Občané České republiky jsou zapojeni převážně do výroby a distribuce metamfetaminu, dovozu tablet extáze, marihuany a hašiše. Zločinecké skupiny ze zemí bývalé Jugoslávie organizují obchod s heroinem a nelegální dovoz efedrinu z Balkánu, dochází i k jejich propojení s domácími výrobci pervitinu a zapojují se také do obchodu s kokainem. Jejich činnost se vyznačuje vysokou mírou organizovanosti, profesionality a brutality. Ruskojazyčné skupiny se nejčastěji podílejí na distribuci metamfetaminu. Osoby vietnamské národnosti provádějí distribuci heroinu a v poslední době se zaměřují na výrobu metamfetaminu. Dále byly zjištěny informace o tom, že se zabývají i hydroponickým pěstováním marihuany s vysokým obsahem THC. Vyšší články vietnamských struktur organizují dovoz heroinu, zemí původu je zpravidla Laos. Romové se ve velké míře zabývají pouliční distribucí omamných a psychotropních látek, zejména heroinu, který získávají od kosovských Albánců a dále metamfetaminu.

¹⁶⁾ Výroční zpráva NPC za rok 2005 (VII. Regionální specifika obchodu s OPL v České republice).

Výroční zpráva Policie ČR NPC služby kriminální policie a vyšetřování „Obecná charakteristika v oblasti drog v roce 2005“ konstatuje, že etnické a národnostní hledisko u pachatelů drogové trestné činnosti oproti dřívějším letům ustupuje do pozadí. Vznikají velké zločinné konglomeráty, kdy se dříve konkurenční skupiny výrobců a distributorů drog z různých etnik a národností spojují a kooperují, proto již nelze přesně vymezit specializace konkrétních etnických skupin vůči jednotlivým druhům drog.

3. TRESTNÁ ČINNOST SOUVISEJÍCÍ SE ZNEUŽÍVÁNÍM OMAMNÝCH A PSYCHOTROPNÍCH LÁTEK

3.1. Drogová kriminalita

Pro trestnou činnost související se zneužíváním omamných a psychotropních látek se obecně používá termín drogová kriminalita. Drogovou kriminalitu lze rozdělit do tří skupin.

První skupina, označovaná jako *primární drogová kriminalita* (též drogová kriminalita v užším smyslu), zahrnuje trestné činy nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 tr. zák. (nedovolené nakládání s drogou pro jiného), nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr. zák. (držení drogy pro vlastní potřebu), nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 tr. zák. (nedovolené nakládání s předmětem způsobilým k výrobě) a trestný čin šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák. To znamená trestné činy, jejichž *objektem* je zájem na ochraně zdraví jednotlivců, ale i celé společnosti před negativními důsledky nezákonné dispozice s OPL, přípravky obsahujícími OPL, prekursory a jedy.

Uvedené trestné činy, souhrnně nazývané *drogové delikty*, jsou zařazeny v hlavě čtvrté zvláštní části trestního zákona, upravující trestné činy obecně nebezpečné. Jde o abstraktní ohrožovací trestné činy (tj. takové, které nevyžadují ohrožení konkrétního předmětu útoku). „Termín drogový trestný čin je termínem kauzálně přímo závislým nikoli na látce samotné, ale na jejím právním postavení.“¹⁷⁾

V případě trestního stíhání drogových deliktů se rozlišují dvě skupiny pachatelů. Do první skupiny patří pachatelé, kteří se dopouštějí těchto trestných činů za účelem dosažení finančního zisku, ale sami drogy neužívají. Do druhé skupiny patří pachatelé - uživatelé drog, kteří se drogové nebo i jiné trestné činnosti, zejména majetkové,

¹⁷⁾ Miovský, M. a kol.: Vězeňství a drogy. Úřad vlády ČR, 2003, str. 24.

dopouštějí proto, aby získali finanční prostředky na jejich nákup. Zvláštní podskupinu tvoří drobní dealeri drog, kteří si prodejem vydělávají na vlastní dávku drog, ale zároveň mají ze svého jednání určitý zisk.

Blízký vztah k drogovým deliktům mají i další trestné činy jako je např. ohrožení pod vlivem návykové látky podle § 201 tr. zák., opilství podle § 201a tr. zák., vyhýbání se služebnímu úkonu a výkonu vojenské služby podle § 280 a § 281 tr. zák., ale i trestný čin legalizace výnosů z trestné činnosti, kde jedním ze znaků kvalifikované skutkové podstaty je spáchání tohoto trestného činu ve vztahu k věcem nebo jiným majetkovým hodnotám pocházejícím z obchodu s OPL.

Druhou skupinu tvoří *trestné činy páchané drogově závislými uživateli za účelem obstarání si drogy či finančních prostředků na jejich zakoupení* (tzv. opatrovací kriminalita). Vysoká cena drog na černém trhu neumožňuje většinou závislým uživatelům získávat finanční prostředky na ně legální cestou. Trestná činnost se tak časem stává jediným zdrojem jejich příjmů. Jde zejména o majetkovou trestnou činnost, typicky krádeže ve smyslu § 247 tr. zák. (kapesní krádeže, krádeže motorových vozidel, věci z automobilů, vloupání do bytů, chat, obchodů, lékáren či zdravotnických zařízení, krádeže lékařských receptů a razítek ze zdravotnických zařízení), zpronevěry podle § 248 tr. zák., nejrůznější formy podvodu dle § 250 tr. zák. (například padělání lékařských předpisů), ale také například trestný čin neoprávněného držení platební karty dle § 249b tr. zák. Podle MUDr. Pavla Böhma odhadují drogoví specialisté, že průměrný narkoman závislý na „tvrdých“ drogách ukradne nebo jiným nezákonným způsobem získá zboží za 10 000 Kč denně.

Dále do této skupiny patří *trestné činy osob páchané pod vlivem drog*, tedy v době intoxikace nebo během abstinenčního (odvykacího) syndromu, stavu vzniklém v důsledku odnětí resp. nedostatku drogy, na kterou si organismus již vytvořil závislost (tzv. psychofarmakologická trestná činnost). Samotné užívání drog je v České republice beztrestné (české právo se drží zásady, že sebepoškozování zásadně není trestné). Nejčastěji jde o výtržnictví dle § 202 tr. zák. a trestné činy násilné nebo mravnostní povahy jako je úmyslné ublížení na zdraví dle § 221 tr. zák., útok na veřejného činitele

dle § 155 tr. zák., loupež dle § 234 tr. zák., znásilnění dle § 241 tr. zák., pohlavní zneužívání dle § 242 tr. zák. či dokonce vražda dle § 219 tr. zák.

Trestná činnost páchaná pod vlivem drog a v souvislosti s jejich obstaráváním, souhrnně označovaná jako *sekundární drogová kriminalita*, je vysoce latentní (skrytá). Pozornost policie je soustředěna především na spáchaný trestný čin jako je např. krádež či loupež, požití drogy totiž není na pachateli vždy patrné. Pokud je podezřelý zadržen až po určité době, orgány činné v trestním řízení jen obtížně dokazují, zda byl tento trestný čin spáchán pod vlivem drogy.

Do třetí skupiny, která velmi často splývá se sekundární drogovou kriminalitou, lze zahrnout *trestné činy páchané na drogově závislých* (tzv. *terciární drogová kriminalita*). V důsledku užívání drog, které přináší zdravotní a sociální obtíže, se mnozí uživatelé nedobrovolně stávají oběťmi trestné činnosti jiných osob. Jsou zneužíváni k páchání majetkové trestné činnosti, vydírání či nucení k sexuálním aktivitám (nedobrovolná prostituce). Pachatelé zneužívají jejich závislosti a snížených schopností přiměřené obrany. Mezi tyto delikty patří především kuplířství dle § 204 tr. zák., omezování osobní svobody dle § 231 tr. zák., obchodování s lidmi dle § 232a tr. zák., vydírání dle § 235 tr. zák., útisk dle § 237 tr. zák., znásilnění podle § 241 tr. zák., pohlavní zneužívání dle § 242 tr. zák. či ohrožování výchovy mládeže dle § 217 tr. zák. Uživatelé drog jsou často využíváni i k jejich distribuci.

3.2. Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, je mimotrestní normou, na kterou odkazuje ustanovení § 195 odst. 1 trestního zákona. Upravuje oblast zacházení s návykovými látkami, přípravky obsahujícími návykové látky a prekursory, jejich vývoz, dovoz a tranzitní operace s nimi, zacházení s prekursory a pomocnými látkami v návaznosti na přímo použitelné předpisy Evropských společenství s cílem minimalizovat pravděpodobnost *úniku těchto látek na*

nezákonný trh. Dále upravuje zacházení s přípravky obsahujícími efedrin nebo větší množství než 30 mg pseudoefedrinu v jednotce lékové formy, pěstování máku, konopí a koky a vývoz a dovoz makoviny.

Jde o zvláštní zákon (*lex specialis*) ve smyslu § 195 odst. 1 tr. zák., obsahující jednoznačnou a vyčerpávající definici výše uvedených látek, a to formou odkazu na seznamy obsažené v přílohách, které jsou nedílnou součástí tohoto zákona, i když ve svém textu výslovně neodkazuje na příslušná ustanovení trestního zákona. Jeho věcný dopad je širší, neboť upravuje též mimotrestní problematiku (např. skladování návykových látek, zneškodňování odpadů, pěstování máku a konopí atd). To, že odkaz uvedený v ustanovení § 195 odst. 1 tr. zák. se týká právě tohoto zákona je jednoznačně zřejmé jednak z okolností, za kterých byl uvedený zákon přijímán (včetně textu důvodové zprávy), jednak z jeho obsahu, z nichž plyne i provázanost řady jeho ustanovení s ustanoveními trestního zákona (současné znění § 195 tr. zák. je důsledkem novely trestního zákona provedené zákonem č. 167/1998 Sb.)¹⁸⁾

Pojem *návykové látky* je definován v § 2 písm a) tohoto zákona a zahrnuje omamné a psychotropní látky uvedené v přílohách č. 1 až 7. Nejprísrnější omezení se vztahují na návykové látky uvedené v přílohách č. 3 a 4 a přípravky je obsahující, které mohou být použity pouze k vědeckým a velmi omezeným terapeutickým účelům vymezeným v povolení k zacházení. Sem patří látky jako heroin, konopí, LSD, MDMA, Psilocybin aj. Ostatní návykové látky a přípravky mohou být použity k terapeutickým, vědeckým, výukovým, veterinárním nebo i k jiným účelům na základě povolení (§ 3 odst. 2 citovaného zákona). *Přípravkem* se rozumí roztok nebo směs v jakémkoli fyzikálním stavu obsahující jednu nebo více návykových látek nebo jeden nebo více prekursorů (§ 2 písm. b). Přípravky jsou uvedeny v příloze č. 8 zákona. Seznamy látek uvedené v těchto přílohách mají určující význam pro právní kvalifikaci *drogových trestných činů* obsažených v § 187 až § 188a tr. zák.

Zacházení s návykovými látkami a přípravky je možné na základě povolení, které ve smyslu § 4 a § 8 citovaného zákona vydává Inspektorát pro omamné a psychotropní

¹⁸⁾ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.9. 2005, sp. zn. Rt 7 Tdo 1179/2005.

látky Ministerstva zdravotnictví na dobu 5 let. Na jeho vydání není právní nárok a je nepřevoditelné. Povolení k zacházení opravňuje pouze k činnostem v něm uvedeným. Zacházením se rozumí výzkum, výroba, zpracování, odběr, skladování, dodávání a používání, dále koupě a prodej návykových látek a přípravků, jakož i nabývání a pozbývání dalších věcných nebo závazkových práv s nimi spojených, zprostředkování takových smluv a zastupování při jejich uzavírání. Pojem zacházení je koncipován tak, aby zahrnoval nejen vlastní fyzické zacházení s návykovými látkami, přípravky a prekursory, ale aby zahrnoval rovněž právní vztahy při tom vznikající. Tím se sleduje minimalizace právního prostoru pro obchodování s předmětnými látkami bez úředního povolení a pro obcházení zákona.¹⁹⁾

V § 5 zákona jsou stanoveny případy (resp. okruh oprávněných subjektů), kdy je možné zacházení s některými návykovými látkami a přípravky bez povolení. Další případy, kdy se k zacházení s návykovými látkami, přípravky, ale i prekursory nevyžaduje povolení, může stanovit Ministerstvo zdravotnictví vyhláškou. Podle § 20 a § 21 zákona je k vývozu a dovozu návykových látek a přípravků také třeba povolení Ministerstva zdravotnictví. Vývozní povolení může být vydáno pouze po předložení dovozního povolení vydaného státem (nebo souhlasu příslušného orgánu státu), kam má být vývoz uskutečněn (pokud tento stát nevyžaduje dovozní povolení).

Subjekty zacházející s návykovými látkami, přípravky a prekursory mají podle § 26 odst. 3 zákona povinnost neprodleně informovat Ministerstvo zdravotnictví o případech jejich odcizení, o podezřelých okolnostech jako jsou např. neobvyklé objednávky či transakce s těmito látkami. Záměrem tohoto ustanovení je prevence nezákonné výroby omamných a psychotropních látek. S výrobou drog úzce souvisí otázka prekursorů a pomocných látek, protože tyto látky jsou často zneužívány při jejich nedovolené výrobě. *Prekursor* je chemická látka, která slouží jako výchozí „surovina“ pro nelegální výrobu syntetických drog jako je např. metamfetamin (pervitin) či MDMA (extáze). *Pomocné látky* jsou chemikálie důležité při výrobě drog. Dělí se na dvě kategorie, a to na rozpouštědla a reakční činidla.

¹⁹⁾ Z důvodové zprávy k zákonu č. 167/1998 Sb.

V roce 2006 byla přijata *novela* zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, provedená zákonem č. 74/2006 Sb. Hlavním důvodem přijetí této novely byla adaptace dvou nařízení Evropských společenství do zákona, a to *nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 ze dne 11. února 2004, o prekursorech drog*²⁰⁾ a *nařízení Rady (ES) č. 111/2005 ze dne 22. prosince 2004, kterým se stanoví pravidla pro sledování obchodu s prekursory drog mezi Společenstvím a třetími státy* (nečlenské státy EU), aby bylo dosaženo plné slučitelnosti českého práva s právními předpisy Evropských společenství v této oblasti. Ze stávajícího znění zákona tak byla vypuštěna ta ustanovení, která jsou přímo upravena výše uvedenými nařízeními ES. Dosavadní přílohy zákona č. 9, 10 a 11, ve kterých byl vymezen okruh látek patřících z hlediska právního mezi prekursory a pomocné látky, v souladu s požadavky Úmluvy OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 (sdělení č. 462/1991 Sb.), byly zrušeny. Nově byly vymezeny pojmy prekursor a pomocná látka.

Prekursorem je v právním slova smyslu látka uvedená v kategorii 1 přílohy I nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 273/2004 nebo v kategorii 1 přílohy nařízení Rady (ES) č. 111/2005 (§ 2 písm. c) zákona). Před novelou č. 74/2006 Sb. šlo o látky uvedené v příloze č. 9 zákona č. 167/1998 Sb., jakož i roztoky, směsi nebo přírodní produkty v jakémkoliv fyzikálním stavu obsahujícími jednu nebo více látek uvedených v této příloze. *Pomocnou látkou* je podle § 2 písm. d) zákona látka uvedená v kategorii 2 a 3 přílohy I nařízení č. 273/2004 nebo v kategorii 2 a 3 přílohy nařízení č. 111/2005.

V přílohách k těmto nařízením, které jsou závazné a přímo použitelné ve všech členských státech EU, jsou prekursory a pomocné látky shodně uvedeny ve třech kategoriích. Rozdíl spočívá v tom, že v nařízení č. 273/2004 jsou prekursory a pomocné látky uvedeny v příloze I, protože toto nařízení má celkem 3 přílohy (příloha II stanoví mezní hodnoty látek uvedených v příloze I kategorii 2 - na operace s těmito látkami, pokud nepřekročí během jednoho roku dané množství, se nevztahují povinnosti podle

²⁰⁾ Toto nařízení stanoví harmonizovaná opatření pro kontrolu a sledování některých látek často používaných při nezákoně výrobě OPL uvnitř EU s cílem zabránit jejich zneužití. Uděluje členským státům pokyny pro přijetí nezbytných opatření, která umožní jejich příslušným orgánům splnit povinnosti v oblasti kontroly a monitorování, a poskytuje informace o tom, jak rozpoznat a oznámit podezřelé transakce.

čl. 3, 4 a 5 nařízení spojené s jejich uváděním na trh; příloha III obsahuje vzorové prohlášení odběratele upřesňující použití látek uvedených v kategorii 1 nebo 2, které mu byly dodány). Naopak v nařízení č. 111/2005 jsou prekursory a pomocné látky uvedeny pouze pod označením „příloha“, jelikož toto nařízení má pouze jednu přílohu bez označení. Podle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona č. 74/2006 Sb. je z formálně právního hlediska nutné tyto přílohy odlišovat a odkazovat na ně zvlášť, přestože obsah přílohy I nařízení č. 273/2004 je věcně totožný s obsahem přílohy nařízení č. 111/2005, neboť jde o dva rozdílné právní předpisy.

Zacházením s prekursory a pomocnými látkami kategorie 2 a 3 se rozumí činnosti uvedené ve výše zmíněných nařízeních. Dle čl. 2 písm. c) nařízení č. 273/2004, upravující obchod s těmito látkami uvnitř Společenství, se jedná o „uvedení na trh“, které zahrnuje dodání uvedených látek v rámci Společenství, skladování, výrobu, produkci a zpracování těchto látek, obchodování s nimi, jejich distribuci či zprostředkování. Nařízení č. 111/2005, regulující obchod mezi členskými zeměmi EU a třetími státy, se vztahuje na „dovoz“, „vývoz“ a „zprostředkovatelskou činnost“ (čl. 1). Tyto pojmy jsou blíže vymezeny v čl. 2 nařízení.

K zacházení s prekursory je třeba povolení (licence), které vydává Ministerstvo zdravotnictví – Inspektorát pro omamné a psychotropní látky. Žadatel žádá o vydání povolení podle nařízení č. 273/2004, nařízení č. 111/2005 a nařízení Komise (ES) č. 1277/2005 ze dne 27. července 2005, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení č. 273/2004 a k nařízení č. 111/2005. V souladu s čl. 3 odst. 5 nařízení č. 273/2004 se délka doby platnosti povolení k zacházení řídí tímto nařízením. Fakticky došlo ke zkrácení doby platnosti z dosavadních 5 let na 3 roky. Případy, kdy se licence nevyžaduje, jsou stanoveny v čl. 6 nařízení č. 273/2004 a čl. 6 odst. 1 nařízení č. 111/2005. K zacházení s pomocnými látkami kategorie 2 a 3 je třeba registrace u Ministerstva zdravotnictví podle § 16 zákona o návykových látkách, nestanoví-li tento zákon jinak. Prodej nebo předání prekursorů a pomocných látek kategorie 2 je vázán na předložení odběratelem vyplněného prohlášení prodávajícímu nebo předávajícímu v souladu s čl. 4 odst. 1 nařízení č. 273/2004, ve kterém je blíže určeno použití dodávané látky. Cílem tohoto opatření je zabránit zneužití těchto látek k výrobě drog.

Neoprávněné nakládání s prekursory je trestně postižitelné podle ustanovení § 187 trestního zákona. V České republice se objevuje zejména nezákonný pohyb prekursoru efedrinu, který je používán při výrobě metamfetaminu. K omezení úniku léků a léčivých přípravků na černý trh Policie ČR na základě § 34 odst. 1 písm. b) zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách vykonává působnost v oblasti provádění kontrol v lékárnách.

Národní protidrogová centrála spolupracuje s Ministerstvem zdravotnictví, Inspektorátem OPL,²¹⁾ Generálním ředitelstvím cel Ministerstva financí (protidrogové oddělení odboru boje proti podloudnictví), výrobními a distributorskými firmami v ČR na vybudování kontrolně-monitorovacího systému prekursorů, pomocných látek a léků s cílem monitorovat a kontrolovat pohyb těchto látek do/z České republiky a zamezit tak možnosti jejich zneužívání k výrobě syntetických drog.²²⁾

Na základě požadavku Ministerstva spravedlnosti byl novelou č. 74/2006 Sb. rozšířen okruh subjektů, které smějí zacházet s návykovými látkami, přípravky a prekursory bez povolení k zacházení, a to o Vězeňskou službu České republiky (§ 5 odst. 6 a § 6 odst. 2). Nově bylo do textu ustanovení § 12 odst. 1 zákona doplněno slovo „předány“. Návykové látky, přípravky a prekursory tak mohou být v rámci obchodních vztahů nejen prodány, ale i bezúplatně předávány pouze osobám, které jsou oprávněny k zacházení s nimi.

Dále byl do zákona vložen nový § 44b „Tiskopisy formulářů“, který upravuje způsob jejich zveřejňování. Zveřejňování tiskopisů formulářů je v působnosti Ministerstva zdravotnictví. Ustanovení § 44b odkazuje na prováděcí předpis, a to *vyhlášku Ministerstva zdravotnictví č. 125/2006 Sb.*, kterou se stanoví tiskopisy formulářů podle zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

²¹⁾ Kompetentní orgán pro oblast legálního zacházení s OPL, zejména mezinárodního obchodu. Zabezpečuje mimo jiné databázi právnických a fyzických osob, kterým bylo vydáno rozhodnutí o povolení k zacházení s OPL a prekursory.

²²⁾ Výroční zpráva NPC za rok 2004 (Obchod se syntetickými drogami a ostatními prekursory).

Podstatnou změnou bylo vypuštění správního deliktu zakázaného pěstování keře koka (rostliny rodu *Erythroxylon*) ze zákona. Nedovolené pěstování této rostliny, která je omamnou látkou (listy koky jsou uvedeny v příloze č. 1 zákona o návykových látkách), je postihováno podle ustanovení § 187 trestního zákona. V souvislosti s rostoucím celosvětovým zájmem o možné léčebné využívání konopí a konopných extraktů byla do seznamu omamných látek uvedených v příloze č. 1 k zákonu zařazena nová položka „extrakt a tinktura z konopí“. Zdravotničtí pracovníci včetně lékáren tak mohou s těmito látkami ve zdravotnických zařízeních pro terapeutické účely zacházet bez povolení k zacházení.²³⁾ Na trestnosti pěstování konopí se nic nemění. Další změna se týkala přílohy č. 4 k zákonu. Psychotropní látky jsou do této přílohy zařazovány nejen podle Úmluvy o psychotropních látkách, ale nově i na základě rozhodnutí orgánů Evropských společenství.

Zákon o návykových látkách mimo jiné upravuje také správní delikty právnických osob a podnikajících fyzických osob, přestupky a sankce uplatňované při porušení daných ustanovení zákona.

3.3. Trestněprávní úprava drogových trestných činů

Drogové trestné činy jsou vymezeny v hlavě čtvrté zvláštní části trestního zákona, upravující trestné činy obecně nebezpečné, v § 187 až 188a. V těchto paragrafech jsou promítnuty závazky vyplývající z trestních ustanovení mezinárodních úmluv OSN týkajících se OPL, a to Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1961, ve znění Protokolu z roku 1972 o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách (vyhláška č. 47/1965 Sb., ve znění sdělení č. 458/1991 Sb.), Úmluvy o psychotropních látkách z roku 1971 (vyhláška č. 62/1989 Sb.) a Úmluvy proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 (sdělení č. 462/1991 Sb.). Poslední zmíněná úmluva je zaměřena především na potlačování mezinárodního obchodu

²³⁾ Toto opatření zásadně zjednoduší administrativní náročnost spojenou s přípravou klinických studií či případné uvedení registrovaného přípravku na trh.

s drogami, ale zabývá se i jinými aspekty drogového problému, které nebyly upraveny staršími úmluvami. Jedná se zejména o kontrolu prekursorů. Všechny výše uvedené úmluvy Česká republika ratifikovala a jsou součástí jejího právního řádu.

Drogové trestné činy patří mezi trestné činy ohrožovací. Jejich následek spočívá ve vyvolání nebezpečí a k dokonání není třeba, aby nastala porucha na objektu trestného činu. Poruchou je rozuměna újma na zdraví nebo dokonce ztráta života. Vysoká latence drogových trestných činů vyplývá ze samotné povahy těchto deliktů. Většinou zde chybí osoba, která by se subjektivně cítila jako oběť trestného činu. Navíc jednání pachatelů páchajících organizovanou trestnou činností se vyznačuje vysokou profesionalitou a konspirativností. Z hlediska forem jednání se hovoří o trestných činech komisiivních, k jejich naplnění je třeba určité formy aktivního konání pachatele. Základní skutkové podstaty těchto trestných činů vyžadují k naplnění subjektivní stránky s ohledem na ustanovení § 3 odst. 3 tr. zák. úmyslné zavinění.

Při právní kvalifikaci drogových trestných činů musíme vycházet z ustanovení § 195 trestního zákona, odkazující na zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, který stanoví, co se považuje za omamné látky, psychotropní látky, přípravky obsahující omamnou nebo psychotropní látku nebo za prekursory a na nařízení vlády č. 114/1999 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy, nakažlivé choroby a škůdce, ve znění pozdějších předpisů. Za jedy ve smyslu § 187, § 187a a § 188 tr. zák., nejde-li o léčiva, se považují chemické látky uvedené v příloze č. 1 tohoto nařízení a chemické přípravky, které obsahují nejméně 7 % takové látky.

Výklad znaků skutkových podstat drogových trestných činů působí v aplikační praxi problémy. V zákoně stanovená množství omamných a psychotropních látek nejsou závazně kvantifikována a judikatura ohledně těchto množství není zcela jednoznačná a obtížně se sjednocuje. Právní rozbor uvedených trestných činů v následujících podkapitolách se opírá o výklad, ke kterému se přiklání stávající soudní judikatura.

3.3.1. Trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 trestního zákona

Trestného činu podle § 187 tr. zák. se dopustí ten, *kdo neoprávněně vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabízí, zprostředkuje, prodá nebo jinak jinému opatří nebo pro jiného přechovává omamnou nebo psychotropní látku, přípravek obsahující omamnou nebo psychotropní látku, prekursor nebo jed*. Pachateli hrozí trest odnětí svobody na jeden rok až pět let.

Trestný čin nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 187 tr. zák. je nejzávažnějším a také nejčastěji se vyskytujícím drogovým deliktem. Postihuje základní formy nedovoleného zacházení s OPL a dalšími uvedenými látkami v jakémkoliv množství. Nevztahuje se však na přechovávání OPL pro vlastní potřebu. Trestní postih přechovávání OPL pro sebe byl odstraněn novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb. a opět zaveden novelou č. 112/1998 Sb. v podobě nově vloženého ustanovení § 187a. Novela tr. zák. č. 175/1990 Sb. s účinností od 1. 7. 1990 také doplnila název skutkové podstaty tohoto trestného činu o psychotropní látky jako důsledek provedení Úmluvy o psychotropních látkách (vyhláška č. 62/1989 Sb.). V souvislosti s vysokým počtem tranzitů drog přes naše území byl zaveden pojem „*proveze*“.

Významná novela trestního zákona, provedená zákonem č. 112/1998 Sb. s účinností od 1. 7. 1998, rozšířila základní skutkovou podstatu § 187 o další formy nakládání, a to „nabízení“, „zprostředkování“ a „prodej“ uvedených látek. Trestnou se stala i neoprávněná dispozice s prekursorem a přípravkem obsahujícím OPL. Dále byla stanovena dolní a zvýšena horní hranice trestní sazby trestu odnětí svobody a rozšířeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.

Podle dosavadní judikatury se za *výrobu OPL* ve smyslu § 187 odst. 1 tr. zák. považuje jakékoli zhotovení nebo vytvoření takové látky (kromě pěstování určitých rostlin), a to bez ohledu na chemický či technologický postup a bez omezení jen na určité způsoby, jimiž je taková látka získána. Tento výraz zahrnuje také výrobu přípravků, vyjma těch, jež jsou připravovány v lékárnách na lékařský předpis. Nemusí jít nutně o proces, při němž vzniká výrobek, který je kvalitativně a kvantitativně zcela odlišný od

vstupních komponentů.²⁴⁾ Právní názor vyslovený Nejvyšším soudem lze podepřít rovněž odkazem na Jednotnou úmluvu o omamných látkách z roku 1961 (čl. 1 odst. 1 písm. n), která rozlišuje pojmy „výroba“ a „produkce“, přičemž pojem „výroba“ označuje všechny procesy, kromě produkce (pěstování, vypěstování), jež umožňují získání omamných látek a zahrnují rovněž čištění a přeměnu těchto látek v jiné drogy. „Produkce“ pak znamená proces, který spočívá v získávání opia, listů koka, konopí a konopné pryskyřice z rostlin, které tyto plody obsahují.

Samotné pěstování rostliny konopí setého (rod *Cannabis sativa*), které zákon o návykových látkách považuje za omamnou látku ve smyslu § 195 odst. 1 tr. zák., nelze zároveň ztotožňovat s pojmem „výroba“ OPL podle § 187 odst. 1 tr. zák. Nicméně její pěstování či jakékoli jiné držení nebo nakládání s ní bez příslušného oprávnění nadále zůstává nelegální. O výrobu by se jednalo pouze v případech, pokud by rostlina konopí byla sklizena a následně došlo k jejímu neoprávněnému zpracování v procesu, v němž by jako vstupní komponent byla dále upravována, a to buď do stavu způsobilého již ke spotřebě (marihuana) nebo k získání psychotropní látky THC (tetrahydrokanabinol).²⁵⁾

Nedovolené pěstování rostliny konopí, máku, případně keře koka však může být posouzeno jako jiný znak trestného činu podle § 187 odst. 1 tr. zák., spočívající v „opatření“ těchto látek, za předpokladu, že je pachatel opatří jiné osobě, nikoli pro sebe. Tyto rostliny jsou již samy o sobě omamnými látkami podle zákona o návykových látkách. Vypěstování těchto rostlin pro sebe je pak mírnějším trestným činem podle § 187a tr. zák. za předpokladu, že jde o množství větší než malé.

*Výroba OPL je podle ustanovení § 187 odst. 1 tr. zák. trestná, jak v případech, kdy ji pachatel vyrábí pro sebe, tak i pro jiného.*²⁶⁾ **Dovoz, vývoz, průvoz** OPL, přípravků obsahujících OPL, prekurzorů a jedů je trestný nejen pro *jiného*, ale i pro *vlastní potřebu* pachatele. I převoz nebo zaslání drogy v malém množství přes hranice je posuzováno podle § 187 odst. 1 tr. zák.

²⁴⁾ Z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 6.11. 2003, sp. zn. 5 Tdo 1238/2003.

²⁵⁾ Z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 21.6. 2006, sp. zn. 3 Tdo 687/2006.

²⁶⁾ Z usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 3. 2001, sp. zn. 7 To 75/2001.

Nabízením se rozumí jednání pachatele, který projevuje ochotu OPL, jed, přípravek obsahující OPL nebo prekursor poskytnout *jinému*. Jde o jakýkoliv návrh směřující k jiné osobě. Pro dokonání trestného činu není třeba, aby nabídka byla druhou stranou akceptována. *Zprostředkování* je jakékoliv zajištění kontaktu mezi osobami zabývajícími se nakládáním s uvedenými látkami, jestliže předmětem je dodání takových látek. Pachatel (zprostředkovatel) sám s uvedenými látkami nenakládá. Nejčastěji půjde o zajištění kontaktu mezi výrobcem a dealerem či dealerem a odběratelem (uživitelem drogy) a případně i mezi dárce takové látky a příjemcem daru. *Prodejem* se rozumí předání (odevzdání) věci kupujícímu za úplatu. Z občanskoprávního hlediska nejde o nabídku, která je samostatným znakem skutkové podstaty ustanovení § 187 odst. 1 tr. zák., ale o akceptaci a předání věci. Nemusí jít pouze o prodej konečnému odběrateli, může jít o prodej i mezi výrobcem a osobou zajišťující prodej (dealerem), případně i jiným „mezičlánkem“ obchodního řetězce.²⁷⁾

Pojmem neoprávněně „*jinak jinému opatřit*“ se rozumí *neoprávněné obstarání OPL, přípravku obsahujícího OPL, prekursoru nebo jedu jinému jiným způsobem než je výslovně uvedeno v § 187 odst. 1 tr. zák. (například darováním, výměnou za jinou věc apod.), ale i způsobem zakládajícím skutkovou podstatu jiného trestného činu (například krádeže, zpronevěry apod.). Tato dikce se vztahuje pouze k předcházejícímu prodeji.*²⁸⁾ Trestné ve smyslu § 187 odst. 1 tr. zák. je opatřování uvedených látek „pro jiného bez ohledu na jejich množství“. Samotné opatřování uvedených látek „pro sebe“ však trestné není, je jím až přechovávání OPL nebo jedu bez povolení v množství větším než malém podle § 187a tr. zák. V případě výroby, vývozu, dovozu nebo nabídky nejde o opatřování, ale o další nakládání s již opatřenou látkou nebo předmětem. *Přechovávání* ve smyslu § 187 odst. 1 tr. zák. musí být vykonáváno pro *jiného*. Jde o jakýkoliv způsob držení OPL nebo jedu bez povolení. Pachatel nemusí mít tyto látky přímo u sebe, ale postačí, že je má ve své moci a může s nimi disponovat. Na délce doby přechovávání nezáleží, avšak délka trvání přechovávání má význam pro stupeň nebezpečnosti činu pro společnost.

²⁷⁾ Sotolář, A., Půry, F., Šámal, P. a kol.: Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení. Příručka Ministerstva spravedlnosti ČR, str. 56-57; Borník, M.: Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie, str. 27– 30; Chmelík, J.: Drogová kriminalita, str. 29-31. Komentář k trestnímu zákonu.

²⁸⁾ Z odůvodnění usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 3. 2001, sp. zn. 7 To 75/2001.

Přechovávání předpokládá určitý časový prostor k uplatnění dispoziční moci držitele, proto je jím třeba rozumět *alespoň několik hodin trvající držení OPL, přípravku obsahujícího OPL nebo jedu, nikoliv pouze chvilkové držení, jako je tomu v případě jednání pachatele spočívajícího v balení OPL.*²⁹⁾ Trestný čin podle § 187 odst. 1 tr. zák. je dokonán již samotným opatřením či přechováváním OPL pro jiného. Není tedy třeba dále nakládat s drženou drogou, tj. skutečně ji dodat tomu, pro koho byla opatřena či přechovávána. *Skutečnost, že osoba obdržela OPL, přípravek obsahující OPL nebo jed, byť se tak stalo neoprávněně, nenaplnuje znaky skutkové podstaty trestného činu podle § 187 odst. 1 tr. zák., a to proto, že tímto nedochází k naplnění žádné z alternativ taxativně uvedených v ustanovení § 187 odst. 1 tr. zák.*³⁰⁾

Trestného činu nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 187 tr. zák., rovněž trestného činu šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák., se může dopustit *i lékař předepisující pacientům léky obsahující OPL nebo prekursor bez medicínské indikace, v neúměrně vysokém množství, pokud je alespoň srozuměn s tím, že druh a množství těchto léků neodpovídá zdravotnímu stavu pacientů a ti mohou léky zneužít.*³¹⁾

Trestný čin nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 187 tr. zák. patří mezi tzv. ohrožovací trestné činy. Je dokonán výše zmíněnými neoprávněnými formami nakládání s uvedenými látkami. To znamená, že k dokonání není nutné, aby se uvedené látky dostaly až ke konečnému spotřebiteli. Jeho subjektivní stránka je naplněna v případě, že obviněný věděl, že jedná bez povolení (vyžaduje se úmyslné zavinění). Není však třeba dokazovat, zda obviněný věděl, že OPL, se kterou neoprávněně zachází, je uvedena v příloze k zákonu o návykových látkách, na který odkazuje blanketní ustanovení § 195 odst. 1 tr. zák. *Případná neznalost zákona pachatele neomlouvá nejen pokud se týká norem trestního zákona, nýbrž i pokud jde o mimotrestní normy, jichž se trestní zákon ve svých odkazovacích a blanketních ustanoveních dovolává.*³²⁾ Nepřekážení tohoto trestného činu je trestné podle § 167 tr. zák.

²⁹⁾ Z odůvodnění rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 29. 12. 2004, sp. zn. 7 To 5 07/2004.

Z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 5.3. 2003, sp. zn. 5 Tdo 115/2003.

³⁰⁾ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 13.10. 2004, sp. zn. 5 Tdo 1167/2004.

³¹⁾ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 26.5. 2004, sp. zn. 6 Tdo 547/2004.

³²⁾ Z usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp. zn. 3 Tz 120/2000 ze dne 22. 6. 2000.

K naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 187 odst. 2 tr. zák. musí pachatel spáchat tento čin jako člen organizované skupiny nebo ve větším rozsahu anebo vůči osobě mladší než osmnáct let. Za těchto okolností může být pachatel potrestán trestem odnětí svobody na dvě léta až deset let.

Za „organizovanou skupinu“ se v souladu s respektovanou judikaturou považuje sdružení nejméně tří trestně odpovědných osob, jejichž vzájemná součinnost na realizování trestné činnosti vykazuje takovou míru plánovitosti jejího průběhu a tomu odpovídající rozdělení a koordinaci úloh jednotlivých účastníků, že tyto okolnosti zvyšují pravděpodobnost úspěšného provedení činu, a tím i jeho nebezpečnost pro společnost.³³⁾

Narozdíl od zločineckého spolčení, které vyžaduje pevnější a provázanější vztah členů, respektující přísná pravidla chování, jejichž porušení je trestáno (i smrtí), jde o volnější seskupení s nižší formou organizovanosti. Skupina nemusí mít trvalejší charakter, postačí provedení i jednoho aktu trestné činnosti. Všechny osoby však musí být trestně odpovědné. Ve vztahu k této okolnosti je třeba úmyslného zavinění. Osoba, která je členem organizované skupiny, je jím vědomě.

Pojem „*ve větším rozsahu*“ není v trestním zákoně blíže specifikován. Nelze jej spojovat s prvkem organizované skupiny ani ho odvozovat od jednorázového množství omamné nebo psychotropní látky většího rozsahu. Z hlediska naplnění této kvalifikační okolnosti je zásadní množství (objem nebo hmotnost) a druh účinných látek a četnost osob, jejichž potřebu mohou potenciálně uspokojit. Musí jít o množství, které značně přesahuje jednotlivou denní spotřební dávku a zároveň je tak velké, že je potenciálně způsobilé ohrozit na zdraví nebo přímo na životě větší počet osob (za větší počet osob lze považovat počet dvaceti osob). Vedle toho může mít význam též finanční vyjádření hodnoty vyráběné, prodávané nebo přechovávané látky (podpůrně lze vyjít z toho, že jde o rozsah, který odpovídá v peněžním vyjádření nejméně způsobení větší škody ve smyslu § 89 odst. 11 tr. zák. - musí dosahovat alespoň částky 50 000 Kč), způsob provedení činu, kvalita takové látky, délka její výroby, prodeje a přechovávání a počet osob, jimž byla

³³⁾ Rozhodnutí č. 45/1986 Sb. rozh. trest.

*skutečně prodána nebo pro jejichž použití byla určena.*³⁴⁾ Ve vztahu k této okolnosti postačí zavinění z nedbalosti.

Všechna uvedená hlediska je třeba posuzovat individuálně s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem každého jednotlivého případu a k účinkům přechovávaných nebo prodávaných látek na zdraví uživatelů a se zřetelem na § 88 odst. 1 tr. zák., podle něhož k okolnosti, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby, se přihlédne jen tehdy, jestliže pro svou závažnost podstatně zvyšuje stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost. Přitom, při splnění podmínek § 88 odst. 1 tr. zák., postačí k naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu podle § 187 odst. 2 písm. a) i splnění jen jednoho z výše uvedených kritérií. V případě přechovávání nebo prodeje méně účinných látek - *například marihuany nebo hašiše - jejichž dopady na zdraví uživatelů jsou nižší než u jiných OPL - například u kokainu nebo pervitinu - je předpokladem toho, aby mohlo jít o větší rozsah nezákonného nakládání s nimi, vyvážení jejich nižšího účinku jinými hledisky kvantitativní povahy, například delší dobou trvání nezákonného nakládání s nimi a jejich větším množstvím.*³⁵⁾

Alternativní výrok je v rozporu se zákonem, proto je třeba ve výroku odsuzujícího rozsudku jednoznačně specifikovat, který z těchto dvou znaků byl naplněn, případně to, že podle skutkových zjištění soudu byly naplněny oba tyto znaky.

U některých ustanovení trestního zákona škodlivý zásah do zájmů nezletilého zákonodárce postihuje přísnější trestní sankcí v rámci tzv. kvalifikované skutkové podstaty. Je tomu tak i u trestného činu nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 187 tr. zák., ale i u trestného činu šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák. Přísněji je postižen pachatel, který spáchá takový čin vůči osobě mladší než osmnáct let nebo dokonce mladší než patnáct let. Ve vztahu k okolnosti, že byl trestný čin podle § 187 odst. 1 tr. zák. spáchán vůči *osobě mladší osmnácti let*, postačí z hlediska zavinění nevědomá nedbalost. Jde o jinou skutečnost ve smyslu § 6 písm. b) tr. zák. Pachatel nemusí znát věk této osoby, postačí, že vzhledem k určitým okolnostem (např. vzhled

³⁴⁾ Z usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 11. 2001, sp. zn. 7 To 380/2001 (publikováno v časopisu Soudní rozhledy č.12/2001 pod SR 146/2001) a usnesení ze dne 7. 3. 2001, sp. zn. 7 To 75/2001.

³⁵⁾ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 29.12. 2004, sp. zn. 7 To 507/2004.

osoby, fyzická vyspělost, studium na určité škole apod.) a svým osobním poměrům o této okolnosti vědět měl a mohl. Osobou mladší než osmnáct let se rozumí osoba do dne předcházejícího jejím osmnáctým narozeninám.

K naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 187 odst. 3 tr. zák. musí být činem získán značný prospěch nebo způsobena těžká újma na zdraví anebo čin spáchán vůči osobě mladší patnácti let.

Pojem „*značný prospěch*“ je třeba vykládat v kontextu s ustanovením § 89 odst. 11 tr. zák. (značná škoda). Jde o prospěch, který plyne z neoprávněného nakládání s OPL. Nelegální distribuce drog a obchod s nimi přináší značné zisky, proto by jejich výše měla být určitým hlediskem i pro přísnost trestního postihu. *Jestliže je trestný čin nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 187 odst. 1 tr. zák. spáchán distribucí drog spočívající v jejich nákupu a prodeji, je třeba při posuzování otázky, zda pachatel získal činem značný prospěch, od částky, za kterou drogy prodal, odečíst částku, za kterou je nakoupil.*³⁶⁾

Při vymezení pojmu *těžká újma na zdraví* se vychází z § 89 odst. 7 tr. zák. Tento těžší následek může být způsoben i z nedbalosti. Osoba, která utrpěla uvedenou újmu na zdraví, má v trestním řízení postavení poškozeného.

V důsledku zpřísnění trestní sazby v § 187 odst. 3 tr. zák. státní zastupitelství a soudy zaznamenaly nemalé obtíže při aplikaci tohoto ustanovení, zejména v případech distribuce marihuany. Díky absenci rozlišení drog podle jejich zdravotní nebezpečnosti (tzv. „měkkých“ a „tvrdých“ drog) je výše trestů nedostatečně diferencovaná. Za opatření, resp. předání byť i jediné dávky jakékoliv drogy *osobě mladší patnácti let*, hrozí pachateli trest odnětí svobody na osm až dvanáct let. Trestně postižitelní jsou i mladiství, kteří již dovršili patnáctý rok věku a nabízejí OPL svým spolužákům mladším patnácti nebo osmnácti let. U těchto mladistvých pachatelů se trestní sazby ve smyslu § 31 odst. 1 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a

³⁶⁾ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005.

o soudnictví ve věcech mládeže snižují na polovinu, přičemž horní hranice trestní sazby nesmí převyšovat pět let a dolní hranice jeden rok. Některé orgány činné v trestním řízení proto argumentují úvahou o nižším stupni společenské nebezpečnosti, soudy v odůvodněných případech aplikují ustanovení § 40 odst. 1 tr. zák. o snížení trestu odnětí svobody pod dolní hranici této trestní sazby (tzv. institut mimořádného snížení trestu odnětí svobody). De lege ferenda je třeba u této kvalifikační okolnosti požadovat snížení dolní hranice trestní sazby.

Zákonné znaky kvalifikované skutkové podstaty podle § 187 odst. 2 písm. b) a odst. 3 písm. b) tr. zák. jsou naplněny již tím, že pachatel např. poskytne drogu nezletilé osobě (aniž dojde k ohrožení zdraví takové osoby, která si vůbec nemusí drogu aplikovat, ani ji mít pro svoji potřebu). Tato ustanovení pouze určují „speciální předmět útoku“.³⁷⁾

K naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 187 odst. 4 tr. zák. musí pachatel tímto činem způsobit těžkou újmu na zdraví více osob (nejméně tři) nebo smrt jedné osobě nebo získat prospěch velkého rozsahu anebo čin spáchat ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech. Postačí zavinění z nedbalosti, a to i nedbalosti nevědomé ve smyslu § 5 písm. b) tr. zák. Za těchto okolností hrozí pachateli trest odnětí svobody na deset až patnáct let.

Znak „*prospěch velkého rozsahu*“ je třeba vykládat v kontextu s ustanovením § 89 odst. 11 tr. zák. Vedle toho mohou mít význam i další hlediska jako *druh drogy, její množství, možná cena, účinky látky na život a zdraví více jedinců, propracovanost trestné činnosti*,³⁸⁾ a to v návaznosti na způsob páchaní trestného činu nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 187 tr. zák. Ani Nejvyšší soud České republiky nevykládá tento pojem jednoznačně. V usnesení ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 7 Tdo 207/2005 posuzuje prospěch (značný prospěch, prospěch velkého rozsahu) pouze jako ekonomickou kategorii, která má svou zákonnou definici v § 89 odst. 11 tr. zák.

³⁷⁾ Výkladové stanovisko č. 7/2004 Nejvyššího státního zastupitelství ze dne 13.10.2004 ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k postavení poškozeného – osoby mladší než 18 let nebo mladší 15 let – při postihu pachatele za trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle ustanovení § 187 trestního zákona.

³⁸⁾ Z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. 4. 2005, sp. zn. 7 To 463/2005.

vyjádřenou v penězích. Podle mého názoru by pojem „prospěch“ neměl být redukován pouze na peněžitou částku, tj. zisk, kterého pachatel dosáhl svou trestnou činností. Tato skutečnost by měla být zohledněna při posouzení společenské nebezpečnosti jednání pachatele. Soud by měl při výkladu pojmu „prospěch“ přihlížet i k ostatním výše zmíněným objektivně kvantifikovatelným hlediskům.

Ohledně okolnosti „*ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech*“ musí být prokázáno spojení pachatele, který je trestně stíhán, s organizovanou skupinou působící nejméně ve dvou státech, a to případně i včetně České republiky. Pachatel však nemusí být jejím členem. Z hlediska trestní odpovědnosti vně skupiny stojící osoby je nezbytné, aby měla vědomost o charakteru své činnosti, resp. charakteru skupiny, s níž takto spolupracuje. U takového pachatele musí být dáno zavinění alespoň v podobě vědomé nedbalosti podle § 5 písm. a) tr. zák. Skutečnost, že pachatel spáchal čin jako člen organizované skupiny, lze vyjádřit v podobě přitěžující okolnosti uvedené v § 34 písm. ch) tr. zák., a tím obě alternativy odlišit v rovině právních následků trestní odpovědnosti. *Není nezbytné, aby skupina působící ve více státech měla pevnější strukturu, resp. materiální zázemí na území (obou či více) států, na jejichž území k nedovolené činnosti při nakládání s OPL dochází, tzn. že by prvky organizovanosti musely být vytvářeny např. pomocí technických pojítek (telefonní či počítačové sítě) mezi osobami, usídlenými či přebývajícími, na území těchto států.*³⁹⁾

Případy postihu pachatelů drogových trestných činů podle § 187 odst. 4 písm. c) tr. zák. ve vztahu k mezinárodnímu organizovanému zločinu jsou časté. Obchod s OPL je velice lukrativním „podnikáním“, které přináší obrovské zisky a zároveň jednáním, které ohrožuje velice významné hodnoty chráněné právním řádem, zejména zdraví a bezpečnost velkého množství osob. Zastávám proto názor, že by bylo vhodné u těchto zvláště kvalifikovaných případů uvažovat o zpřísnění trestních sazeb, případně i o možnosti uložit výjimečný trest podle ustanovení § 29 tr. zák.

³⁹⁾ Z odůvodnění rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 3.11. 2005, sp. zn. Rt 1 To 55/2005.

3.3.2. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a trestního zákona

Trestného činu podle § 187a tr. zák. se dopustí ten, *kdo bez povolení přechovává omamnou nebo psychotropní látku nebo jed v množství větším než malém*. Pachatel může být potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem a spáchá-li tento čin *ve větším rozsahu* odnětím svobody na jeden rok až pět let. Chráněným objektem trestného činu je zájem společnosti na kontrole oběhu OPL či jedů, protože tyto látky mohou výrazně ohrozit zdraví člověka nebo jeho život.

Toto ustanovení postihuje neoprávněné držení uvedených látek za splnění kvantitativního znaku *pouze* pro vlastní potřebu (tj. pro potřebu pachatele), nevztahuje se však na přechovávání prekurzorů a přípravků obsahujících OPL. Samotné užívání OPL v České republice není trestné. Následky jednání následujícího po aplikaci OPL však již trestněprávní důsledky mít mohou (např. § 201, § 201a tr. zák.). *Z obsahu zákona o návykových látkách je zřejmé, jaké nakládání a s kterými látkami je tímto zákonem zakázáno, takže nerespektování takového zákazu naplňuje pojem „neoprávněné“ dispozice s nimi, resp. dispozice „bez povolení“ ve smyslu § 187a a násl. tr. zák.*⁴⁰⁾

Novela trestního zákona, provedená zákonem č. 112/1998 Sb., s účinností od 1. 1. 1999 zavedla opět trestnost neoprávněného přechovávání OPL nebo jedu, a to v množství větším než malém. Přijetí nové zákonné úpravy vyvolalo bouřlivou odbornou i veřejnou diskusi o následcích kriminalizace držení nelegálních drog pro vlastní potřebu. Odpůrci této novely se obávali, že dojde ke kriminalizaci prostých uživatelů drog, především mladých lidí, a tím k radikálnímu nárůstu trestné činnosti. Dále toho, že drogově závislí z obavy trestního stíhání nebudou vyhledávat odbornou pomoc. Tyto obavy se však naštěstí nepotvrdily.

Podle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona č. 112/1998 Sb. měla být trestněprávní úprava uvedena do souladu s mezinárodními závazky. V § 187a tr. zák. se promítl zejména čl. 36 odst. 1 písm. a) Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku

⁴⁰⁾ Z usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 22.9. 2005, sp. zn. Rt 7 Tdo 1179/2005.

1961 ve znění čl. 14 odst. 1 Protokolu o změnách Jednotné úmluvy o omamných látkách z roku 1972, podle kterého se smluvní strany zavazují učinit opatření nutná k tomu, aby za trestný čin byla považována držba drog bez zákonného povolení, tj. jakékoliv nelegální držení drog bez ohledu na motiv, ovšem s výhradou svých ústavních předpisů. Úmluva proti nedovolenému obchodu s OPL z roku 1988 v čl. 3 odst. 2 vyzývá smluvní strany k tomu, aby uznaly přechovávání, získávání nebo pěstování OPL pro osobní potřebu za trestné činy, pokud jsou spáchány úmyslně, v závislosti na svých ústavních principech a základních zásadách právního systému. Z čl. 3 odst. 4 této Úmluvy vyplývá, že smluvní strany mohou podle svého uvážení stanovit, je-li pachatelem trestného činu uživatel OPL, že vedle stíhání a potrestání bude tento pachatel podroben léčbě, výchově, postpenitenciární péči, rehabilitaci či resocializaci. Případně přijmout uvedená opatření jako alternativu vedle stíhání či potrestání za tento trestný čin.

Dále se předpokládalo, že zavedením samostatné skutkové podstaty nepovoleného přechovávání OPL nebo jedů bude odstraněna důkazní nouze při trestním stíhání nedovoleného obchodování s drogami, tzn. že se ulehčí důkazní situace při prokazování trestné činnosti distributorů drog, kteří se dosud hájili tím, že drogu, která u nich byla nalezena, mají pro vlastní potřebu.

Subjektem tohoto trestného činu je osoba zneužívající OPL, která přechovává OPL za účelem jejich konzumace. *Pod pojmem „přechovávání“ (pro vlastní potřebu) je třeba rozumět nezákonné ukryvání takové látky na pozdější dobu, bez záměru tuto látku v nejbližší době fyzicky užít pro sebe. Pro naplnění tohoto znaku postačí po formální stránce jakýkoli způsob držení OPL či jedů bez povolení pro sebe, přičemž však musí jít o držení takové látky v množství převyšujícím dávku potřebnou pro držitele (podle stupně jeho závislosti)*⁴¹⁾ Ustanovení § 187a tr. zák. neodlišuje drogově závislé od experimentátorů či jednorázových uživatelů. Trestní odpovědnost ale nelze dovést u osob, které mají v důsledku závislosti na drogách vymizelé rozpoznávací nebo ovládací schopnosti. Jde o osoby nepříčetné podle § 12 tr. zák., které nejsou za tento čin trestně odpovědné. Ustanovení § 187a tr. zák. nepostihuje dealery ani distributory. Tyto osoby jsou trestně postižitelné podle ustanovení § 187 tr. zák.

⁴¹⁾ Z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12.7. 2000, sp. zn. 4 Tz 142/2000.

Vždy je třeba prokázat motiv jednání pachatele, tj. zda drogu přechovával pro jiného nebo pro sebe bez povolení v množství větším než malém a toto množství přechovávat chtěl nebo byl s tím alespoň srozuměn. V praxi se často objevují případy, kdy uživatelé drog sami OPL prodávají, aby si na ně vydělali. V případě zadržení se hájí tím, že OPL, které u nich byly zajištěny, mají pro vlastní potřebu. Pouze v případě důkazní nouze, pokud jim nebude prokázán prodej OPL, se vůči nim použije subsidiární ustanovení § 187a tr. zák. (české právo vychází z procesního pravidla *in dubio pro reo*).⁴²⁾ Ustanovení § 187a tr. zák. „přechovávání pro sebe“ nebo-li pro potřebu pachatele je vůči § 187 tr. zák. „přechovávání pro jiného“ subsidiární skutkovou podstatou privilegovaná. *Skutková podstata tohoto trestného činu dopadá tedy na případy, kdy bude u určitých osob zjištěno přechovávání OPL v množství, které přesahuje jejich běžnou potřebu, ale nepodaří se jim prokázat, že je přechovávají pro jiného.*⁴³⁾

Za neoprávněné přechovávání OPL nelze považovat držení drogy za účelem její aplikace pod lékařským dozorem v rámci tzv. substituční léčby (například používání metadonu v léčbě heroinové závislosti).

Zákonný znak „*množství větší než malé*“ není v trestním zákoně ani jiné právní normě blíže definován. Zákonodárci předpokládali, že konkrétní množství stanoví judikatura. Právě tento neurčitý pojem přinesl obtíže při aplikaci práva. Pro potřeby Policie ČR byl proto vydán interní akt – závazný pokyn policejního prezidenta č. 39/1998 ze dne 9. 12. 1998, kterým se upravuje postup příslušníků Policie ČR při odhalování protiprávních jednání souvisejících s toxikomanií s přílohou orientačních hodnot „malého množství“ nejčastěji se vyskytujících OPL na české drogové scéně. Pro zajištění jednotného postupu státních zastupitelství vydala nejvyšší státní zástupkyně dne 27. 4. 2000 pokyn obecné povahy č. 6/2000, jímž se upravují podrobnosti postupu státních zastupitelství při postihu trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr. zák. s přílohou orientačních hodnot odpovídající znění ustanovení § 187a odst. 1, 2 („množství větší než malé“ a „větší rozsah“) nejčastěji se vyskytujících OPL (viz. příloha č. 2). Tento pokyn, který vychází

⁴²⁾ „Dokázána musí být vždy vina, pouhé nevyvrácené podezření k odsouzení nestačí.“ (Císařová, D. a spol.: Trestní právo procesní. 3. aktualizované a rozšířené vydání, Linde, Praha, 2004, str. 293).

⁴³⁾ Z usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. 7 To 206/2001.

z mezinárodních zkušeností a z poznatků lékařské vědy o tom, jaká množství OPL jsou již způsobilá výrazně ohrozit zdraví nebo život člověka, byl nahrazen pokynem obecné povahy č. 2/2006 ze dne 16. srpna 2006 o postihu trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187a tr. zák. Policie aktualizovaným závazným pokynem policejního prezidenta č. 86/2006 ze dne 7. září 2006, kterým se upravuje činnost Policie České republiky v souvislosti s drogovou kriminalitou, převzala kvantifikaci Nejvyššího státního zastupitelství. Soudy však nejsou při výkladu pojmu „množství větší než malé“ těmito interními pokyny vázány. Přesto však významně ovlivňují praxi, neboť orgány činné v přípravném trestním řízení z nich zpravidla vycházejí.

Soudní judikatura není při výkladu pojmu „množství větší než malé“ jednoznačná. Lze však dovodit, že *k trestní odpovědnosti pachatele postačí takové množství, které znamená zvýšené nebezpečí pro zdraví nebo život člověka.*⁴⁴⁾ Aplikační praxe se přiklání k rozhodnutí publikovanému ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky pod zn. R 46/2000,⁴⁵⁾ podle kterého *za množství větší než malé ve smyslu § 187a odst. 1 tr. zák. je třeba považovat takové množství přechovávané omamné nebo psychotropní látky nebo jedu, které vícenásobně - podle ohrožení vyplývajícího pro život a zdraví lidí ze škodlivosti jednotlivých látek - převyšuje běžnou dávku průměrného konzumenta (v případě metamfetaminu/pervitinu desetinásobně). Při posuzování otázky, zda je naplněn tento zákonný znak, nelze činit rozdíl mezi prvokonzumentem a uživatelem těchto látek v pokročilém stádiu závislosti. Pro naplnění znaku přechovávání ve smyslu § 187a odst. 1 tr. zák. postačí po formální stránce jakýkoliv způsob držení OPL či jedu bez povolení pro sebe. Musí však jít o držení takové látky v množství převyšujícím dávku potřebnou pro držitele (podle stupně jeho závislosti). Toto rozhodnutí vykládá zákonný znak u všech osob přechovávajících OPL či jed stejně, nerozlišuje prvokonzumenty od drogově závislých. Dále z něj vyplývá, že za přechovávání ve smyslu ustanovení § 187a odst. 1 tr. zák. nelze pokládat spotřební držbu, tzn. držení jen jedné dávky konzumentem drog před jejím použitím, pokud toto užití navazuje na opatření takové látky, byť by šlo o množství jinak splňující znak množství větší než malé. V zásadě každé aplikaci OPL předchází časový úsek jejího*

⁴⁴⁾ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19.4. 2001, sp. zn. 3 Tz 56/2001.

⁴⁵⁾ Jde o usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 8.2. 2000, sp. zn. 4 To 23/2000.

držení konzumentem, ale toto ustanovení postihuje pouze přechovávání, nikoliv samotnou konzumaci drog. Ve vztahu k pojmu „přechovává“ je tedy zohledněn určitý individualizující prvek, tj. závislost držitele OPL. Zároveň zde byla poprvé akceptována orientační hodnota množství drogy většího než malého (pokyn nejvyšší státní zástupkyně č. 6/2000).

Naopak Městský soud v Praze posuzuje zákonný znak „množství větší než malé“ jako *určitý násobek běžné denní dávky (tzv. spotřební dávky) jejího uživatele, stanovený diferencovaně ve vztahu k jednotlivým omamným a psychotropním látkám s ohledem na jejich škodlivé účinky a rizika spojená s jejich zneužíváním. Uživateli je totiž třeba tolerovat určité předzásobení těmito látkami, na nichž je prokazatelně závislý, ale pouze k bezprostřednímu užití (na 1 – 2 dny). Předpokladem trestního postihu podle § 187a odst. 1 tr. zák. je přechovávání takového množství OPL, které obecně znamená zvýšené nebezpečí pro zdraví nebo život a ve vztahu ke konkrétnímu uživateli přesahuje jeho běžnou potřebu. Množství OPL je třeba posoudit individuálně u každé takové látky (každá látka působí jinak na lidský organismus) a s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem případu i k osobě uživatele. Určujícím kritériem pro stanovení tohoto množství je účinek dané OPL na zdraví a zvláště psychiku jejího uživatele. Posouzení takového účinku patří do soudně znaleckého oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie.*⁴⁶⁾ Z tohoto rozhodnutí vyplývá, že využití závazného pokynu policejního prezidenta a pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně, obsahujících orientační hodnoty „množství většího než malého“ OPL, nemá oporu v zákoně.

Podlé mého názoru je při hodnocení množství OPL nutný individuální přístup řešení každého případu, a proto se přikláním k rozhodnutí Městského soudu v Praze. Množství větší než malé by mělo být stanoveno podle jednotných kritérií respektujících medicínské hledisko užívání OPL, s přihlédnutím ke stupni závislosti toxikomana, jeho toleranci (snášlivosti) k užívání drog a také druhu, čistotě a způsobu aplikace drogy. Návrh nového trestního zákona zmocňuje vládu k vydání nařízení, které stanoví, jaké je množství větší než malé.

⁴⁶⁾ Z usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 5. 2001, sp. zn. 7 To 206/2001.

Dříve než je zahájeno trestní stíhání podle § 160 tr. řádu, musí orgán činný v trestním řízení vyřešit tzv. prejudiciální (předběžnou) otázku, tj. zda nástrojem trestného činu podle ustanovení § 187a tr. zák. byla OPL ve smyslu § 195 odst. 1 tr. zák. Příbrání znalce podle § 105 odst. 1 tr. řádu je nezbytné k podání znaleckého posudku z oboru toxikologie, který slouží k určení toho, zda přechovávaná látka je omamnou nebo psychotropní látkou. U zajištěné drogy je nutné brát dále v úvahu možnost jejího „naředění“. I napohled větší množství drogy nemusí naplňovat znak „množství větší než malé“, proto je třeba odborně zjišťovat kromě druhu i množství účinné látky v zajištěné směsi. Uvedený znalec je s ohledem na své odborné zaměření schopen popsat jak vliv konkrétní látky na lidský organismus, tak nebezpečí pro život a zdraví konzumenta, v případě aplikace určitého množství takové látky. *V jednoduchých případech může tento posudek nahradit i odborné vyjádření příslušného orgánu ve smyslu § 105 odst. 1 věta první tr. řádu.*⁴⁷⁾

*Příbrání znalců z oboru psychiatrie podle § 116 odst. 1 tr. řádu, specializovaných na tzv. nealkoholovou toxikomanii, bude zpravidla nezbytné tehdy, bude-li u konzumenta OPL (osoby, která drogy zneužívá a je na nich závislá, anebo jsou-li tu skutečnosti nasvědčující, že tomu tak je) zapotřebí posoudit stupeň závislosti na nich a s tím související individuální toleranci (snášlivost) vůči vyšším dávkám.*⁴⁷⁾ Znalecký posudek by měl vést i k objasnění toho, jaká dávka je pro tuto závislou osobu běžnou dávkou a do jaké míry užívání drog ovlivnilo, tj. snížilo resp. vyloučilo rozpoznávací a ovládací schopnosti držitele drogy, což je rozhodující pro pozdější právní závěry o jeho trestní odpovědnosti, tedy zda se osoba dopustila trestného činu podle ustanovení § 187a tr. zák. nebo se jedná o osobu nepřičetnou ve smyslu § 12 tr. zák. V posudku by měl znalec také uvést vhodné léčebné či jiné opatření vůči této osobě.

Z hlediska naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby **přechovávání OPL nebo jedu „ve větším rozsahu“** je třeba vzít v potaz množství přechovávané látky, které by mělo značně přesáhnout běžnou potřebu pachatele. Dále je třeba hodnotit i *druh a kvalitu takové látky, délku jejího přechovávání* (nemělo by jít

⁴⁷⁾ Z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 19. dubna 2001, sp. zn. 3 Tz 56/2001, publikováno ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR pod R 60/2001.

o ojedinělé a pouze krátkodobé přechovávání), *skutečnost, zda pachatel požívá či jinak užívá takové látky pravidelně nebo jen občas, velikost obvykle zneužívané dávky pachatelem*. Tyto další skutečnosti je třeba posuzovat s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem daného případu. Z hlediska zavinění postačí nedbalost. *Výkladové pravidlo uvedené v ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. nelze použít, neboť zde nejde o finanční vyjádření přechovávané látky, může však mít podpůrný význam*. Pojem „větší rozsah“ by měl být vykládán shodně v případě skutkových podstat podle § 187 odst. 1, 2 písm. a) tr. zák., tak podle § 187a odst. 1, 2 tr. zák., a je-li tento rozsah odvozen od množství drogy, měly by se v obou případech uplatnit stejné hodnoty, přičemž i zde se argumentuje pokynem obecné povahy Nejvyššího státního zastupitelství.⁴⁸⁾

Množství větší než malé je hranicí mezi trestným činem podle § 187a tr. zák. a přestupkem podle § 30 odst. 1 písm. j) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, který spočívá v neoprávněném přechovávání omamné a psychotropní látky v *malém množství* pro vlastní potřebu. O přestupku nerozhoduje soud, ale projednávají jej dle § 52 písm. b) zákona o přestupcích orgány Policie ČR. Lze za něj uložit pokutu až do výše 15 000 Kč. Pojem „*malé množství*“ není v tomto zákoně rovněž blíže vymezen. Podle Nejvyššího soudu ČR se tímto množstvím ve smyslu § 187a tr. zák. rozumí *individuálně určená denní dávka omamné nebo psychotropní látky v množství obvyklém pro konkrétní osobu užívající tyto látky, která odpovídá stupni její závislosti na těchto látkách, aniž je způsobilá vážně ohrozit zdraví nebo život této osoby*.⁴⁹⁾

V souvislosti se zavedením trestnosti přechovávání OPL pro vlastní potřebu byla v letech 1999 - 2001 v rámci Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky zpracována krátkodobá studie pod názvem „*Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy*“ (dále jen PAD), která se zabývala především důsledky zavedení trestnosti držení nelegálních drog pro vlastní potřebu do praxe. Ze studie jednoznačně vyplývá, že dostupnost nezákonných drog se v těchto letech v České republice nesnížila, neklesl ani počet jejich uživatelů a počet nových případů užívání drog se rovněž nesnížil. Naopak

⁴⁸⁾ Z odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12.7. 2000, sp. zn. 4 Tz 142/2000, publikováno v časopise Právní rozhledy č. 10/2000, str. 469.

⁴⁹⁾ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 14.1. 2000, sp. zn. 2 Tz 29/2000.

dochází ke zvýšení užívání konopí a stále častějšímu prolínání trhu s tzv. „měkkými“ a „tvrdými“ drogami (stav, kdy na jednom místě, případně od jednoho dealera, je možno koupit celé spektrum nezákonných drog).

Na základě výsledků PAD vláda přijala určitá opatření. Jedním z nich bylo legislativně rozdělit drogy do dvou respektive tří kategorií podle míry jejich zdravotní a společenské nebezpečnosti a v rámci přípravy rekodifikace trestního práva hmotného vzít v úvahu výsledky projektu PAD a provést revizi skutkových podstat a revizi sankcí trestných činů spojených s drogovou problematikou.⁵⁰⁾

Orgány činné v trestním řízení vnímají dopady novelizace drogové legislativy značně rozporuplně. Soudci se shodují na nutnosti přísného postihu dealingu, naopak jsou ve svém postoji umírněnější ve vztahu k uživatelům drog.⁵¹⁾ Státní zástupci poukazují na obtíže spojené s dokazováním závažnější drogové trestné činnosti.⁵²⁾ Uživatelé drog většinou nechtějí proti dealerům svědčit nebo své výpovědi neustále mění. Soud se pak ocitá v důkazní nouzi a dochází k tomu, že pachatelé - dealeři drog jsou zproštěni obžaloby. Drogově závislí využívají svého práva odepřít vypovídat dle ustanovení § 100 odst. 2 tr. řádu také proto, že i jim hrozí trestní stíhání, a to za držení OPL pro vlastní potřebu dle § 187a tr. zák. Někdy je ale možné věc objasnit pouze na základě výpovědi konzumenta drog, jemuž byly OPL prodány. Ze strany obhajoby je pak často namítáno možné narušení objektivitu jeho vnímání. V tomto případě bude třeba posoudit věrohodnost výpovědi této osoby posudkem znalce – psychologa, což značně prodlouží řízení. V praxi se vyskytly i případy, kdy někteří kriminalisté nabízeli beztrestnost uživatelům nelegálních drog, kteří přechovávali bez povolení OPL v množství větším než malém, za jejich svědectví týkající se závažnější drogové kriminality. Tento postup však není legitimní.

⁵⁰⁾ Z usnesení vlády ČR č. 1177 ze dne 14. listopadu 2001 k projektu Analýza dopadů novelizace drogové legislativy.

⁵¹⁾ Zábranský, T., Mravčík, V., Gajdošíková, H. & Miovský, M. (2001). PAD: projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy v ČR (Souhrnná závěrečná zpráva), str. 38.

⁵²⁾ Zvláštní zpráva Nejvyššího státního zastupitelství o poznatcích k aplikaci novely trestního zákona č. 112/1998 Sb., zejména skutkové podstaty trestného činu podle § 187a TZ (analytický a legislativní odbor Nejvyššího státního zastupitelství, 2000).

Ustanovení § 187a tr. zák. nerozlišuje drogy podle míry jejich zdravotních a společenských rizik, tj. drogy „měkké“ a „tvrdé“. Tvrdé drogy způsobují prokazatelně větší zdravotní újmu a mají výrazně negativní účinky na sociální postavení uživatele, proto je rozdělení drog podle nebezpečnosti a jeho zakotvení v trestním zákoně nutné. Podle mého názoru by bylo žádoucí, aby se dolní hranice trestní sazby za držení tzv. „měkkých“ drog snížila.

U osob závislých na drogách lze předpokládat recidivu jednání, spočívající v neoprávněném přechovávání OPL pro vlastní potřebu. Dle § 34 písm. l) tr. zák. soud nemusí tuto okolnost pokládat za přitěžující, jestliže se pachatel dopustil tohoto trestného činu znovu proto, že se oddává zneužívání omamných nebo psychotropních látek a jedů. Na skutkovou podstatu uvedenou v § 187a tr. zák. se nevztahují povinnosti dle ustanovení § 167 a § 168 tr. zák. překazit či oznámit tento trestný čin.

3.3.3. Nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 trestního zákona

Trestného činu podle § 188 tr. zák. se dopustí ten, *kdo vyrobí, sobě nebo jinému opatří anebo přechovává předmět určený k nedovolené výrobě omamné nebo psychotropní látky, přípravku obsahujícího omamnou nebo psychotropní látku nebo jedu*. Pachateli hrozí trest odnětí svobody na jeden rok až pět let nebo zákaz činnosti či peněžitý trest nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. K naplnění okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby podle § 188 odst. 2 tr. zák. musí pachatel spáchat tento čin ve větším rozsahu nebo vůči osobě mladší osmnácti let anebo získat značný prospěch. Tato kvalifikovaná jednání mohou být postižena trestem odnětí svobody na dvě léta až deset let. Ustanovení § 188 tr. zák. je zařazeno mezi trestné činy, jejichž nepřekážení je trestné podle § 167 tr. zák.

Předmětem určeným k nedovolené výrobě se rozumí nejen přístroje, zařízení a jejich technické součásti (např. destilační jednotky), ale i suroviny a pomocné látky, které

se při výrobě drog používají a zároveň jsou určeny k takové výrobě.⁵³⁾ Úmyslné zavinění pachatele musí zahrnovat určenost předmětu ke škodlivému účelu, tj. nedovolené výrobě OPL, přípravku obsahujícího OPL či jedu. Trestně postižitelné je opatření takového předmětu nejen sobě, ale i jinému. *Opatřením předmětu se rozumí rovněž vypěstování rostlin, které samy o sobě drogou nejsou, pro účely výroby OPL nebo jedu.*⁵³⁾ Pokud by již samotné vypěstované rostliny takovou látkou byly, pak by se jednalo o „opatření OPL“ podle ustanovení § 187 odst. 1 tr. zák.

V ustanovení § 188 tr. zák. jde o případ přípravy ve smyslu § 7 odst. 1 tr. zák., která je ve zvláštní části trestního zákona postížena jako samostatný trestný čin, avšak je v poměru subsidiarity k přípravě výroby OPL podle § 187 odst. 1, odst. 2 tr. zák.⁵⁴⁾ Pokud by si pachatel opatřil a přechovával předmět určený k výrobě OPL v úmyslu neoprávněně (bez povolení) takové látky vyrábět, jde o přípravu k trestnému činu nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 7 odst. 1, § 187 odst. 2 až 4 tr. zák. pouze v případě, že se jeho úmysl vztahoval i k některé z okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby tohoto trestného činu. Příprava je trestná jen u zvlášť závažných trestných činů obsažených v ustanovení § 41 odst. 2 tr. zák. Z toho vyplývá, že ustanovení § 188 tr. zák. se vztahuje na případy mající charakter přípravného jednání k trestnému činu podle § 187 tr. zák.

Kvalifikační okolnost „*ve větším rozsahu*“ je naplněna tehdy, je-li stupeň nebezpečnosti pro společnost značně vysoký. Jedná se především o výrobu, opatření, přechovávání předmětů určených k nedovolené výrobě OPL, přípravků obsahujících OPL či jedu ve značném množství a jde o kompletní zařízení k výrobě sloužící pro více osob (nejméně třem lidem) nebo o soustavné vyrábění těchto předmětů a jejich dodávání různým odběratelům. Kromě množství a kvality předmětů je třeba hodnotit i množství,

⁵³⁾ Šámal, P., Půry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. doplněné a přepracované vydání, C.H. Beck, Praha 2004, str. 1075; Jelínek, J. a kol.: Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou, Linde, Praha 2005, str. 201; Chmelík, J. a kol.: Drogová kriminalita. MV ČR, Praha 1999, str. 40; Borník, M.: Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie. Odbor prevence a kriminality MV, Praha 2000, str. 38. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4.12. 2003, sp. zn. 7 Tdo 1354/2003.

⁵⁴⁾ Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 7. 3. 2001, sp. zn. 7 To 75/2001 a usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 9. 10. 2003, sp. zn. 2 To 144/2003.

druh a kvalitu látky, která mohla být na takovém zařízení vyráběna, způsob provedení činu⁵⁵⁾ (např. zda šlo o nahodilou nebo pravidelnou činnost) apod. Další okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (spáchá-li čin vůči osobě mladší než osmnáct let a získá-li takovým činem značný prospěch) jsou vysvětleny u předchozích trestných činů.

3.3.4. Šíření toxikomanie podle § 188a trestního zákona

Trestného činu šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák. se dopustí ten, *kdo svádí jiného ke zneužívání jiné návykové látky než alkoholu nebo ho v tom podporuje anebo kdo zneužívání takové látky jinak podněcuje nebo šíří*. Pachatel může být potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti nebo peněžitým trestem. Nejen jednání samotné, ale i následek tj. šíření drog musí být zahrnut pachatelovým úmyslným zaviněním.

Spáchání tohoto trestného činu není vázáno jen na návykové látky, které jsou výslovně uvedené v přílohách zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Tento právní názor zaujal Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29.6.2005, sp. zn. 3 Tdo 705/2005, ve kterém vychází ze širší definice návykové látky podle § 89 odst. 10 tr. zák. *Za takovou látku lze pokládat i oxid dusný (tzv. rajský plyn) používaný pro zdravotnické účely, který je způsobit výrazně ovlivnit psychiku člověka.*

Trestný čin šíření toxikomanie byl zaveden novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb. Jeho objektem je zájem na ochraně společnosti před možným ohrožením, které vyplývá ze zneužívání jiných návykových látek než alkoholu. Novela trestního zákona, provedená zákonem č. 134/2002 Sb. (tzv. harmonizační novela), s účinností od 1. 7. 2002 rozšířila kvalifikovanou skutkovou podstatu o odst. 2 písm. b) a upřesnila tak způsob spáchání tohoto trestného činu. Vedle šíření toxikomanie prostřednictvím veřejně

⁵⁵⁾ Jelínek, J. a kol.: Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou, Linde, Praha 2005, str. 201; Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P. a kol.: Trestná činnost související se zneužíváním drog a formy jejího řešení. Příručka Ministerstva spravedlnosti ČR, str. 65; Borník, M.: Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie, Odbor prevence a kriminality MV, Praha 2000, str. 38 - 39; Chmelík, J. a kol.: Drogová kriminalita. MV ČR, Praha 1999, str. 41 - 42.

přístupné počítačové sítě, jakou je Internet, se demonstrativním výčtem doplňují další obdobně účinné formy. Česká republika tímto převzala závazek v boji proti šíření drog, který vyplývá ze zásad Společného postupu ze dne 17. prosince 1996, odsouhlaseného Radou na základě článku K.3 Smlouvy o Evropské unii týkající se přibližování zákonů a praktik členských států EU v boji proti narkomanii a prevence a boje proti nezákonnému obchodování s drogami, jimiž se členské státy zavázaly, že při postihu podněcování nebo vybízení k nezákonnému užívání nebo výrobě narkotik budou věnovat zvláštní pozornost používání údajů zpracovaných na počítači, zejména na Internetu. Tato úprava má za cíl účinněji postihovat například vytváření a provozování speciálních internetových stránek, které poskytují návody na výrobu drog.

K naplnění okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby podle § 188a odst. 2 písm. a), b) tr. zák. musí pachatel spáchat čin uvedený v odst. 1 vůči osobě mladší než osmnáct let nebo takový čin spáchat tiskem (noviny, časopisy a jiná periodika), filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí (jakou je především Internet) nebo jiným obdobně účinným způsobem (např. prostřednictvím letáků). Za to může být potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

Trestný čin šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák. je v poměru subsidiarity k trestnému činu nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 187 tr. zák., neboť při srovnání uvedených skutkových podstat je patrné, že oba tyto trestné činy chrání stejné společenské vztahy, jejichž objektem je zájem na ochraně společnosti a lidí proti možnému ohrožení, které vyplývá ze zneužívání návykových látek jiných než alkoholu (OPL a jedů).⁵⁶⁾ Tomu odpovídá i menší závažnost trestného činu podle § 188a odst. 1 tr. zák., vyjádřená v sankci stanovené za jeho spáchání, ve srovnání s trestným činem podle § 187 odst. 1 tr. zák. Zákonodárce v podstatě zamýšlel tímto trestným činem postihnout šíření drogové kultury vůči dalším osobám, především pak věci neznalým.

K naplnění zákonných znaků trestného činu podle ustanovení § 188a tr. zák. *není nutné, aby osoby, jimž je jednání pachatele popsáno v této skutkové podstatě*

⁵⁶⁾ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18.2. 2004, sp. zn. 6 Tdo 1497/2003.

určeno, jim byly skutečně ovlivněny.⁵⁷⁾ Postačí tedy, aby pachatelovo jednání směřovalo k vyvolání rozhodnutí o zneužívání návykových látek u osob, jimž je takové jednání určeno. Není však nutné, aby skutečně ke zneužití těchto látek došlo. Tento trestný čin patří do kategorie ohrožovacích trestných činů, k naplnění skutkové podstaty je vyžadována úmyslná forma zavinění, která musí zahrnovat možnost vyvolání poruchy předpokládané trestním zákonem. Často se jej dopouštějí samotní toxikomani, kteří takto zaučují toxikomany začínající.

Trestní zákon pojmy „svádí“, „podporuje“, „podněcuje“ a „šíří“ blíže nevymezuje. Orgány činné v trestním řízení při posuzování těchto znaků vycházejí z obecně přijímaného výkladu. „*Svádění*“ je třeba vykládat jako intenzivnější činnost pachatele, zejména vůči osobě, která zkušenosti se zneužíváním jiných návykových látek než alkoholu nemá, pokud tím sleduje vzbuzení rozhodnutí o zneužívání těchto látek v jiné konkrétní osobě (např. přemlouváním ke zneužívání, vychvalováním jejich účinků, předvedením způsobu zneužívání apod.). Jeho jednání směřuje vždy k určité konkrétní osobě. Je možné svádět i prostřednictvím tzv. „živého nástroje“, tj. osoby, která není např. trestně odpovědná. „*Podporování*“ se rozumí fyzická podpora, tj. jednání, které je vedeno úmyslem podporovat v určité osobě zneužívání návykových látek (např. opatřením těchto látek, injekčních stříkaček, zavedením osoby do komunity toxikomanů), ale i podpora psychická (intelektuální) spočívající v psychické pomoci (např. v utvrzování předsevzetí zneužívat návykové látky jiné než alkohol).⁵⁸⁾ Může směřovat jak vůči osobě začínající se zneužíváním, tak i vůči osobě, která již tyto látky zneužívá. Výměna použitých injekčních jehel a stříkaček za nové, poskytování rad, jak drogu bezpečně aplikovat v rámci programu zvaném harm reduction (minimalizace zdravotních a sociálních rizik spojených s užíváním drog), který spadá do terciární drogové prevence, není podporou braní drog. *V případě svádění a podporování jde v podstatě o jednání totožné s návodem či pomocí, tedy o účastenství ke konzumaci návykových látek.*⁵⁹⁾

⁵⁷⁾ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 17.9. 1997, sp. zn. 2 To 461/97. Publikováno ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu ČR pod R 17/1999 a R 31/1998.

⁵⁸⁾ Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. doplněné a přepracované vydání, C.H. Beck, Praha 2004, str. 1077; Chmelík, J. a kol.: Drogová kriminalita. MV ČR, Praha 1999, str. 42; Borník, M.: Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie. Odbor prevence a kriminality MV, Praha 2000, str. 40.

⁵⁹⁾ Z odůvodnění rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 11.1. 2001, sp. zn. 10 To 194/2000.

„*Podněcování*“ je *projev, kterým pachatel zamýšlí vzbudit u jiných osob, jejichž okruh není nijak omezen, rozhodnutí nebo alespoň náladu vedoucí ke zneužívání návykových látek. Na formě projevu nezáleží.*⁵⁷⁾ Podle právního výkladu je možný postih i za podněcování ke zneužívání takových návykových látek, jejichž držení nebo nakládání s nimi nelze zakázat (např. organická rozpouštědla, ředidla, čisticí prostředky). „*Šíření zneužívání návykové látky jiné než alkohol*“ je jakékoliv jednání vůči blíže nekonkretizovaným osobám (potenciálním toxikomanům), které směřuje k rozšíření zneužívání těchto látek (např. vyzýváním k jejich aplikaci). Může jít i o schvalování trestných činů nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a § 188 tr. zák.⁶⁰⁾

U trestných činů nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 188 tr. zák. a šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák. chybí přísnější ustanovení pro postih pachatelů, kteří tyto činy spáchají vůči osobám mladším patnácti let.

Některé nestátní neziskové organizace, zabývající se bojem proti drogám a poskytující pomoc toxikomanům, v rámci preventivních aktivit testují na různých tanečních akcích tablety nabízené jako extáze s cílem snížit rizika užití neznámé látky. Jde o orientační detekci, zda kontrolovaná tableta obsahuje účinnou látku MDMA nebo jí příbuzné látky. Pokud test ukáže pozitivní výsledek, je žadatel informován o bezpečném způsobu užití drogy. V případě, že test reaguje na přítomnost MDMA negativně, není užití tablety doporučeno. V této souvislosti se v roce 2002 Policie ČR Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování obrátila na Nejvyšší státní zastupitelství se žádostí o zaujetí stanoviska, zda se tyto subjekty uvedeným jednáním nemohou dopouštět trestného činu šíření toxikomanie dle § 188a tr. zák. Podle názoru policie se jedná o vědomou podporu zneužívání návykových látek.

⁶⁰⁾ Borník, M.: Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie, str. 40; Chmelík, J.: Drogová kriminalita, str. 42; Sotolář, A., Půry, F., Šámal, P. a kol.: Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení, str. 51–53.

Nejvyšší státní zastupitelství (dále jen NSZ) vydalo „*Stanovisko ke sjednocení výkladu zákonů a jiných právních předpisů k možné trestní odpovědnosti při testování drogy „extáze“ nestátními organizacemi zabývajícími se preventivní činností v boji proti drogám*“ (pod č. 26/2002 Sbírky výkladových stanovisek NSZ) z něhož vyplývá, že jednání osob, které provádějí ověřování složení chemických látek známých jako droga „extáze“ používaných při hromadných společenských akcích, může založit podezření ze spáchání některého z tzv. drogových trestných činů podle trestního zákona. Navíc jde o činnost zakázanou podle zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách, protože pro tento účel nelze vydat povolení k zacházení s uvedenými látkami. Případná trestní odpovědnost za některý z těchto trestných činů by mohla být vyloučena tehdy, pokud by bylo v přípravném řízení spolehlivě zjištěno, že tuto činnost provádí osoba, která :

- a) je svou činností výhradně zaměřena na prevenci a pomoc osobám ohroženým toxikomanií,
- b) se prokazatelně a dlouhodobě podílí významným způsobem na preventivní (charitativní) činnosti v oblasti boje proti drogám,
- c) provede toto ověření složení chemických látek výlučně na základě žádosti jednotlivého potencionálního uživatele a pouze pro jeho vlastní osobní potřebu ohledně dávky, která nepřesahuje držení množství drogy většího než malého (§ 187a tr. zák.),
- d) přitom jedná bez úmyslu rozšiřovat tímto způsobem zkoumanou látku mezi další osoby a nenakládá s ní žádným ze způsobů uvedených v ustanovení § 187 tr. zák.,
- e) upozorní současně potencionálního uživatele na možná rizika spojená s užitím této látky pro jeho zdraví i na společenskou nepřípustnost šíření a zneužívání OPL a jedů, a
- f) vykonává aktivitu motivovanou výlučně snahou snížit možné riziko vážného ohrožení zdraví nebo života konzumenta těchto látek, který o testování látky požádal.

Orgány činné v trestním řízení budou posuzovat činnost těchto institucí v každém jednotlivém případě zvlášť, protože až na základě řádně zjištěného skutkového stavu mohou učinit závěr, že se o trestný čin šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák. nejedná.

Pokud jsou splněny výše zmíněné podmínky, není naplněna subjektivní stránka tohoto trestného činu, neboť zde chybí úmysl směřující k šíření toxikomanie. Avšak bez zřetele na splnění těchto podmínek přichází v úvahu trestní odpovědnost či spoluodpovědnost osob provádějících testování tablet za možný následek plynoucí z užití takové látky na zdraví konzumujícího, k němuž by došlo v bezprostřední souvislosti s ověřováním složení chemické látky. Potom by se mohlo jednat o některý z trestných činů proti životu a zdraví podle hlavy sedmé zvláštní části trestního zákona.

Ministerstvo vnitra a Policie ČR vydaly společné „Stanovisko k testování tablet extáze“,⁶¹⁾ z něhož jasně vyplývá, že testování tablet extáze na tanečních akcích nepodporují a zásadně se staví proti financování aktivit nevládních organizací v této oblasti z finančních prostředků ze státního rozpočtu. Svůj závěr odůvodňují tím, že prováděná testování jsou nespolehlivá, jedná se o vědomý hazard se zdravím konzumentů a z legislativního hlediska nelze uvedenou činnost provádět. V tabletách kromě MDMA může být i jiná, testem neprokazatelná substance, která může vážně ohrozit zdraví jedince. Otázkou tedy potom je odpovědnost realizátorů testu za případný následek.

3.4. Alternativní řešení trestné činnosti drogově závislých osob

Trestání nemocných osob závislých na drogách je problematické, protože trest odnětí svobody sám o sobě neodstraní příčinu jejich trestné činnosti, tj. problém drogové závislosti. V těchto případech by měla být dána přednost alternativám trestního stíhání. Soudy často ukládají alternativní tresty, zejména obviněným za přechovávání konopných látek, jako je podmíněné odsouzení podle § 58 a § 59 tr. zák., podmíněné odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem podle § 60a tr. zák., trest obecně prospěšných prací podle § 45 a § 45a tr. zák. Dále ukládají hmotněprávní alternativy k potrestání jako je upuštění od potrestání podle § 24 a § 25 tr. zák. za současného uložení ochranného léčení dle § 72 tr. zák. nebo i bez něj, podmíněné upuštění od potrestání s probačním dohledem podle § 26 tr. zák. V některých případech, zejména dopustí-li se osoba tohoto trestného

⁶¹⁾ Zdroj: www.mvcr.cz/policie/prezentace/npdc (Oficiální stanoviska jiných subjektů).

činu poprvé a jsou-li zároveň splněny zákonem stanovené podmínky, soud podle § 307 tr. řádu podmíněně zastaví trestní stíhání na přiměřenou zkušební dobu (tzv. odklon v trestním řízení).

3.4.1. Ochranné léčení a přiměřená povinnost podle § 26 odst. 4 tr. zák.

Jako alternativu k trestu odnětí svobody lze u osob závislých na omamných a psychotropních látkách využívat léčení, zejména v případech nedovoleného přechovávání OPL pro vlastní potřebu podle § 187a tr. zák. a trestné činnosti páchané za účelem opatření prostředků na jejich nákup (tzv. sekundární drogová kriminalita). Soud může uložit uživateli drog nucené ochranné protitoxikomanické léčení podle § 72 tr. zák. nebo přiměřenou povinnost podrobit se léčení závislosti na návykových látkách podle § 26 odst. 4 písm. c) tr. zák., která není ochranným léčením ve smyslu § 72 tr. zák., a to v rámci zkušební doby při podmíněném upuštění od potrestání s dohledem, podmíněném zastavení trestního stíhání, podmíněném odsouzení nebo při podmíněném odsouzení k trestu odnětí svobody s dohledem. Ochranné léčení by mělo být ukládáno v případě, že soud podmíněně upouští od potrestání nebo obžalovaného podmíněně odsuzuje jen tehdy, nebude-li postačovat léčení ve formě přiměřené povinnosti. Pachatel je povinen tuto povinnost ve zkušební době plnit. Pokud by se léčení nepodrobil, soud rozhodne o uložení trestu (u podmíněného upuštění od potrestání s dohledem) nebo o tom, že se podmíněně odložený trest vykoná (u podmíněného odsouzení). Naopak nepodrobení se ochrannému protitoxikomanickému léčení, které bylo soudem pravomocně uloženo, může mít za následek další trestní stíhání, a to pro trestný čin maření výkonu úředního rozhodnutí podle § 171 odst. 1 písm. d) tr. zák. Výkon ochranných opatření, kam spadá i ochranné léčení, sledují úředníci Probační a mediační služby.⁶²⁾

Ochranné léčení nemusí být jen alternativou k potrestání, ale lze jej uložit i vedle trestu. Podle § 72 odst. 2 písm. b) tr. zák. může soud ochranné léčení uložit fakultativně, jestliže pachatel, který zneužívá návykovou látku (podle judikatury musí jít o užívání, které má povahu chorobného návyku), spáchal trestný čin pod jejím vlivem⁶³⁾ nebo

⁶²⁾ § 4 odst. 2 písm. d) zákona č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě.

⁶³⁾ Např. přechovávání OPL dle § 187a tr. zák.

v souvislosti s jejím zneužíváním.⁶⁴⁾ Ochranné léčení není časově omezeno, trvá, dokud to vyžaduje jeho účel. Pokud není toxikoman k léčbě motivován a nepřistupuje k ní dobrovolně, ochranné léčení neplní svou úlohu. Z tohoto důvodu znalci často nařízené protitoxikomanické léčení nedoporučují, protože bez motivace a spolupráce toxikomana není efektivní a je tak zřejmé, že žádného účelu nemůže být dosaženo. I soudci stále více preferují léčbu, již se uživatelé OPL podrobují z vlastní vůle.

Trestní zákon rozlišuje dvě formy ochranného léčení - léčení ústavní a léčení ambulantní. **Ambulantní léčbu** může soud uložit tehdy, lze-li vzhledem k povaze a léčebným možnostem očekávat, že účel léčení bude splněn i při ponechání léčené osoby na svobodě. Zajišťují ji převážně psychiatrické ordinace (tzv. AT ordinace) a také denní stacionáře poskytující psychiatricko-psychologickou a psychosociální péči o „pacienty“, pro které je běžná ambulantní léčba málo intenzivní. **Ústavní léčba** je prováděna ve zdravotnických zařízeních, a to na psychiatrických odděleních nemocnic nebo v psychiatrických léčebnách. Její délka závisí na řadě faktorů, zejména na délce drogové kariéry, celkovém zdravotním a psychickém stavu drogově závislé osoby, jejím přístupu k léčbě. Může zahrnovat i tzv. detoxifikaci, která slouží k zvládnutí odvykacích stavů a připravuje „pacienta“ na další léčbu. Pro osoby s těžším stupněm drogové závislosti je určena dlouhodobá rezidenční léčba v terapeutických komunitách, kde se tyto osoby aktivně podílejí na léčbě.⁶⁵⁾ Relativně nedostatečná kapacita některých léčebných zařízení vede k prodlužování čekací doby na přijetí. Již během léčby by měly být vytvářeny podmínky pro resocializaci závislé osoby, aby po absolvování léčení nepropadla zpět do závislosti a nedošlo tak k jejímu návratu k drogové kriminalitě. Součástí léčby proto bývá pracovní terapie (tj. nácvik soběstačnosti, pracovních návyků u jednotlivců), sociální poradenství či výuka sociálních dovedností.

⁶⁴⁾ Např. majetková trestná činnost či drobné dealerství osob závislých na OPL.

⁶⁵⁾ Zdroj informací: www.drogy-info.cz (Pomoc a podpora/Léčba/ Systém léčby uživatelů návykových látek v ČR).

3.4.2. Paralelní uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody a ochranného léčení.

Uložení zabezpečovací detence podle návrhu nového trestního zákona.

Ochranné léčení může být uloženo vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody. Trestní zákon ve smyslu § 72 odst. 4 preferuje výkon ochranného léčení přímo ve věznicích, tedy během výkonu trestu odnětí svobody. Ve třech věznicích fungují pro závislé uživatele drog specializovaná oddělení pro výkon ochranného protitoxikomanického léčení v ústavní formě (věznice Opava, Rýnovice a Znojmo). Tato oddělení, ve kterých se v roce 2006 léčilo 162 odsouzených, mají charakter léčebného zařízení s prvky terapeutické komunity. V šesti věznicích fungují oddělení specializovaná pro diferencovaný výkon trestu odnětí svobody odsouzených s poruchou osobnosti a chování způsobenou užíváním OPL (věznice Bělušice, Nové Sedlo, Ostrov, Plzeň, Příbram, Všehrady). V roce 2006 zde trest odnětí svobody vykonávalo 625 odsouzených.⁶⁶⁾ V současné době většinou odsouzení nejdříve nastupují výkon trestu odnětí svobody a poté ústavní protitoxikomanické léčení. Má-li být ale léčba účelná, měla by být zahájena, co nejdříve. Existuje i protichůdný názor,⁶⁷⁾ že zařazení odsouzených do léčebného programu na začátku výkonu trestu je demotivujícím faktorem při léčbě závislých odsouzených, protože po absolvování léčebného programu je čeká ještě zbytek trestu v normálních odděleních věznic. Ve všech věznicích jsou zřízeny poradny drogové prevence, které motivují vězněné osoby v léčbě během výkonu trestu odnětí svobody.

Podle **návrhu nového trestního zákona**⁶⁸⁾ se ochranné léčení, bylo-li uloženo vedle trestu odnětí svobody, vykonává zpravidla po nástupu výkonu trestu ve věznicích. Jestliže to není možné, vykonává se ústavní ochranné léčení ve zdravotnickém zařízení před nástupem výkonu trestu odnětí svobody, pokud se tím lépe zajistí splnění účelu léčení, jinak se vykoná ve zdravotnickém zařízení po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody. Ambulantní ochranné léčení, pokud jeho výkon nelze uskutečnit ve vězení, se vykoná až po výkonu trestu odnětí svobody. Nepostačí-li délka výkonu trestu

⁶⁶⁾ Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2005 a 2006 (Zacházení s uživateli drog ve věznicích, str. 61 a 67).

⁶⁷⁾ Miovský, M. a kol.: Vězeňství a nelegální drogy, str. 63.

⁶⁸⁾ Návrh představil koncem května 2007 ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil; ve znění, které odeslalo Ministerstvo spravedlnosti do vlády začátkem října 2007 (po vypořádání mezirezortních připomínek a připomínek občanů).

odnětí svobody ve věznici ke splnění účelu ochranného léčení, může soud rozhodnout o jeho pokračování ve zdravotnickém zařízení poskytujícím ústavní nebo ambulantní péči. Tento způsob výkonu ochranné léčby byl upraven na základě odborné diskuse s odborníky, zejména z řad psychiatrů a sexuologů, v rámci níž byl učiněn závěr,⁶⁹⁾ že nejvhodnější vedle výkonu ochranného léčení ve výkonu trestu odnětí svobody je jeho výkon až po vykonání nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody, včetně podmíněného propuštění, neboť vzhledem k délce zkušební doby by nebylo vhodné vyčkávat s výkonem ochranného léčení až do rozhodnutí, zda se odsouzený osvědčil, anebo do rozhodnutí, že se zbytek trestu vykoná. Výkon trestu odnětí svobody, pokud je uložen vedle ochranného léčení, naplňuje funkci izolace a odtržení pachatele od dosavadního způsobu života. U ochranného léčení protialkoholního a protitoxikomanického se jedná především o dobu abstinence, velmi často po dlouhé době zneužívání návykových látek.

Výraznou změnou oproti platné právní úpravě je trvání ochranného léčení. Ochranné léčení trvá, dokud to vyžaduje jeho účel, nejdéle však dva roky, přičemž soud může rozhodnout na návrh státního zástupce nebo zdravotnického zařízení o jeho prodloužení, a to i opakovaně, avšak nejdéle o další dva roky. Soud může ústavní ochranné léčení změnit dodatečně na léčení ambulantní, popřípadě i na zabezpečovací detenci za splnění zákonem stanovených podmínek a naopak.

Návrh nového trestního zákona doplňuje stávající výčet ochranných opatření (ochranné léčení, ochranná výchova, zabránění věci nebo jiné majetkové hodnoty) o nový institut, tzv. **zabezpečovací detenci**. Jde o formu ochranného opatření, která je koncipována jako určitá analogie ústavního ochranného léčení s tím, že je určena pro zvláštní kategorii pachatelů. Fakultativně ji soud může uložit, jestliže pachatel, který se oddává zneužívání návykové látky (užívání má povahu chorobného návyku), znovu spáchal zvláště závažný zločin, ač byl již pro zvláště závažný zločin spáchaný pod vlivem

⁶⁹⁾ Z důvodové zprávy k návrhu nového trestního zákoníku. Především návrh nového trestního zákoníku sociálnědemokratické vlády, zastoupené ministrem spravedlnosti Pavlem Němcem, upřednostňuje výkon ústavního ochranného léčení ve zdravotnickém zařízení před nástupem výkonu trestu odnětí svobody, pokud jej není možné vykonat po nástupu výkonu trestu ve věznici. Délka tohoto vykonaného ochranného léčení se pak započítá do uloženého trestu odnětí svobody, nejvýše však do jedné poloviny trestu, vedle kterého bylo ochranné léčení uloženo. K započítání však nedojde, jestliže odsouzený mařil výkon ochranného léčení nebo dostatečně nespolupracoval při jeho výkonu.

návykové látky nebo v souvislosti s jejím zneužíváním odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta,⁷⁰⁾ a nelze očekávat, že by bylo možné dosáhnout uložením ochranného léčení dostatečné ochrany společnosti, a to vzhledem k osobě pachatele s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům. Stav pachatele způsobený návykovou látkou nemusí dosahovat stupně nepřičetnosti ani zmenšené přičetnosti, postačí ovlivnění i menší intenzity. MUDr. Petr Stožický, primář psychiatrického oddělení vězeňské nemocnice Vazební věznice Brno, konstatuje, že se většinou bude jednat o osoby, kterým již v minulosti bylo uloženo ochranné léčení, jež se ukázalo neúspěšným a nedostatečným opatřením, zejména z hlediska postoje těchto pachatelů k ochrannému léčení.⁷¹⁾

Při ukládání zabezpečovací detence by měl být tedy základní podmínkou princip subsidiarity k ochrannému léčení. Byla-li uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, vykoná se po výkonu nebo jiném ukončení tohoto trestu. Byl-li však nepodmíněný trest odnětí svobody uložen v době výkonu zabezpečovací detence, její výkon se na dobu výkonu trestu odnětí svobody přerušuje. Po skončení výkonu trestu se v jejím výkonu pokračuje. Toto nové ochranné opatření, které bude vykonáváno v detenčním ústavu (v ústavu pro výkon zabezpečovací detence), v němž se prolíná justiční složka se zdravotnickou, může soud změnit dodatečně na ústavní ochranné léčení, jestliže pominou důvody pro něž bylo uloženo, a jsou současně splněny podmínky pro ústavní ochranné léčení. Tím jsou vytvářeny též podmínky, aby výkon ochranného léčení, včetně ochranného léčení protialkoholního a protitoxikomaničského, byl v praxi do budoucna účinnější. Ministerstvo spravedlnosti počítá se zřízením detenčního ústavu ve Vidnavě (v areálu bývalého kněžského semináře) na Jesenícku a v části vězeňské nemocnice Vazební věznice Brno. Detenční ústavy budou spravovány a střeženy Vězeňskou službou ČR, čímž se sníží nebezpečí útěku. Chovanci budou absolvovat léčebné, psychologické, vzdělávací, pedagogické, rehabilitační a činnostní programy.

U zabezpečovací detence, na rozdíl od ochranného léčení, není omezeno její trvání, což je dáno nebezpečností pachatelů, kterým je toto opatření ukládáno. Zákon

⁷⁰⁾ Trestná činnost nemusí být spáchána bezprostředně pod vlivem návykové látky, ale postačí, že je důsledkem jejího zneužívání. Zvláštní podmínkou je však předchozí trestná činnost pachatele (recidiva).

⁷¹⁾ Z 13. mezinárodní soudněpsychiatrické konference konané ve dnech 6. - 8.10. 2005.

však soudu ukládá, aby nejméně jednou za dvanáct měsíců a u mladistvých jednou za šest měsíců přezkoumal, zda důvody pro její další pokračování ještě trvají. Návrh trestního zákoníku připouští souběh zabezpečovací detence s trestem odnětí svobody, popřípadě uložení detence i vedle trestu.

3.5. Drogová kriminalita a její vývoj

Prověřováním skutečností, zda se stal trestný čin a jeho vyšetřováním se zabývá v rámci Policie České republiky (dále jen „PČR“) služba kriminální policie a vyšetřování. Na úseku odhalování, objasňování a vyšetřování protiprávního jednání souvisejícího s primární drogovou kriminalitou v rámci této služby působí PČR Národní protidrogová centrála (dále jen „NPC“) a odborná pracoviště – specialisté služby po liniích „toxi“ na okresních ředitelstvích a krajských správách PČR, v případě PČR Správy hl. m. Prahy se jedná o odbor pro boj s organizovaným zločinem. Celostátní působnost je vyhrazena NPC. Tento útvar, zřízený s účinností od 15. ledna 2001,⁷²⁾ působí jako sjednocující prvek všech policejních pracovišť zabývajících se drogovou problematikou. Dne 15. července 2002 vznikly v rámci NPC čtyři expozitury a od 1. srpna 2002 další dvě, které sídlí v Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové, Brně a Ostravě.⁷³⁾ Díky tomu NPC monitoruje dynamiku drogové trestné činnosti v rámci celé České republiky. V roce 2004 byla na centrálních výkonných pracovištích NPC provedena reorganizace a původních 6 operativních oddělení bylo sloučeno do 2 oddělení s vymezením věcné příslušnosti podle základního dělení OPL (I. oddělení zpracovává problematiku přírodních a polysyntetických drog, II. oddělení problematiku syntetických drog a prekursorů).

⁷²⁾ 1. ledna 2001 vstoupila v platnost novela trestního řádu a souběžně s touto změnou došlo v celé Policii ČR ke sloučení do té doby samostatně pracujících služby kriminální policie a samostatných útvarů vyšetřování do společné služby kriminální policie a vyšetřování. Tato změna se dotkla i NPC.

⁷³⁾ V hlavním městě Praze a ve Středočeském kraji nejsou expozitury NPC zřízeny. Kromě výkonu činnosti I. a II. oddělení NPC v rámci jejich celorepublikové působnosti se problematikou drog na území hl. m. Prahy zabývá ještě nad rámec běžného organizačního schématu správ krajů PČR 3. oddělení Odboru obecné kriminality Správy hl. m. Prahy a 1. oddělení odboru odhalování závažné obecné kriminality služby kriminální policie a vyšetřování PČR Správy hl. m. Prahy.

NPC zabezpečuje přímou spolupráci v oblasti boje proti drogové trestné činnosti se zahraničními policejními sbory. Spolupráce NPC se zahraničními partnery probíhá formou vzájemné výměny informací k jednotlivým případům, plánováním společných policejních akcí, vyřizováním žádostí o právní pomoc apod. Důležitým nástrojem pro mezinárodní spolupráci na poli s drogovým podsvětím je působení styčných důstojníků zahraničních protidrogových jednotek. Jedná se o policejní důstojníky etablované v rámci diplomatických misí v druhých zemích, majících na starosti koordinaci vzájemné policejní spolupráce, z nichž někteří jsou umístěni přímo v Praze. Praxe roku 2005 jednoznačně ukázala,⁷⁴⁾ že výměna informací přes styčné důstojníky je nejrychlejší a neúčinnější, a proto je také poměrně často upřednostňována před jinými formami mezinárodní spolupráce. S většinou členských států EU je spolupráce na velice dobré úrovni, a to mimo jiné i díky pobočkám Europolu a Sirene, působícím na Policejním prezidiu ČR.⁷⁵⁾ NPC se také podílí na projektech prevence protidrogové kriminality, a to zejména prostřednictvím lektorské, vzdělávací, metodické a publikační činnosti (skupina metodiky a prevence).

Mezi hlavní úkoly NPC pro rok 2007 patří i nadále činnost na úseku odhalování, dokumentování a vyšetřování závažné organizované drogové kriminality, a to jak na území České republiky, tak i v rámci mezinárodní spolupráce, dále činnost na úseku prověřování podezřelých transakcí s prekursory, zejména v rámci celosvětových projektů TOPAZ (kontrolně monitorovací akce, ve které společně za Českou republiku spolupracují Celní správa ČR, Inspektorát OPL Ministerstva zdravotnictví a Licenční správa Ministerstva průmyslu a obchodu; jejím účelem je kontrola dovozu a vývozu anhydridu kyseliny octové, pomocné látky, která je zneužívána k výrobě heroinu), PURPLE (mezinárodní vyhledávací program, na němž se podílejí vlády mnoha zemí, které jsou významnými výrobci, dovozci nebo vývozci hypermanganu/manganistanu draselného, nejčastěji užívané látky při výrobě kokainu; jeho cílem je zabránit zneužití této legálně obchodované látky k nezákonné výrobě kokainu, zejména v Severní a Jižní

⁷⁴⁾ Výroční zpráva NPC za rok 2005 – Spolupráce se zahraničím.

⁷⁵⁾ Evropský policejní úřad (EUROPOL) se sídlem v Haagu napomáhá členským státům EU v užší a účinnější spolupráci při předcházení mezinárodního organizovaného zločinu a v boji s ním, zejména proti obchodování s drogami, nedovolenému obchodování s lidmi včetně boje proti dětské pornografii, nedovolenému obchodování s radioaktivními a jadernými látkami, terorismu...
SIRENE - národní ústřední bod pro výkonnou schengenskou spolupráci, především pro pátrání cestou Schengenského informačního systému (tzv. evropská pátrací databáze).

Americe) a PRISM (mezinárodní iniciativa, která má za cíl zabránit zneužití chemických prekurzorů, především stimulantů amfetaminového typu užívaných při nelegální výrobě syntetických drog; zahrnuje sledování mezinárodního obchodu se safrolem používaným při výrobě extáze) a spolupráce s vládními i nevládními subjekty.⁷⁶⁾

Podle ředitele NPC plk. JUDr. Jiřího Komorouse je „drogová scéna v područí jak národního, tak mezinárodního narkobyznysu a se zcela jasnými prvky organizovaného zločinu a v převážné většině internacionalizovaná.“⁷⁷⁾

V oblasti potírání drogové kriminality s cílem snižování nabídky drog na všech úrovních (výroba, pouliční distribuce, obchodování ve velkém, organizovaná mezinárodní drogová kriminalita) je velice důležitá efektivní komunikace a vzájemná výměna informací o ověřených metodách a postupech mezi jednotlivými útvary Policie ČR. Dále je nutné vytvořit centrální systém bezodkladného hlášení o zajištěných tabletách syntetických drog za účelem zamezení duplicity aktivit příslušných útvarů Policie ČR k odhalení jejich zdroje a k umožnění odhalení a zadokumentování organizovaného charakteru výroby, distribuce nebo výroby.⁷⁸⁾ Na boj proti nelegálnímu obchodu s OPL se zaměřují cílené společné akce Policie ČR a celních orgánů.

NPC zajistila v roce 2006 celkem 7,238 kg cannabis, 46 kusů cannabis - rostliny, 1,174 kg efedrinu, 21 603 tablet extáze, 15,009 kg heroinu, 940 g heroinu, 1,185 kg metamfetaminu. Celními orgány bylo zajištěno ve 148 případech 27,4 kg OPL. Nejčastěji byly drogy nalezeny v poštovní zásilce, dále v osobním automobilu a v cestovním zavazadle. V rámci trestního řízení Policie ČR ve spolupráci s Celní správou ČR v roce 2006 zajistila celkem 108,352 kg marihuany, 2 276 rostlin cannabisu, 27,877 kg heroinu, 4,708 kg kokainu, 5,249 kg metamfetaminu a 26 259 tablet extáze.⁷⁶⁾ V posledních dvou letech se výrazně snižuje počet záchytů konopných látek, tj. marihuany a hašiše, které však nadále zůstávají nejčastěji zabavovaným typem drog (598 záchytů v roce 2006

⁷⁶⁾ Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2006 (ve srovnání s rokem 2005).

⁷⁷⁾ Zdroj: www.mvcr.cz/policie/prezentace/npdc.

⁷⁸⁾ Akční plán Ministerstva vnitra k realizaci národní strategie protidrogové politiky na období 2005 - 2006.

oproti 725 v roce 2005). V roce 2006 došlo ke zvýšení počtu záchytů pervitinu, především malých množství (do 1g), jejich objem však zůstává na přibližně stejné úrovni. Počet a objem záchytů heroinu zůstává v posledních dvou letech stabilní. Ve srovnání s vysokou prevalencí užívání extáze je počet záchytů této drogy nízký (29 v roce 2006). Množství zajištěných OPL na území ČR v roce 2006 ve srovnání s rokem 2005 je uvedeno v příloze č. 3.

3.5.1. Drogová kriminalita podle statistik Policie ČR (Ministerstva vnitra)

Objasněnost (tj. počet zjištěných trestných činů, u nichž se podařilo odhalit pachatele) drogových trestných činů je relativně vysoká, což je způsobeno tím, že u většiny z nich je pachatel znám již při zjištění/podezření z trestného činu. V posledních letech se mezi mládeží velmi výrazně zvyšuje výskyt případů tzv. nealkoholové toxikomanie, která svými škodlivými účinky nejenom negativně ovlivňuje tělesný a duševní vývoj mladé generace, ale ohrožuje i její morální výchovu. V souvislosti s tím mají právě mladiství pachatelé a pachatelé do 25 let věku významný podíl na drogové trestné činnosti. Z celkového počtu všech stíhaných osob za drogové trestné činy v roce 2006 představovali mladiství 8 %.

Na základě údajů NPC jsou mezi osobami stíhanými za nedovolené přechovávání OPL v množství větším než malém pro osobní potřebu dle § 187a tr. zák. nejčastěji zastoupeni uživatelé konopných látek (49%). Soudy však do značné míry ve výši trestu zohledňují nízkou společenskou nebezpečnost tohoto jednání. Druhou nejčastější skupinu tvoří uživatelé metamfetaminu/pervitinu (31%). Výroční zpráva o stavu ve věcech drog za rok 2003 konstatuje, že relativně nízký počet osob stíhaných pro spáchání trestného činu dle § 187a tr. zák. ve srovnání s počtem uživatelů drog svědčí o tom, že zákon je v praxi uplatňován selektivně. V případě nedovoleného nakládání s OPL podle § 187 a § 188 tr. zák. patří k nejčastěji stíhaným osoby vyrábějící a distribuující metamfetamin (63 %). Dle policejního odhadu je přibližně 70% trestných činů výroby a distribuce OPL (§ 187 tr. zák.) páčáno uživateli drog z důvodu získání prostředků na vlastní spotřebu drog.

V roce 2006 zjistila Policie ČR 2812 trestných činů nedovolené výroby a držení OPL a jedů (o 55 více než v roce 2005) a 110 trestných činů šíření toxikomanie (o 48 méně než v roce 2005). Celkem bylo v roce 2006 za drogové trestné činy stíháno 2344 osob, z toho 1908 osob podle § 187 tr. zák., 240 osob podle § 187a tr. zák., 147 osob podle § 188 tr. zák. a 49 osob podle § 188a tr. zák. V roce 2006 pokračoval trend rostoucího podílu drogových trestných činů ve spojitosti s pervitinem (59,7 %). Podíl konopných látek (29,5 %), heroinu (5,4 %) a extáze (1,6 %) na drogové kriminalitě naopak poklesl. U trestných činů spojených s kokainem došlo po výraznějším nárůstu v roce 2005 k poklesu zhruba na úroveň předchozích let. Statistický přehled zjištěných a objasněných drogových trestných činů v roce 2006 ve srovnání s rokem 2005 je uveden v příloze č. 4.

Výsledky statistiky kriminality Ministerstva vnitra v daném roce nejsou srovnatelné se statistikou vedenou Ministerstvem spravedlnosti, a to zejména z důvodu časového odstupu, někdy i víceletého, mezi ukončením trestní věci v jednotlivých fázích trestního řízení. Policejní statistika jednotlivé případy zachytí na počátku trestního řízení, statistika soudní naopak až na jeho konci.

3.5.2. Drogová kriminalita podle statistik Ministerstva spravedlnosti

Podle statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti za rok 2006 ⁷⁹⁾ bylo za trestný čin nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 187 tr. zák. **stíháno** 1826 osob, které spáchaly 2662 trestných činů. Z celkového počtu stíhaných osob bylo 284 žen (15,6 %), 155 mladistvých (8,5 %) a 18 zvláště nebezpečných recidivistů. **Obžalováno** bylo celkem 1644 osob, z toho 245 žen a 125 mladistvých. Největší skupinu tvořili obžalovaní ve věku od 18 do 39 let (82 %). Trestní stíhání bylo zastaveno u 169 osob, především z důvodu nepřipustnosti trestního stíhání podle § 172 odst. 1 písm. d)

⁷⁹⁾ Statistická ročenka kriminality za rok 2006, obsahující statistická data státních zastupitelství a soudů o trestných činech a jejich pachatelích podle jednotlivých ustanovení trestního zákona, zahrnuje údaje za předešlý rok. Statistická ročenka kriminality za rok 2007 nebyla v době dokončení této práce uveřejněna na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti.

tr. ř. ve spojení s § 11 odst. 1 písm. a) a d). U 113 osob bylo trestní stíhání podmíněně zastaveno (§ 307 tr. ř.). Z 1135 **odsouzených** pachatelů bylo 154 žen, 106 mladistvých (z toho 7 dívek) a 153 recidivistů. Z odsouzených osob se 133 z nich dopustilo tohoto trestného činu pod vlivem návykových látek (11,7 %), nikoli alkoholu. 351 odsouzeným byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody (tj. 31 % ze všech odsouzených) především v délce od 1 roku do 5 let (75 %), 51 odsouzeným v délce od 5 do 15 let. Nejčastěji byli obžalováni (575) odsouzeni k podmíněnému trestu odnětí svobody (50,7 %). 84 osobám byl uložen trest obecně prospěšných prací, 4 osobám peněžitý trest a u 60 osob bylo upuštěno od potrestání. Ochranné protitoxikomanické léčení bylo uloženo 38 osobám.

Za naplnění skutkové podstaty trestného činu nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 187a tr. zák. bylo **stíháno** 255 osob za 271 trestných činů, z toho 18 žen (7 %) a 12 mladistvých (4,7 %). **Obžalováno** bylo 219 osob, z toho 10 mladistvých. Trestní stíhání bylo zastaveno u 34 obviněných, podmíněně zastaveno u 30 obviněných a 5 osob bylo zproštěno obžaloby. **Odsouzeno** bylo 99 osob, z toho 9 žen a žádný mladistvý. 9 osobám byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, z toho 6 osobám v délce do 1 roku a 3 osobám do 5 let. Podmíněný trest odnětí svobody byl uložen 53 osobám (53,5 %), trest obecně prospěšných prací 27 osobám (27 %) a peněžitý trest 5 osobám. U 4 osob bylo upuštěno od potrestání. Z 99 odsouzených osob se trestného činu pod vlivem návykových látek dopustilo 21 z nich (21%), 2 osobám bylo uloženo ochranné protitoxikomanické léčení.

Za trestný čin nedovolené výroby a držení OPL a jedů podle § 188 tr. zák. bylo **stíháno** 234 osob za 244 trestných činů, z toho 29 žen (12 %) a 7 mladistvých (3 %). Celkem bylo **obžalováno** 203 osob, z toho 5 mladistvých. Trestní stíhání bylo zastaveno u 29 obviněných, podmíněně zastaveno u 25 obviněných. **Odsouzeno** bylo 60 osob, z toho 8 žen a 2 mladiství. U 6 odsouzených byl prokázán vliv návykových látek na spáchání tohoto trestného činu (10 %). 17 osobám byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody (28 %), 3 osobám do 1 roku a 14 osobám od 1 roku do 5 let. Dále bylo 28 osob odsouzeno k podmíněnému trestu odnětí svobody (47 %) a 12 osob k obecně prospěšným pracím (20 %). Ochranné protitoxikomanické léčení bylo uloženo 6 osobám.

Za trestný čin šíření toxikomanie podle § 188a tr. zák. bylo stíháno celkem 114 osob, a to za spáchání 207 trestných činů. Ze stíhaných bylo 14 žen (12 %) a 26 mladistvých (23 %). Obžalováno bylo 91 osob, z toho 9 žen a 21 mladistvých (z nich 2 dívky). Trestní stíhání bylo zastaveno u 21 osob, u 18 osob podmíněně zastaveno. U 4 osob bylo upuštěno od potrestání. Z celkem 32 odsouzených (z toho 5 žen a 16 mladistvých) spáchalo 13 z nich trestný čin pod vlivem návykové látky (40,6 %). K nepodmíněnému trestu odnětí svobody byla odsouzena pouze 1 osoba (do 1 roku). 14 osob bylo odsouzeno k podmíněnému trestu odnětí svobody (44 %) a 1 osoba k trestu obecně prospěšných prací. Ochranné protitoxikomanické léčení nebylo uloženo.

V roce 2005 bylo celkem trestně stíháno 2429 osob podezřelých ze spáchání drogových trestných činů, což je o 17,5 % méně než v roce 2004 (2944 osob v roce 2004). Celkový počet obžalovaných podle § 187, § 187a § 188 a § 188a tr. zák. v roce 2005 činil 2157 osob, což je o 16,7 % méně než v roce 2004 (2589 osob v roce 2004). Pro drogové trestné činy bylo pravomocně odsouzeno celkem 1326 osob, z toho 14 % žen a 9 % mladistvých. Oproti r. 2004 se jedná o mírný pokles (1376 osob v roce 2004), z nich například 378 osob k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, což představuje 29 % uložených trestů. Nejčastěji ukládaným trestem za drogové trestné činy zůstává podmíněný trest odnětí svobody (51 %). Obecně prospěšné práce byly uloženy v 9 % případů. V roce 2005 soudy uložily celkem 46 ochranných protitoxikomanických léčení oproti 57 uloženým v roce 2004. Počet uložených protitoxikomanických ochranných léčení za poslední čtyři roky je uveden v příloze č. 5. Statistický přehled počtu osob stíhaných, obžalovaných a odsouzených za drogové trestné činy v roce 2004 a 2005 je uveden v příloze č. 6.

Z Výroční zprávy o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2006 vyplývá, že obžalování a odsouzení za drogové trestné činy v souvislosti s konopnými látkami se vyznačují výrazně vyšším podílem mladistvých osob (15 - 17 let), než je tomu v případě jiných drog. U konopných látek představují mladiství 21 % obžalovaných a 23 % odsouzených osob, zatímco u pervitinu a heroinu se jedná pouze v průměru o 2 % obžalovaných a odsouzených. Podíl obžalovaných a odsouzených na drogových trestných činech podle druhu drogy je zachycen v příloze č. 7. V roce 2006 bylo

obžalováno z drogových trestných činů 2314 osob, což představuje 7 % nárůst oproti roku 2005. Soudy pravomocně odsoudily 1444 pachatelů (o 9 % více než v roce 2005) a uložily 432 nepodmíněných trestů odnětí svobody.

3.5.3. Sekundární drogová kriminalita

V roce 2007 proběhl na okresních policejních ředitelstvích průzkum sekundární drogové kriminality, tj. trestné činnosti páchané v důsledku užívání drog. Podle odhadů bylo v roce 2006 uživateli drog spácháno 30% zjištěných⁸⁰⁾ a 21 % objasněných trestných činů. Nejčastěji se jednalo o trestný čin nedovolené výroby a distribuce OPL (72 %), neoprávněné držení platební karty (37 %), prosté krádeže - bez použití násilných prostředků (27 %), krádeže vloupáním (24 %), podvod (21 %), loupeže (20 %) a zpronevěry peněz/majetku (12 %). Odhad počtu finančně motivovaných trestných činů uživatelů drog a jejich podílu na vybraných typech trestných činů je uveden v příloze č. 8.

3.5.4. Drogové přestupky

Podle údajů Policie ČR bylo v roce 2006 zjištěno 970 přestupků držení malého množství OPL pro osobní potřebu podle ustanovení § 30 písm. j) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích. Jedná se o mírný meziroční nárůst (886 přestupků v roce 2005). Z toho bylo 43 případů vyřízeno domluvou a 421 blokovou pokutou. Celková výše uložených pokut dosáhla 848 700 Kč, což znamená 7 % pokles oproti roku 2005. Ve správním řízení bylo projednáno celkem 600 přestupků. Odloženo, zastaveno nebo postoupeno jinému orgánu bylo 397 případů a 14 případů bylo předběžně posouzeno jako trestný čin a předáno orgánům činným v trestním řízení.

⁸⁰⁾ Zjištěné trestné činy jsou všechny oznámené trestné činy, jejichž pachatel zůstal v daném roce neznámý.

4. REKODIFIKACE TRESTNÍHO PRÁVA HMOTNÉHO

Platný a účinný trestní zákon dostatečně nereflektuje hodnoty demokratického právního státu, proto již v roce 1996 komise ministra spravedlnosti vypracovala podkladový materiál pro zpracování věcného záměru reformy trestního práva. Věcný záměr nového trestního zákona byl schválen usnesením vlády č. 319 ze dne 9. dubna 2001. Dne 21. července 2004 předložila sociálnědemokratická vláda návrh zákona Poslanecké sněmovně Parlamentu České republiky (dále jen „Poslanecká sněmovna“). Poslanecká sněmovna o Senátem vráceném návrhu hlasovala dne 21. března 2006. Jeho přijetí definitivně odmítla, protože z návrhu zákona byl odstraněn paragraf o zneužívání informací v obchodním styku, tedy tzv. tunelování. V platnosti tak i nadále zůstává mnohokrát novelizovaný trestní zákon z roku 1961. V důsledku toho se Česká republika stala jednou z posledních evropských zemí, která nemá doposud moderní trestní kodex.

Po zamítnutí trestního zákona Poslaneckou sněmovnou v březnu 2006 byla pod vedením prof. JUDr. Pavla Šámala zpracována revidovaná a aktualizovaná verze tohoto zákona. Návrh nového trestního zákoníku představil ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil (ODS) koncem května 2007. Zároveň jej nechal uveřejnit na webu Ministerstva spravedlnosti a do konce července 2007 se k němu mohla vyjádřit široká veřejnost. Začátkem října 2007 byl návrh trestního zákoníku po zapracování meziresortních připomínek a připomínek veřejnosti zaslán vládě.⁸¹⁾ Podle ministra spravedlnosti by jej mohla ještě letos projednat vláda a příští rok by o něm rozhodoval Parlament. Pokud návrh nového trestního zákoníku schválí vláda, Parlament a podepíše jej prezident, mohl by nabýt účinnosti 1. ledna 2009.

Návrh nové kodifikace trestního práva hmotného zajišťuje plnění všech závazků v trestněprávní oblasti, které vyplývají pro Českou republiku z mezinárodních smluv, vyjadřuje soulad vnitrostátní úpravy s normami práva Evropského společenství⁸²⁾ a

⁸¹⁾ Ministerstvo spravedlnosti obdrželo celkem 330 připomínek, z nich 27 bylo zapracováno do návrhu.

⁸²⁾ Významné je v této oblasti Rámcové rozhodnutí Rady 2004/757/SVV ze dne 25. října 2004, kterým se stanoví minimální ustanovení týkající se znaků skutkových podstat trestných činů a sankcí v oblasti nedovoleného obchodu s drogami; toto rozhodnutí je klíčovým nástrojem při řešení nezákonného obchodu s drogami, neboť stanovuje minimální tresty za tyto trestné činy v členských státech EU (nevztahuje se na jednání související s osobní spotřebou, které je ponecháno vnitrostátní úpravě).

přihlíží k relevantním doporučením a stanoviskům Rady Evropy. Z pohledu soudců je nový trestní zákon rovněž potřeba, protože ten současný již koncepčně „nedrží“ pohromadě. „Doufáme, že bude nový trestní zákoník přijat a nestane se předmětem politických debat“, konstatoval čestný prezident Soudcovské unie Libor Vávra.⁸³⁾

Návrh nového trestního zákoníku přináší celou řadu změn, z nichž některé se týkají i ustanovení upravujících tzv. drogové trestné činy (§ 187 až § 188a platného trestního zákona). Významnou změnou je opuštění tzv. materiálního či formálně materiálního pojetí trestného činu a jeho nahrazení formálním pojetím, které povede k přesnějšímu vymezení jednotlivých skutkových podstat trestných činů, neboť neumožňuje ponechat řešení vágních nebo širokých zákonných pojmů na judikatuře soudů, jak vyplývá z důvodové zprávy k návrhu zákona. Formálně právní pojetí trestného činu zahrnuje v sobě i tzv. materiální korektiv, tj. hledisko společenské škodlivosti, který má například vliv na stanovení délky trestu v rámci rozpětí uvedeného za ten který čin. Jde o interpretační pravidlo, napomáhající zákonnou skutkovou podstatu konkrétního trestného činu i jeho formální znaky vyložit podle jejich smyslu. Podle ministra spravedlnosti Jiřího Pospíšila⁸³⁾ tímto dojde k posílení postavení státního zástupce, který nebude předávat k soudu každý skutek, jež je popsán v zákoně, ale bude hodnotit také míru jeho škodlivosti.

Návrh zavádí novou kategorizaci trestných činů na zločiny a přečiny. Přečiny jsou všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy, na něž trestní zákoník stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do tří let. Zločiny jsou všechny ostatní závažné trestné činy.

Dosavadní drogové trestné činy jsou v zásadě zachovány. Podle navrhované právní úpravy jsou zařazeny v hlavě sedmé zvláštní části trestního zákona mezi trestné činy obecně nebezpečné, respektive v dílu prvním upravujícím trestné činy obecně ohrožující.

⁸³⁾ Hamáčková, E.: Pospíšil chce trestní odpovědnost již od čtrnácti let (zdroj: www.tyden.cz ze dne 30.5.2007).

4.1. Nedovolená výroba a jiné nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 251 navrhovaného trestního zákoníku)

Základní skutková podstata tohoto trestného činu se téměř shoduje se stávajícím trestným činem nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 tr. zák.

U některých okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby se zavádí spodní hranice množství (množství větší než malé, větší rozsah) omamných a psychotropních látek popř. jedů poskytovaných dětem – osobám mladším osmnácti let a dětem mladším čtrnácti let s cílem zmírnit trestní represi v těchto případech. Kvalifikované skutkové podstaty týkající se prospěchu byly upraveny tak, že se vztahují nikoli k získání značného prospěchu nebo prospěchu velkého rozsahu, ale již jen k úmyslu takový prospěch pro sebe nebo pro jiného získat.

Za spáchání trestného činu nedovolené výroby a jiného nakládání s OPL a jedy bude soud moci uložit kromě trestu odnětí svobody i peněžitý trest nebo trest propadnutí majetku. Již samotná příprava tohoto činu je trestná.

4. 2. Přechovávání omamné a psychotropní látky a jedy (§ 252 navrhovaného trestního zákoníku)

U tohoto trestného činu bylo oproti platné právní úpravě, obsažené v § 187a tr. zák., realizováno rozdělení omamných a psychotropních látek na „měkké“ a „tvrdé“. Úkol rozdělit drogy do dvou respektive tří kategorií podle jejich zdravotní a společenské nebezpečnosti, tj. podle negativních zdravotních a společenských dopadů v důsledku jejich zneužívání, uložila vláda svým usnesením č. 1177 ze dne 14. listopadu 2001 ministru zdravotnictví. Ministerstvu spravedlnosti bylo stejným usnesením uloženo, aby v rámci přípravy rekodifikace trestního práva hmotného provedlo revizi skutkových podstat a revizi sankcí trestných činů spojených s drogovou problematikou. Návrh Ministerstva zdravotnictví ze dne 13. března 2003 doporučil vytvoření tří kategorií drog.

Do první kategorie byly zařazeny konopné látky – kanabinoidy (rostlinné produkty obsahující THC), do druhé kategorie extáze, její deriváty a psychedelika/halucinogeny, do třetí kategorie drogy amfetaminového typu, heroin a další opioidy, kokainové drogy a deriváty fenylethylaminu (PMA, 4-MTA).

Návrh rekodifikace trestního zákona, jehož předkladatelem je Ministerstvo spravedlnosti, počítá s vytvořením dvou kategorií drog, a to konopných látek rostlinného původu a ostatních omamných a psychotropních látek. Podkladem pro toto rozdělení byl výše zmíněný návrh Ministerstva zdravotnictví. V případě konopných látek dochází ke snížení trestní sazby oproti ostatním OPL. Cílem kategorizace je oddělit nelegální trh s méně rizikovými drogami od trhu s více nebezpečnými látkami jako je například metamfetamin a heroin a zabránit kriminalizaci uživatelů drog – především marihuany.

Ustanovení § 259 navrhovaného trestního zákona rozlišuje tresty za přechovávání „měkkých“ a „tvrdých“ drog. Konopné látky, jejichž užívání je spojeno s nejnižšími zdravotními riziky, byly vymezeny podle přílohy 3 (konopí a pryskyřice z konopí) a přílohy 4 (tetrahydrokanabinoly, všechny izomery a jejich stereochemické varianty - THC) zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů a zařazeny do odstavce 1. Za jejich přechovávání pro vlastní potřebu v množství větším než malém hrozí pachateli trest odnětí svobody až na jeden rok, propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty nebo zákaz činnosti. Přechovávání ostatních omamných a psychotropních látek a jedů pro vlastní potřebu v množství větším než malém je postihováno podle odstavce 2. Pachatel může být potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Ostatní tresty jsou shodné s tresty uvedenými v odstavci 1. Přechovávání „ve větším rozsahu“ zůstává okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby ve vztahu k oběma skutkovým podstatám podle odstavce 1 a 2 (trest odnětí svobody na šest měsíců až pět let nebo peněžitý trest). Dále byla u tohoto trestného činu doplněna nová okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, a to spáchání činu „ve značném rozsahu“ (trest odnětí svobody na dvě léta až osm let).

4.3. Nedovolené pěstování rostlin obsahujících omamnou nebo psychotropní látku (§ 253 navrhovaného trestního zákoníku)

Návrh zákona zavádí novou privilegovanou skutkovou podstatu trestného činu nedovoleného pěstování rostlin obsahujících OPL. Současná právní úprava nerozlišuje pěstování pro vlastní potřebu od „komerčního“ pěstování. Doposud byli všichni výrobci jakýchkoliv drog trestáni stejně. Účelem zavedení tohoto ustanovení je diferenciací mezi sankcemi za pěstování rostlin obsahujících OPL za účelem samozásobitelství (tedy pro vlastní potřebu) a sankcemi za pěstování za účelem distribuce, které bude nadále přísněji postihováno, a to podle navrhovaného ustanovení § 251 tr. zák. (současný § 187 tr. zák.). „Jde o komplexnější přístup, kdy se řeší dělení drog na méně závažné a závažnější“, říká šéf týmu autorů nové úpravy Pavel Šámal.⁸⁴⁾

Trestného činu se podle odstavce 1 dopustí ten, kdo neoprávněně pro vlastní potřebu pěstuje rostlinu konopí *v množství větším než malém*. Pachateli může být uložen trest odnětí svobody až na šest měsíců, peněžitý trest nebo propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty. Nyní podle platného trestního zákona může být pachatel za pěstování „marihuany“ potrestán odnětím svobody až do výše pěti let. Pěstování jiné rostliny než konopí nebo houby obsahující OPL pro vlastní potřebu v množství větším než malém je postihováno podle odstavce 2. Pachateli hrozí trest odnětí svobody až na jeden rok, ostatní tresty jsou shodné jako u odstavce 1. Spáchání uvedeného činu „ve větším rozsahu“ nebo „ve značném rozsahu“ jsou okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby.

4.4. Výroba a držení předmětu k nedovolené výrobě omamné a psychotropní látky a jedu (§ 254 navrhovaného trestního zákoníku)

U tohoto trestného činu došlo kromě změny názvu k upřesnění základní skutkové podstaty v souladu s Úmluvou OSN proti nedovolenému obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988. Trestnou se stala i výroba, opatření a přechovávání prekursoru určeného k nedovolené výrobě OPL, přípravku obsahujícího OPL nebo jedu.

⁸⁴⁾ Vaculík, R.: Za marihuanu mají být mírnější tresty. Právo ze dne 27.8. 2007.

Dále byly doplněny a upřesněny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (spáchá-li pachatel uvedený čin jako člen organizované skupiny, spáchá-li takový čin ve větším rozsahu vůči dítěti a spáchá-li takový čin ve značném rozsahu) a rozšířena sazba trestu odnětí svobody směrem dolů.

4.5. Šíření toxikomanie (§ 255 navrhovaného trestního zákoníku)

V případě trestného činu šíření toxikomanie došlo pouze k doplnění okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, spáchá-li pachatel uvedený čin jako člen organizované skupiny a dopustí-li se tohoto činu vůči dítěti mladšímu čtrnácti let. Důvodová zpráva k návrhu nového trestního zákoníku uvádí, že smyslem tohoto ustanovení není postihnout jednání, které je vykonáváno se záměrem zmírnit negativní psychické, zdravotní a sociální dopady zneužívání návykových látek na jejich uživatele. To souvisí s preventivními postupy ve vztahu k osobám závislým na drogách, kam patří například výměna injekčních stříkaček a jehel, poskytování rad k dodržování zdravotní bezpečnosti, toxikologické testování extáze atd. (tzv. terciární prevence).

Množství větší než malé u OPL a přípravků obsahujících OPL by mělo být podle návrhu zákona stanoveno v prováděcím předpisu, nařízení vlády, a to především na základě lékařských, epidemiologických a policejních poznatků.

Vláda je dle návrhu dále zmocněna určit, které rostliny nebo houby se považují za rostliny a houby obsahující OPL a jaké je množství větší než malé u nedovoleného pěstování rostlin obsahujících OPL. Toto řešení by mělo vést ke sjednocení dosud částečně roztržité právní praxe, tj. rozhodování soudů a postupu orgánů činných v přípravném řízení trestním.

Návrh nového trestního zákoníku legislativně rozlišuje drogy na tzv. „tvrdé“ a „měkké“, na druhou stranu však nedošlo k rozlišení společenské nebezpečnosti (ať už nahodilého nebo pravidelného) užívání jednotlivých druhů OPL, což může vést k formalistickému pojetí a uplatňování práva bez ohledu na skutečnou nebezpečnost konkrétního jednání.

V současné době je rovněž připraven návrh nového zákona o Policii České republiky. S návrhem tohoto zákona je spojen návrh novelizace řady zákonů, mimo jiné i zákona o přestupcích. Podle navrhovaného ustanovení § 52 písm. b) zákona o přestupcích orgány Policie ČR už nebudou projednávat přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a jinými toxikomaniemi podle § 30 odst. 1 písm. j), tj. neoprávněné přechovávání OPL v malém množství pro svoji potřebu. Z důvodové zprávy k návrhu zákona o změnách zákonů v souvislosti s přijetím zákona o Policii České republiky vyplývá, že hlavním cílem této navrhované úpravy je alespoň částečné obřemenění policie od nadměrného zatěžování činnostmi, které ne vždy přímo souvisí s plněním úkolů stanovených jí zákonem o Policii České republiky. To je také případ současné povinnosti nejen odhalovat a prošetřovat přestupky na úseku alkoholismu a toxikomanie, ale také tyto přestupky projednávat. Pro ilustraci jen za rok 2006 prošetřovala policie těchto přestupků 25 415. V obdobných případech se nabízí analogie s jinými přestupky, např. proti majetku, na úseku veřejného pořádku a občanského soužití, nebo na úseku bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, kde rovněž policie provádí potřebná šetření a zajišťuje důkazní prostředky, věc pak ale předá příslušnému orgánu obce.

5. DROGOVÁ LEGISLATIVA V ZEMÍCH EU

Legislativy většiny států Evropské unie rozlišují držení drog pro osobní potřebu a držení s cílem jejich odbytu, tj. nedovolená výroba, nedovolené obchodování (prodej, dovoz, vývoz, tranzit, uvedení na trh, zprostředkování prodeje, nákup či jiné získání drogy za účelem prodeje). Množství OPL je zpravidla jedním z hlavních faktorů pro zákonné rozlišení mezi držením pro osobní potřebu a obchodováním nebo pro stanovení závažnosti deliktu. Některé státy definují množství na základě maximálního počtu gramů látky, respektive maximálním limitem, některé definují množství určením, zda je „malé“ či „velké“, některé stanovují limit na základě hmotnosti obsažené účinné chemické látky, některé definují množství látky na základě peněžní hodnoty či na základě násobku denních dávek.⁸⁵⁾

V některých členských státech se považuje za trestný čin i *užívání drog*. Mezi ně patří Francie (trest odnětí svobody až na jeden rok), Lucembursko (s výjimkou konopí),⁸⁶⁾ Řecko (užívání nebo držení jakékoliv drogy v „množství odpovídajícím vlastní potřebě uživatele“ podléhá od roku 2003 trestu odnětí svobody v délce 10 dní až 1 roku, namísto dosavadního odnětí svobody v délce až 5 let), Kypr, Finsko (trest odnětí svobody až na dva roky) a Švédsko (v praxi často využívá peněžitý trest nebo maximálně šestiměsíční trest odnětí svobody). Naopak Maďarsko trestný čin užívání drog odstranilo ze svého trestního zákoníku (užívání drog však může být i nadále trestáno podle trestného činu získání a držení drog). V Bulharsku byl novelou trestního zákona odstraněn paragraf, který zbavoval drogově závislé osoby trestní odpovědnosti, jestliže u nich byla nalezena jediná dávka, neboť tato výjimka byla často u soudu zneužívána ve prospěch dealerů.

Za správní delikt je užívání drog považováno v Estonsku, Lotyšsku, Španělsku (konzumace drog na veřejnosti je hodnocena jako závažný správní delikt a sankcionována nejčastěji pokutou doprovázenou zabráním drogy) a Portugalsku. Soudy

⁸⁵⁾ Užívání drog v EU - legislativní přístupy. Například ve Španělsku podle soudní praxe se při držení 5 g kokainu, hašiše v množství přesahujícím 40g, jedná o obchodování.

⁸⁶⁾ Užívání konopí, které je nebezpečné pro jiné osoby, je nadále postihováno odnětím svobody v délce od 8 dní do 6 měsíců; pokud byl daný čin spáchán v přítomnosti nezletilého, hrozí trest odnětí svobody do 2 let.

v mnoha členských státech EU dávají v případě nedovoleného užívání drog přednost léčbě a sankcím nezahrnujícím odnětí svobody, jako jsou například varování a pokuty, a uplatňuje se i zastavení či odklad trestního stíhání.

Držení drog pro osobní potřebu je ve všech státech EU nelegální, uplatňují se však různé přístupy. Některé státy netrestají odnětím svobody, pokud se jedná o malé množství pro osobní potřebu a neexistují další přitěžující okolnosti (Španělsko, Portugalsko, Itálie, Irsko, Belgie, Lucembursko).⁸⁷⁾ V pobaltských státech (Litva, Lotyšsko, Estonsko) je držení malého množství drogy považováno za správní delikt. Nicméně správní delikt může být potrestán odnětím svobody v tzv. „vazebních domech“.⁸⁸⁾

Některé státy rozlišují měkké (konopné) drogy od ostatních drog (Velká Británie, Nizozemí, Belgie, Dánsko, Portugalsko). V Belgii dospělé osobě, která se poprvé dopustí trestného činu držení malého množství konopí pro osobní potřebu, nebude-li současně naplněna skutková podstata veřejného pohoršení nebo problémového užívání, bude uložena pokuta a povinnost hlásit se na policii.⁸⁹⁾ Množství dostatečné pro osobní potřebu je vykládáno jako nanejvýš 3 gramy nebo jedna rostlina. Ve Velké Británii bylo konopí přeřazeno z kategorie B do kategorie C.⁹⁰⁾ V důsledku toho se maximální trest za držení konopí pro osobní potřebu snížil z pěti na dva roky odnětí svobody. Nicméně jeho držení v jakémkoliv množství zůstává i nadále trestným činem. Nizozemí zvolilo nejbenevolentnější přístup. Pokud množství hašiše či marihuany držené osobou

⁸⁷⁾ Ve Španělsku může být pachatelé uložena pokuta v případě, že se jedná o užívání a držení pro osobní potřebu na veřejnosti, o užívání při řízení či ponechání injekční stříkačky na veřejném místě. V Portugalsku mohou být uživatelé pokutováni. V Itálii došlo v únoru 2006 k revizi trestů tak, že nyní zahrnují domácí vězení a obecně prospěšné práce, zvýšila se možnost uplatnění alternativních trestů. Všichni uživatelé drog mají právo zvolit si libovolně typ a místo léčby. V Irsku v případě držení drog pro osobní potřebu uplatní soud při prvním provinění pokutu.

⁸⁸⁾ V Estonsku je užívání nebo držení méně než 50 g marihuany, 10 g hašiše, 0,1 g heroínu, 1 g kokainu nebo 10 tablet extáze přestupkem, policie udělí pokutu nebo 30 dní správního zadržení. V Lotyšsku je užívání nebo držení méně než 5 g nesusušené marihuany, 1 g sušené marihuany, 0,1 g hašiše kvalifikováno jako přestupek, policie udělí pokutu nebo 15 dní správního zadržení; užívání nebo držení méně než 0,001 g heroínu, 0,01 g kokainu je přečín, za který lze rovněž udělit pokutu nebo 15 dní správního zadržení.

⁸⁹⁾ Veřejné pohoršení znamená držení konopí ve vězení, ve vzdělávacím zařízení, zařízení sociálního charakteru nebo v jejich nejbližším okolí nebo na jiných místech, kde se sdružují mladiství. Za problémové užívání se považuje taková míra závislosti, která uživateli brání kontrolovat konzumaci, spojená s různými fyzickými symptomy.

⁹⁰⁾ Psychoaktivní látky jsou rozděleny do tří kategorií podle stupně jejich nebezpečnosti, přísnost trestu pak závisí na kategorii, do které droga spadá (kategorie A: metadon, morfin, MDMA, LSD, opium, heroin atd.; kategorie B: kodein, amfetaminy atd.; kategorie C: sedativa, benzodiazepiny, anabolické steroidy, konopí).

nepřesahuje 5 gramů, neuplatní se žádná sankce. V Nizozemí je umožněn prodej konopných látek (marihuana, hašiš) ve specializovaných obchodech, tzv. „coffee shops“, pokud jsou dodržena stanovená pravidla: nesmí se zde prodávat „tvrdé drogy“, zakázané drogy nesmí být propagovány, kavárna nesmí narušovat veřejný pořádek, maximální množství těchto látek prodaných jedné osobě najednou nesmí přesáhnout 5 gramů, provozovatelé nesmějí drogy prodávat nezletilým (osobám mladším 18 let) ani jim umožnit vstup do kavárny. Podle ustálené praxe kavárny mohou skladovat konopné látky k výše uvedenému účelu do 500 gramů.

Slovenský nový trestní zákoník rozlišuje trestný čin držení drog pro vlastní potřebu a trestný čin držení drog pro účely obchodování. V oblasti drogových deliktů má klíčové postavení množství OPL. § 171 slovenského tr. zák. zavádí dva trestné činy držení drog pro vlastní potřebu, a to podle počtu dávek. Za držení ne více než tří dávek může být uložen trest odnětí svobody až na 3 roky, za držení „většího množství“ (ne více než deset dávek) může být uložen trest odnětí svobody v trvání nejvýše 5 let. Držení většího množství (více než deseti dávek) je stíháno podle ustanovení § 172 tr. zák. Pachatelé hrozí trest odnětí svobody v trvání 4 až 10 let. Okolností podmiňující použití vyšší trestní sazby je držení ještě většího množství drogy (s pouliční cenou vyšší než desetinásobek „základní“ částky 8 000 SKK), za které může být pachatelé uložen trest odnětí svobody v trvání 10 až 15 let, držení drog ve značném rozsahu (v množství překračujícím více než stonásobně základní částku), za které hrozí trest odnětí svobody v trvání 15 až 20 let a držení drog ve velkém rozsahu (v množství překračujícím více než pětsetinásobně základní částku) s trestem odnětí svobody v trvání 20 až 25 let nebo doživotí.

Pokud se jedná o *oblast nezákonného obchodu s drogami*, tak v této oblasti převažují tendence zvyšovat možné tresty. Například ve Spojeném království byl maximální trest za nezákonný obchod s drogami třídy C zvýšen z pěti na čtrnáct let odnětí svobody,⁹¹⁾ Estonsko v roce 2004 uzákonilo přísnější tresty dokonce za většinu

⁹¹⁾ Zákon o drogách z roku 2005 stanovil předpoklad záměru obchodování s drogami, jestliže je zadrženo určité množství kontrolovaných drog. Dále zavedl požadavek, aby soudy při ukládání trestů zvažily přitěžující okolnosti (jako například nabízení drog v blízkosti školy). Soudy mohou rovněž uvalit policejní vazbu až na osm dní na osoby, které polknou balíčky s drogou.

trestných činů souvisejících s drogami, zvláště při existenci přitěžujících okolností. V Irsku, Řecku a Litvě ⁹²⁾ došlo v posledních letech ke zvýšení trestů za konkrétní trestné činy distribuce drog mladistvým a za trestné činy nezákonného obchodu s drogami.

⁹²⁾ Za manipulaci s drogami s úmyslem prodeje hrozí trest odnětí svobody až na dva roky.

6. PROTIDROGOVÁ POLITIKA ČESKÉ REPUBLIKY

Protidrogová politika České republiky je postavena na třech vzájemně se doplňujících strategiích ⁹³⁾ - snižování nabídky drog (kontrola prodeje a distribuce legálních a potlačování nezákonné distribuce ilegálních drog), snižování poptávky po drogách (primární prevence, léčba a resocializace) a snižování rizik spojených s jejich užíváním (tzv. harm reduction).

Odpovědnost za realizaci protidrogové politiky nese vláda. Jejím hlavním poradním orgánem pro otázky v této oblasti je Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Původně vznikla jako Meziresortní protidrogová komise, kterou vláda zřídila usnesením č. 446/1993. Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky má za úkol soustřeďovat, projednávat a předkládat vládě informace, podklady a návrhy pro tvorbu a uplatňování jednotné protidrogové politiky a koordinovat plnění úkolů Národní strategie protidrogové politiky ČR na mezinárodní, centrální, krajské a místní úrovni. Každý rok zpracovává a předkládá vládě zprávu o situaci ve věcech drog v České republice za předcházející kalendářní rok.

V prosinci 2004 schválila vláda svým usnesením č. 1305/2004 *Národní strategii protidrogové politiky na období 2005 až 2009*. Tento základní dokument pro směřování protidrogové politiky ČR, koncipovaný jako dlouhodobý strategický plán, definuje základní východiska a směry řešení problému užívání drog. Jeho hlavními prioritami jsou: 1. potírat organizovaný zločin zapojený do nezákonného obchodu s drogami, 2. snížit užívání všech typů drog a potencionální rizika a škody, které mohou jednotlivcům a společnosti v důsledku jejich užívání nastat.

K její implementaci byl přijat Akční plán realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2007 až 2009, ⁹⁴⁾ v němž jsou definovány konkrétní cíle v základních oblastech protidrogové politiky, aktivity potřebné k jejich dosažení s

⁹³⁾ Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 až 2009.

⁹⁴⁾ Byl vypracován na základě evaluace plnění předchozího akčního plánu, která byla předložena vládě pod názvem Souhrnná zpráva o plnění Akčního plánu realizace Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 až 2006. Usnesením vlády č. 845 ze dne 25. července 2007 bylo uloženo předložit návrh Akčního plánu na období 2007 - 2009 do 31. května 2007.

uvedením časových termínů k jejich splnění a vymezena odpovědnost jednotlivých ministerstev. Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 až 2009 a Akční plán realizace jsou harmonizovány co do základních priorit, principů a realizovaných opatření s Protidrogovou strategií EU a Protidrogovým akčním plánem EU.

Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, upravující mimo jiné také organizaci a provádění protidrogové politiky, ukládá státním orgánům povinnost řídit se Národní strategií protidrogové politiky. V souladu s reformou veřejné správy byla odpovědnost při realizaci preventivních opatření a řešení problémů spojených s užíváním návykových látek přenesena na orgány krajů a orgány obcí. Realizaci protidrogové politiky na celostátní úrovni zajišťuje a koordinuje vláda prostřednictvím ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy (§ 21 citovaného zákona). Vláda může dle tohoto zákona zřídit za účelem koordinace protidrogové politiky zvláštní poradní orgán; tuto funkci plní Rada vlády pro koordinaci protidrogové politiky. Na krajské úrovni je koordinace protidrogové politiky realizována krajskými úřady, kde působí krajsští protidrogoví koordinátoři (jejich pracovní poměr nesmí zahrnovat plnění jiných úkolů), kteří využívají sítě kontaktních pracovníků v jednotlivých obcích s rozšířenou působností na území kraje. Kraje v samostatné působnosti vypracovávají krajské strategie protidrogové politiky⁹⁵⁾, sbírají a vyhodnocují údaje o stavu dané problematiky na svém území. Dalším článkem vertikální koordinace jsou místní protidrogoví koordinátoři, tato funkce je zřizována při jednotlivých obcích. Krajsští a místní protidrogoví koordinátoři spolupracují se státními a nestátními subjekty zabývajícími se programy prevence a léčby návykových nemocí (§ 23 zákona č. 379/2005 Sb.).

Hlavními poskytovateli služeb v oblasti protidrogové politiky jsou především nestátní neziskové organizace. Tyto organizace zastřešuje profesní a nepolitická Asociace nestátních organizací (A.N.O.), zabývající se prevencí a léčbou drogových závislostí, která se člení na sekci primární prevence, sekci intenzivní ambulantní a následné péče, sekci terapeutických komunit, sekci harm reduction a sekci drogových služeb ve vězení. V 16 z 35 věznic v České republice se drogově závislým vězňům

⁹⁵⁾ Krajské strategie protidrogové politiky mají vypracovány všechny kraje s výjimkou Plzeňského.

věnují odborníci z těchto nevládních protidrogových organizací. Jejich práce spočívá v poradenství a terapii. Dále zde působí příspěvkové organizace a soukromé subjekty, které také vykrývají služby v oblasti primární, sekundární a terciární prevence.

6.1. Primární drogová prevence

Prevence se netýká pouze rizikových skupin a ostatních, kteří se s drogami ještě nesetkali. Další ohroženou skupinou jsou ti, kteří s drogami již nějakou zkušenost mají a úkolem složek, zapojených do prevence, je odradit tyto jednotlivce od dalšího užívání, aby neskončili ve skupině závislých. Nejen na závislé toxikomany se nabalují rizika spojená s jejich užíváním, jako zdravotní problémy nebo kriminalita. Podle generálního tajemníka OSN Ban Ki Moona by měl být systém zachytné sítě postaven na rodině, učitelích, pracovnících ve zdravotnictví a sociálních službách, ale svou úlohu musí sehrát i média a orgány spravedlnosti.

Primární prevence, jeden z nejdůležitějších pilířů protidrogové politiky, se zaměřuje na tzv. zdravou populaci. V České republice náleží do působnosti Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“). Klade si za cíl předcházet užívání drog nebo alespoň oddálit první zkušenosti s drogou do pozdějšího věku. Jejím úkolem je poskytnout všem osobám dostatečné množství informací k tomu, aby nezačaly drogy užívat. Důležitá je v tomto směru dobrá rodinná výchova. Je vědecky prokázáno, že častější zkušenosti s drogami mají děti, které vyrůstají v rodinách, kde se nedaří zvládat konflikty. K nejvíce ohroženým skupinám patří právě děti a mládež, proto k nejběžnějším preventivním aktivitám patří programy realizované na školách. V roce 2004 připravilo MŠMT Strategii prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství na období 2005 - 2008, jejíž součástí je i problematika užívání návykových látek. Strategie klade důraz ⁹⁶⁾ na aktivity a služby, které se snaží předcházet užívání drog nebo jeho dalšímu rozvoji, a dále uvádí nutnost zaměřit se explicitně na cílové skupiny ohroženějších nebo rizikovějších jedinců. Systém školské primární protidrogové prevence je zajišťován školními metodiky prevence (kmenoví

⁹⁶⁾ Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2005.

pedagogové školy), okresními metodiky preventivních aktivit (zpravidla odborní pracovníci místně příslušných pedagogicko-psychologických poraden) a krajskými školskými koordinátory (pracovníci odboru školství krajských úřadů), metodicky řízenými MŠMT. Další preventivní aktivity, realizované nestátními neziskovými organizacemi, ale také Policií ČR,⁹⁷⁾ se zaměřují na širší populaci (hovoří se o tzv. všeobecné primární prevenci) a na rizikové skupiny (např. sídlištní party, problémové třídy) a jedince (např. děti závislých rodičů, osoby s poruchami chování), u kterých lze předpokládat zvýšené riziko užívání drog (jde o programy tzv. selektivní a indikované primární prevence).

6.2. Sekundární drogová prevence (léčba a resocializace)

Léčba uživatelů drog představuje druhý pilíř protidrogové politiky, jehož cílem je prostřednictvím léčebných a resocializačních programů pomoci těm, kteří již drogy užívají nebo se na nich stali závislími. Uživatelé drog se dostávají do bludného kruhu, ze kterého nejsou schopni se většinou bez pomoci specializovaných institucí dostat. Podle typu se léčba rozlišuje⁹⁸⁾ na ambulantní (AT ordinace, stacionární programy, strukturované programy následné péče) a rezidenční (terapeutické komunity, specializovaná oddělení nemocnic, psychiatrické léčebny). Podle délky se rozlišuje léčba krátkodobá (4 – 8 týdnů), střednědobá (3 – 6 měsíců) a dlouhodobá (7 měsíců a déle). V zákoně č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami, který nahradil již nevyhovující zákon č. 37/1989 Sb., o ochraně před alkoholismem a jinými toxikomaniemi, jsou definovány základní typy odborné péče⁹⁹⁾ poskytované osobám užívajícím návykové látky a osobám na těchto látkách závislým. Zahrnují všechny typy péče, která se uživatelům drog v ČR poskytuje - tj. *akutní lůžková péče, detoxifikace* (krátkodobá medicínská a psychologická pomoc při vysazování drog), *terénní programy, kontaktní a poradenské služby* (linky telefonní pomoci, pedagogicko-psychologické poradny pro děti a mládež, poradny pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy, alkoholicko-toxikologické poradny), *ambulantní*

⁹⁷⁾ Primární protidrogová prevence je ze strany Policie ČR realizována prostřednictvím pracovníků Preventivně informačních skupin Policie ČR a dalších policistů z nejrůznějších útvarů.

⁹⁸⁾ Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2003, 2004 a 2005.

⁹⁹⁾ Poprvé přímo v zákoně definovány základní typy služeb pro uživatele drog.

lčba, stacionární programy, krátkodobá a střednědobá ústavní lčba, rezidenční péče v terapeutických komunitách, programy následné péče a substituční lčba.

6.2.1. Ambulantní lčba

Ambulantní lčbu nabízejí v České republice **AT poradny**, což jsou ambulantní psychiatrická zařízení, která se zaměřují na alkoholové a drogové závislosti. Tento typ lčby je vhodný pro motivované pacienty, kteří mají sociální zázemí. Po dohodě s lékařem zpravidla několikrát týdně dochází na pohovor. Další možnou podobou ambulantní lčby jsou **denní stacionáře**, kam klienti dochází každý den do léčebného programu a účastní se skupinové či individuální psychoterapie, sociální terapie, volnočasových aktivit apod.

6.2.2. Rezidenční (ústavní, pobytová) lčba

Krátkodobá a střednědobá lčba probíhající ve zdravotnických zařízeních a psychiatrických léčebnách, nebo-li **ústavní lčba**, je zaměřena hlavně na problém drogové závislosti. Je vhodná pro pacienty, kteří nejsou schopni abstinovat v původním prostředí, tzn. neúspěšně prošli ambulantním léčením, trpí poruchami chování, mají pouze slabou motivaci nebo jim byla lčba soudně nařízena, nicméně po jejím skončení jsou schopni se vrátit do běžného života.

Dlouhodobá lčba (až jeden rok), která probíhá obvykle v **terapeutických komunitách**, je určena především pro ty, kteří drogy užívají již dlouho a mají mnoho dalších problémů. Jde o dlouhodobý léčebný a resocializační program, ve kterém se pacienti, z nichž někteří mají za sebou i kriminální minulost spojenou s drogami, aktivně podílejí na lčbě. Nezbytnou součástí je skupinová a pracovní terapie, sociální poradenství a spolupráce s rodinou.

Výroční zpráva pražské hygienické stanice za rok 2006 uvádí, že nejčastějšími drogami, kvůli nimž uživatelé vyhledali pomoc, byly pervitin a heroin. Pervitin jako hlavní drogu uvedlo 61,4% a heroin přes 26 % klientů léčeben a nízkoprahových

zařízení. Odborníci z pracoviště drogové epidemiologie této hygienické stanice odhadli počet všech problémových uživatelů v České republice na 34 400 lidí.

Nezbytným předpokladem úspěšné léčby drogově závislých osob je abstinence. Pokud se však nepodaří pomoci závislým osobám vytvořit odpovídající podmínky pro udržení jejich abstinence, efektivita léčebných programů nebude příliš vysoká. To je jeden ze základních úkolů odborných **programů následné péče a doléčování** určených pro uživatele drog, kteří již většinou prošli některými formami pomoci a léčby. Tyto programy završují proces terapie a usnadňují klientům začlenit se zpět do společnosti, do běžného a plnohodnotného života bez drog.

Následná péče a sociální reintegrace je zajišťována prostřednictvím ambulantních doléčovacích programů. Jedná se o strukturované programy intenzivního ambulantního doléčování v délce nejméně 6 měsíců. Součástí doléčovacího programu může být chráněné bydlení (prostředek sociální stabilizace klienta formou přechodného ubytování) a chráněné pracovní programy ⁹⁶⁾ (sociální služba, jejímž cílem je znovuoživení běžných pracovních návyků, získání pracovních dovedností). V příloze č. 9 jsou uvedeny léčebné programy, které byly poskytovány uživatelům drog v roce 2006.

6.3. Terciární drogová prevence

Třetí pilíř protidrogové politiky, označovaný jako „harm reduction“, se snaží o minimalizaci negativních dopadů spojených s drogovou závislostí, tj. o snižování sociálních a zdravotních rizik uživatelů, kteří již drogy berou a nejsou motivováni k tomu, aby přestali nebo nejsou schopni přestat s užíváním. Do tohoto programu, realizovaného prostřednictvím kontaktních center (jejich předpokladem je nízkoprahovost, tj. psychologická dostupnost pro každého, bez jakéhokoliv doporučení, přímo z ulice, anonymně) a terénních programů (tj. aktivní vyhledávání a kontaktování klientů přímo v terénu – tzv. streetwork), patří například výměna injekčních stříkaček a jehel za sterilní, poskytování informací o rizicích spojených s užíváním drog a bezpečném sexuálním chování, testy zjištění na přítomnost viru HIV ze slin,

zprostředkování kontaktu s léčebnými zařízeními.¹⁰⁰⁾ Jeho cílem je tedy omezit či zmírnit riziko život a zdraví ohrožujících infekcí, které se šíří sdílením injekčního náčiní při nitrožilní aplikaci drog a nechráněným pohlavním stykem, jako je AIDS a hepatitidy B a C, zvyšovat informovanost uživatelů o rizicích jednotlivých drog a prevence předávkování. Může být zároveň i faktorem, který dovede (motivuje) „klienta“ k léčbě. V roce 2006 působilo v České republice 90 nízkoprahových zařízení - kontaktních center a terénních (streetwork) programů.

Do terciární prevence se zařazuje také substituční léčba, používaná při léčbě závislosti na opioidech (nejčastěji heroinu). Touto léčbou se předchází abstinčním příznakům. Spočívá v nahrazení nelegální návykové látky chemicky čistou substancí bez nežádoucích příměsí, která je předepsána lékařem a užívána kontrolovaně. V jejím průběhu dochází u závislého jedince ke stabilizaci jeho zdravotního stavu a sociální situace. Je vhodná pro závislé na opiátech, kteří nejsou ještě plně rozhodnutí, že chtějí abstinovat, ale stojí o změnu svého životního stylu. Z vědeckých poznatků vyplývá, že substituční léčba významně snižuje užívání nelegálních drog, trestnou činnost spojenou především se získáváním peněz na drogy (tj. sekundární kriminalitu), riziko předávkování, přenos infekčních onemocnění prostřednictvím rizikového způsobu aplikace drog a předchází tak úmrtím v důsledku předávkování a šíření nákazy HIV.

K substituci heroínu (opiátů) je od roku 2000 užíván metadon, který je podáván pouze ve specializovaných substitučních centrech. V tomto roce začal v České republice také fungovat Národní registr uživatelů lékařsky indikovaných substitučních látek. Na počátku roku 2001 byl Státním ústavem pro kontrolu léčiv registrován léčebný přípravek Subutex (obsahující buprenorfin),¹⁰¹⁾ který může, na rozdíl od alternativního metadonu, předepsat každý lékař bez ohledu na specializaci. Jisté omezení představuje povinnost používat k předpisu tzv. opiátový předpis s modrým pruhem („modrý recept“), který slouží k větší kontrole zacházení s těmito látkami.¹⁰²⁾ Předepisování se zpřísnilo poté, co

¹⁰⁰⁾ Zdroj informací: www.drogovaporadna.cz/rubrika (Pomoc a léčba: streetwork, K-centra).

¹⁰¹⁾ Subutex v České republice registrovala firma Schering-Plough Central East AG (Švýcarsko).

¹⁰²⁾ Lékař si recepty s modrým pruhem vyzvedne na obecním úřadě a recept vyplní trojmo - jednu kopii si nechá pro svoji evidenci, jednu kopii si pro evidenci nechává lékárna, která lék pacientovi vydala a originál zasílá lékárna zdravotní pojišťovně.

se rozrostl ilegální trh se Subutexem. Od 1. 1. 2006 registrační povinnosti podléhá nejen léčba ve specializovaných substitučních centrech, ale ve všech zdravotnických zařízeních, tj. i léčba Subutexem v ambulancích praktických lékařů a specialistů. Klient si léčbu Subutexem platí sám. Pouze některým odborným zařízením, která poskytují léčbu vybraným skupinám klientů, poskytuje Ministerstvo zdravotnictví dotace. Jeho cena se v lékárnách pohybuje v současné době okolo 870 Kč za balení 7 krát 8 mg tablet, na černém trhu pak zhruba v rozmezí 400 -1000 Kč za jednu 8 mg tabletu.

Substituční přípravky jsou podávány výhradně orální formou. Stále větším problémem je však injekční zneužívání tablet Subutexu a jejich prodej na černém trhu. Při tomto způsobu užívání jsou rizika srovnatelná s injekčním užíváním jakékoliv jiné drogy. Z dotazníkového průzkumu mezi klienty kontaktního centra a terénních programů o.s. SANANIM z první poloviny roku 2006 vyplývá, že Subutex užívá 56,1 % z nich, z toho 24,2 % jej získá od lékaře na recept a 37,9 % na černém trhu. Z těch, kteří Subutex užívají, si jej injekčně aplikuje 95,1 %.¹⁰³⁾ Nový preparát pro léčbu závislosti na opiátech „Subuxone“, s jehož zavedením počítají aktualizované Standardy substituční léčby, má odradit od nitrožilního zneužívání. Účinnou složkou Subuxone, který se užívá sublingválně, tj. formou tablet pod jazykem, je kromě buprenorfinu také nelaxon. Nelexon se po podjazykovém podání, jak je to doporučeno, nevstřebává. Je-li však podán injekčně, vstřebává se velice rychle a u pacientů závislých na opiátech způsobuje těžké abstinenci příznaky.

V České republice existuje 13 substitučních center. 1. dubna 2006 byla ve dvou věznicích (Praha - Pankrác a Příbram) spuštěna pilotní fáze projektu substituční léčby závislosti na opiátech, určená především osobám nastupujícím výkon trestu, případně těm, u nichž lze předpokládat pokračování v léčbě po propuštění na svobodu. V ostatních věznicích drogově závislí musí projít detoxifikací. Vězeňská služba ČR hodnotí výsledky tohoto projektu pozitivně. V důsledku toho se předpokládá pokračování a zvýšení dostupnosti programů substituční léčby ve věznicích.

¹⁰³⁾ Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2006.

7. ZÁVĚR

Drogy jsou obrovským sociálním celospolečenským problémem, který je nutno řešit formou vyvážené represe a prevence. Oblast prevence by měla být primární, neboť represe samotná nemůže vést ke snížení užívání OPL. Trestní represe nastupuje ve chvíli, kdy selhala prevence. Jejím cílem je omezit a snížit nabídku drog. Přísná represivní opatření by proto měla směřovat vůči výrobcům, dealerům a distributorům drog. Podle mého názoru by bylo zapotřebí ještě zpřísnit trestní sazby, zejména jde-li o organizovanou výrobu a obchod OPL v mezinárodním měřítku, protože se jedná o velmi nebezpečnou formu organizované kriminality, při které je ohroženo zdraví a bezpečnost velkého počtu osob a dochází k tvorbě obrovských nelegálních zisků. Jiný přístup je třeba zvolit u osob závislých na drogách, které se mohou tím, že drží neoprávněně OPL pro vlastní potřebu, dopustit trestného činu dle ustanovení § 187a tr. zák. Jde o nemocné osoby¹⁰⁴⁾ a pouze trestní represe nemůže vyřešit problém jejich drogové závislosti. Tyto osoby by se měly v první řadě léčit, protože jen tak lze předejít recidivě jejich jednání.

Prostřednictvím legislativních úprav a institucionálních změn je třeba vytvořit sociálně, medicínsky, trestněprávně efektivní přístup k osobám drogově závislým a k jejich léčbě. Zároveň je třeba být zcela nekompromisní vůči těm, kteří drogy vyrábějí, distribuují a prodávají. Proto je nutné rozvíjet a posilovat mezinárodní spolupráci specializovaných útvarů Policie České republiky a těžiště represivního působení státu přesunout na odhalování a likvidaci sítí obchodníků s drogami.¹⁰⁵⁾

Represe musí jít ruku v ruce zejména s kvalitní primární prevencí, a ta je účinná pouze tehdy, je-li dlouhodobá, cílená, začíná u dětí a má celospolečenskou podporu.¹⁰⁶⁾

¹⁰⁴⁾ Drogová závislost je jednou z nemocí, která je zařazena Světovou zdravotnickou organizací do mezinárodního klasifikačního seznamu nemocí.

¹⁰⁵⁾ Z vystoupení Ivana Langerá dne 11. června 2000, II. Ideová konference.

¹⁰⁶⁾ Stanovisko ředitele NPC k článku „Drogy, trhy a zdravý rozum“ (Hospodářské noviny, 28. 1. 2004), www.mvcr.cz/policie/npdc/stanoviska.

SEZNAM PŘÍLOH

- Příloha č. 1** Přehled cen OPL v roce 2006 v České republice
- Příloha č. 2** Orientační hodnoty odpovídající znění ustanovení § 187a odst. 1, 2 tr. zák. „množství větší než malé“ a „větší rozsah“ nejčastěji se vyskytujících OPL
- Příloha č. 3** Množství zajištěných OPL na území ČR v roce 2005 a 2006
- Příloha č. 4** Statistický přehled zjištěných a objasněných drogových trestných činů v roce 2005 a 2006
- Příloha č. 5** Počet uložených protitoxikomanických ochranných léčení v letech 2002 - 2005
- Příloha č. 6** Statistický přehled osob stíhaných, obžalovaných a odsouzených za drogové trestné činy v roce 2004 a 2005
- Příloha č. 7** Podíl obžalovaných a odsouzených na drogových trestných činech podle druhu drogy v roce 2006
- Příloha č. 8** Odhad počtu finančně motivovaných trestných činů uživatelů drog a jejich podílu na vybraných typech trestných činů (sekundární drogová kriminalita)
- Příloha č. 9** Léčebné programy poskytující služby uživatelům drog v České republice v roce 2006

Příloha č. 1: Přehled cen OPL v roce 2006 v České republice

(Zdroj: Výroční zpráva NPC za rok 2006)

OPL	cena v Kč/gram		cena v Kč/gram	
	pouliční prodej	průměrná cena	prodej ve velkém	průměrná cena
Extáze (tablety)	50 - 500	225	10 - 250	112
Hašiš	100 - 700	265	90 - 400	175
Heroin	500 - 3000	1092	400 - 2000	882
Kokain	1500 - 3000	2215	1000 - 2000	1417
Marihuana-joint	20 - 70	42		
Marihuana - 1 g	50 - 350	189	30 - 250	129
Metamfetamin	400 - 4000	1060	500 - 1000	744
Subutex 2 mg	150 - 400	270	50 - 200	117
Subutex 8 mg	600 - 1000	800		

**Příloha č. 2: Orientační hodnoty odpovídající znění ustanovení § 187a
odst, 1, 2 tr. zák. nejčastěji se vyskytujících omamných a
psychotropních látek**

(Zdroj: Pokyn obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně ze dne 16. srpna 2006
o postihu trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a
psychotropních látek a jedů podle § 187a tr. zák.)

Druh	HMOTNOST (g)	
	množství větší než malé	větší rozsah
Heroin	0,15 (asi 5 dávek po 30 mg)	1,5 (asi 50 dávek po 30 mg)
Morfin	0,3 (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 (asi 150 dávek po 30 mg)
Methadon	0,3 (asi 10 dávek po 30 mg)	4,5 (asi 150 dávek po 30 mg)
Kokain	0,25 (asi 5 dávek po 50 mg)	5 (asi 100 dávek po 50 mg)
THC (marihuana, hašiš)	0,3 (asi 10 dávek po 30 mg)	7,5 (asi 250 dávek po 30 mg)
LSD	0,0005 (asi 10 dávek po 50 mg)	0,006 (asi 120 dávek po 50 mikrog)
MDMA a homology příbuzného typu (extáze)	1-MDMA base (asi 10 dávek po 100 mg)	24-MDMA base (asi 240 dávek po 100 mg)
Amfetamin	0,5 (asi 10 dávek po 50 mg)	10 (asi 200 dávek po 50 mg)
Metamfetamin	0,5 (asi 10 dávek po 50 mg)	10 (asi 200 dávek po 50 mg)
Psilocybin	0,05 (asi 5 dávek po 10 mg)	3 (asi 300 dávek po 10 mg)

**Příloha č. 3: Množství zajištěných OPL na území ČR v roce 2005
a 2006**

(Zdroj: Výroční zpráva NPC za rok 2005 a 2006 - všechny příslušné útvary PČR a GŘC)

LÁTKA	MNOŽSTVÍ	
	2005	2006
Cannabis - rostliny	1 780	2 276
Cannabis (g)	103 337	108 352
Hašiš (g)	4 625	466
Heroin (g)	36 340	27 877
Kokain (g)	10 169	4 708
Metamfetamin (g)	5 310	5 249
XTC / MDMA (tbl)	19 010	26 259

**Příloha č. 4: Statistický přehled zjištěných a objasněných
drogových trestných činů v roce 2005 a 2006**

(Zdroj: Ministerstvo vnitra ČR - Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní
bezpečnosti na území České republiky v roce 2006 (ve srovnání s rokem 2005))

Trestní zákon	2005			2006			Změna zjištěno v %
	Zjištěno	Objasněno	Objasněnost v %	Zjištěno	Objasněno	Objasněnost v %	
§ 187	2 267	2 111	93,12	2 248	2 123	94,44	-0,84
§ 187a	281	264	93,95	310	294	94,84	10,32
§ 188	209	193	92,34	254	235	92,52	21,53
§ 188a	158	155	98,10	110	106	96,36	-30,38

**Příloha č. 5: Počet uložených protitoxikomanických ochranných léčení
v letech 2002 – 2005**

(Zdroj: Statistické ročenky kriminality Ministerstva spravedlnosti za rok 2002 – 2005)

Ustanovení tr. zák.	2002	2003	2004	2005
§ 187	40	34	52	38
§ 187a	4	1	3	2
§ 188	1	1	0	6
§ 188a	2	0	2	0
Celkem	47	36	57	46

**Příloha č. 6: Statistický přehled osob stíhaných, obžalovaných a
odsouzených za drogové trestné činy v roce 2004 a 2005**

(Zdroj: Statistická ročenka kriminality za rok 2004 a 2005,
Ministerstvo spravedlnosti ČR)

Trestní zákon	2004			2005		
	Stíháno	Obžalováno	Odsouzeno	Stíháno	Obžalováno	Odsouzeno
§ 187	1 945	1 710	1 146	1 826	1 644	1 135
§ 187a	257	217	121	255	219	99
§ 188	404	363	64	234	203	60
§ 188a	338	299	45	114	91	32

Poznámka:

STÍHÁNO počet osob, jejichž trestní stíhání vedené podle § 160 tr. řádu
bylo ve sledovaném roce ukončeno

OBŽALOVÁNO počet osob, na něž byla v daném roce podána obžaloba podle
§ 176 tr. řádu

ODSOUZENO počet osob pravomocně odsouzených

Příloha č. 7: Podíl obžalovaných a odsouzených na drogových trestných činech podle druhu drogy v roce 2006

(Zdroj: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2006)

Sledovaná skupina	Počet osob	Pervitin (%)	Konopné látky (%)	Heroin (%)	Extáze (%)	Kokain (%)	Jiná droga (%)
Obžalované osoby	1 342	65,9	21,2	5,1	1,3	1,3	5,1
Odsouzené osoby	1 212	48,7	21,0	7,0	2,4	1,5	19,5

**Příloha č. 8: Odhad finančně motivovaných trestných činů uživatelů
drog a jejich podílu na vybraných typech trestných činů
(sekundární drogová kriminalita)**

(Zdroj: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v ČR v roce 2006)

Trestný čin	Zjištěné trestné činy			Objasněné trestné činy		
	Všechny (počet)	Spáchané uživateli drog		Všechny (počet)	Spáchané uživateli drog	
		Podíl (%)	Počet		Podíl (%)	Počet
§ 219 (loupežné)	23	10,0	2	22	10,0	2
§ 234	4 613	20,3	936	2 064	20,3	419
§ 221, 222	5 765	4,6	262	4 709	4,6	214
§ 235	1 292	5,4	70	1 043	5,4	56
§ 231, 232	289	2,4	7	202	2,4	5
§ 238	2 203	14,8	326	1 480	14,8	219
§ 247 (vloupáním)	53 503	24,8	13 286	10 671	24,4	2 599
§ 247 (prosté)	151 136	35,1	52 977	25 828	26,7	6 892
§ 187 (výroba a distribuce)	2 248	72,0	1 618	2 123	72,0	1 528
§ 213	11 571	2,9	331	11 570	3,0	331
§ 248	2 905	11,8	341	2 656	12,0	312
§ 250	5 186	21,1	1 096	4 225	21,0	893
§ 249b	7 908	37,1	2 930	1 372	37,0	508
Celkem	248 642	29,8	74 183	67 965	20,6	13 978

**Příloha č. 9: Léčebné programy poskytující služby uživatelům drog
v České republice v roce 2006**

(Zdroj: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2006)

Typ programu	Počet	Kapacita (míst, lůžek)	Využití (počet osob)
Záchytné stanice	15		
Detoxifikační jednotky	19		
Ambulantní zdravotnická zařízení	385		17 921 ¹⁾
Denní stacionáře	1	10	41
Specializovaná substituční centra	14		949
Psychiatrické léčebny	17	9 442 ²⁾	3 200
Psychiatrická oddělení nemocnic	31	1 420 ²⁾	1 629
Dětské psychiatrické léčebny	3	320 ²⁾	29
Terapeutické komunity	15	185 ³⁾	451 ³⁾
Programy následné péče	18	365 ⁴⁾	904
Pobytová oddělení specializovaná na léčbu dětí ohrožených drog. závislostí (zařízení spec. školství)	5	66	104
Detoxifikační jednotky ve věznicích	2		172 ⁵⁾
Oddělení pro diferencovaný výkon trestu	6	286	625
Oddělení pro výkon ochranné protitoxikomanické léčby ve věznicích	3	105	162

¹⁾ Jedná se o počet osob v tzv. živé kartotéce, tj. počet osob, které navštívily zařízení alespoň jednou za rok.

²⁾ Počet všech psychiatrických lůžek.

³⁾ Údaje pouze z 12 komunit.

⁴⁾ Údaj se týká kapacity programů intenzivní péče.

⁵⁾ Údaje za rok 2005.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

- Antl, M.: Problémy justice v protidrogové politice. Bulletin NPC č. 2/2001, str. 6 – 9.
- Borník, M.: Trestná činnost a nealkoholová toxikomanie. Odbor prevence kriminality Ministerstva vnitra ČR, Praha, 2000.
- Brihcín, S.: Detenční ústav a institut zabezpečovací detence. Kriminalistika č. 2/2005. IV. oddělení NPC. Methamphetamin – pervitin. Bulletin NPC č. 1/2003, str. 3 – 6.
- Chmelík, J. a kol.: Drogová kriminalita. Úřad vyšetřování pro Českou republiku, Ministerstvo vnitra ČR, Praha, 1999.
- Chmelík, J.: Nová právní úprava drogových deliktů a stručně k metodice jejich dokazování. Kriminalistika č. 1/1999.
- Chmelík, J. a kol.: Zločin bez hranic. Vyšetřování terorismu a organizovaného zločinu, Linde Praha, 2004.
- Hein, O.: Kriminalizace držení drog pro vlastní potřebu – ano či ne? Právní rozhledy č. 4/1999, str. 201 – 203.
- Hubinová, S., Dlouhý, F.: Prekursory a pomocné látky. Bulletin NPC č. 2/2001, str. 17 – 19.
- Jelínek, J. a kol.: Trestní zákon a trestní řád. Poznámkové vydání s judikaturou. Linde, Praha, 2005.
- Juráková, I.: Několik poznámek ke kriminalizaci držení drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy č. 1/1999, str. 15 – 18.
- Kalina, K. a kol.: Drogy a drogové závislosti 1 (mezioborový přístup). Úřad vlády České republiky, Praha, 2003.
- Kloučková, S.: Hodnocení znaků skutkové podstaty trestného činu přechovávání drog pro vlastní potřebu podle § 187a trestního zákona. Právní rozhledy č. 6/2000, str. 242 – 246.
- Král, J.: K institutu zabezpečovací detence v návrhu nového trestního zákona (zdroj: www.ipravnik.cz).
- Kühn, Z.: O určitosti a neurčitosti práva (úvaha nad ústavností § 187a trestního zákona). Trestní právo č. 5/1999, str. 12 – 15.

- Lejčková, P.: Primární prevence užívání drog – základní principy a efektivní programy. Zaostřeno na drogy č. 1/2006, Úřad vlády ČR, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, str. 1 – 5.
- Marešová, A.: Souhrn poznatků z analýzy vybraných trestních spisů k drogové kriminalitě. Trestní právo č. 11/2003.
- Marešová, A., Nečada, V., Sluková, K., Sochůrek J., Zeman, P.: Drogy a česká vězeňská populace v kontextu drogové scény a trestněprávní legislativy. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 2003.
- Martinec, T.: Drogy a legislativa v ČR. Bulletin NPC č. 1/2003, str. 8 – 9.
- Miovský, M. a kol.: Vězeňství a nelegální drogy. Úřad vlády ČR, 2003.
- Nedbálková, I., Šejvl, J.: Dvě usnesení Nejvyššího soudu, usnesení ze dne 22. 2. 2005, sp. zn. 7 To 207/2005 a usnesení ze dne 19. 4. 2005 sp. zn. 7 To 463/2005, článek ze dne 16. 2. 2006.
- Novotná, J.: Nad jedním rozhodnutím Vrchního soudu v Praze.... Bulletin NPC č. 4/2003, str. 3 – 8.
- Orlíková, B., Gajdošíková, H.: Uživatelé drog v konfliktu se zákonem. Právní problémy související s užíváním drog. Zaostřeno na drogy č. 2/2006, Úřad vlády ČR, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, str. 1 – 8.
- Púry, F.: Souhrn aktuální judikatury – drogové trestné činy. Trestněprávní revue č. 5/2006, str. 148 - 154
- Púry, F., Sotolář, A., Šámal, P.: K problematice trestněprávního postihu přechovávání drog pro vlastní potřebu. Právní rozhledy č. 10/1999, str. 509 – 517.
- Radimecký, J., Rendlová, H., Sklenář, V.: Koordinace protidrogové politiky - nástroj realizace účinných komplexních opatření. Zaostřeno na drogy č. 3/2004, Úřad vlády ČR, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, str. 1 – 11.
- Růžička, M.: K problematice trestného činu nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek nebo jedů podle § 187a trestního zákona. Trestní právo č. 6/1999, str. 8 – 13.
- Směja, F.: Drogová problematika v kontextu organizovaného transnacionálního zločinu. Ministerstvo vnitra – odborná studie, 1999.

- Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P., Kudrle S., Kalina, K. a kol.: Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení. Příručka Ministerstva spravedlnosti ČR, sv. 65. Institut vzdělávání MS ČR, 2002.
- Sotolář, A., Púry, F., Šámal, P., Kudrle S., Kalina, K. a kol.: Trestná činnost spojená se zneužíváním drog a formy jejího řešení. Justiční akademie ČR, sv. 66, 2003.
- Šámal, P., Púry, F., Rizman, S.: Trestní zákon. Komentář. II. díl. 6. doplněné a přepracované vydání, C.H. Beck, Praha, 2004.
- Šejvl, J.: Současná právní úprava „drogových“ trestných činů s ohledem na produkty *Cannabis sativa* L. Bulletin NPC č. 2/2000, str. 4 – 8.
- Šejvl, J.: Problematika držby omamných a psychotropních látek pro vlastní potřebu a případné částečné legalizace OPL. Bulletin NPC č. 1/2001, str. 10 – 16.
- Šejvl, J.: Kriminologické faktory vedoucí k zneužívání OPL a prevence. Bulletin NPC č. 4/2002, str. 3 – 11.
- Šejvl, J.: § 188a trestního zákona. Bulletin č. 4/2002, str. 26 – 27.
- Šindelář, R.: Drogová epidemiologie. Fakulta vojenského zdravotnictví UO.
- Štáblová, R. a kol.: Návykové látky a kriminalita. Policejní akademie ČR, Praha, 1995.
- Štáblová, R. a kol.: Drogy, kriminalita a prevence. Policejní akademie ČR, Praha, 1997.
- Švarc, J.: Legislativní problematika ochranného léčení podle MUDr. Jiřího Švarce, Ph.D., primáře ochranného léčení Psychiatrické léčebny Bohnice. Justiční aktuality č. 1/2006, str. 3 – 4.
- Trávníčková, I.: Drogová kriminalita – včera, dnes a zítra. Kriminalistika č. 4/2001, str. 280 – 290.
- Trávníčková, I., Gawlik, L., Kotulán, P.: Právní úprava drogové kriminality. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 1992.
- Vantuch, P.: Drogy a kriminalita. Univerzita J. E. Purkyně, Brno, 1990.
- Vůjtěch, J.: Účinky transformace trestního zákonodárství na stav kriminality a zvyšování efektivnosti justice ve vztahu k bezpečnosti občanů ČR v horizontu roku 2000. Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Praha, 2000.
- Zábranský, T., Mravčík, V., Gajdošíková, H., Miovský, M.: Projekt analýzy dopadů novelizace drogové legislativy v ČR. Souhrnná závěrečná zpráva, Praha, 2001.

Zábranský, T.: Drogová epidemiologie. Univerzita Palackého v Olomouci, 2003.

Zapletal, J. a kol.: Kriminologie, díl II. Zvláštní část. Policejní akademie ČR, Praha, 2004.

Zeman, P.: Vývoj registrované drogové kriminality a jejího postihu v České republice v letech 1996 – 2001. Kriminální vědy č. 3/2003.

Zeman, P.: Pohled na některé aspekty trestněprávního přístupu k drogové kriminalitě v zahraničí. Trestní právo č. 3/2003 (zdroj: www.drogy-info.cz).

Další zdroje:

Mravčík, V., Chomynová, P., Orliková, B., Škrdlantová, E., Trojáčková, A., Petroš, O., Vopravil, J., Vacek, J.: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2006. Úřad vlády, Praha, 2007.

Mravčík, V., Lejčková, P., Orliková, B., Petrošová, B., Škrdlantová, E., Trojáčková, A., Petroš, O., Sklenář, V., Vopravil, J.: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2005. Úřad vlády ČR, Praha, 2006.

Mravčík, V., Korčíšová, B., Lejčková, P., Miovská, L., Škrdlantová, E., Petroš, O., Sklenář, V., Vopravil, J.: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2004. Úřad vlády ČR – Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti, Praha, 2005.

Mravčík, V., Korčíšová, B., Lejčková, P., Miovská, L., Škrdlantová, E., Petroš, O., Radimecký, J., Sklenář, V., Gajdošíková, H., Vopravil, J.: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2003. Úřad vlády ČR, Praha, 2004.

Mravčík, V., Zábranský, T., Korčíšová, B., Lejčková, P., Škrdlantová, E., Štátná, L., Macek, V., Petroš, O., Gajdošíková, H., Miovský, M., Kalina, K., Vopravil, J.: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2002. Úřad vlády ČR, Praha, 2003.

Zábranský, T., Radimecký, J., Mravčík, V., Gajdošíková, H., Petroš, O., Korčíšová, B., Miovský, M., Vopravil, J., Csémy, L., Kuda, A.: Výroční zpráva o stavu ve věcech drog v České republice v roce 2001. Úřad vlády ČR, Praha, 2002.

Stožický, P.: Ústav pro výkon zabezpečovací detence. Okruh osob vhodných k umístění (autor je primářem psychiatrického oddělení vězeňské nemocnice Vazební věznice Brno, tento příspěvek byl přednesen na 13. mezinárodní soudněpsychiatrické konferenci, která se uskutečnila ve dnech 6. – 8. 10. 2005 ve Znojmě).

Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost (EMCDDA): Výroční zpráva za rok 2005 a 2006 – Stav drogové problematiky v Evropě.

Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost: Úkol drogy č. 2/2007 (Drogy a trestná činnost – složitý vztah).

MINISTERSTVO VNITRA ČR: Zpráva o situaci v oblasti veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti na území České republiky v roce 2005 a 2006 (ve srovnání s rokem 2004 a 2005). Praha.

MINISTERSTVO VNITRA ČR: Akční plán k realizaci Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 – 2006 (podle struktury stanovené usnesením vlády č. 1305/2004).

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI ČR: Statistická ročenka kriminality za rok 2004 a 2005.

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti: Systémový přístup v prevenci užívání návykových látek. Co funguje a nefunguje v primární prevenci. Zaostřeno na drogy č. 2/2007.

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti: Drogové služby ve vězení. Možnosti drogových intervencí a spolupráce neziskových organizací a věznic. Zaostřeno na drogy č. 4/2006.

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti: Primární prevence užívání drog. Základní principy a efektivní programy. Zaostřeno na drogy č. 1/2006.

Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti: Mezinárodní spolupráce v oblasti protidrogové politiky. Česká protidrogová politika jako součást globálního a evropského prostoru. Zaostřeno na drogy č. 4/2005.

NPC: Výroční zpráva Národní protidrogové centrály služby kriminální policie a vyšetřování za rok 2005, 2004, 2003.

Tisková zpráva sekretariátu Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky ze dne 29. května 2003: Kategorizace ilegálních drog – o co jde v současné diskusi a o změně postoje ke konopným drogám.

Tisková zpráva sekretariátu Rady vlády pro koordinaci protidrogové politiky ze dne 15. listopadu 2005: Systém protidrogové politiky nově upraven zákonem – zákon č. 379/2005 Sb.

ÚŘAD VLÁDY ČR: Národní strategie protidrogové politiky na období 2005 - 2009, schválená usnesením vlády ČR č. 1305 ze dne 22. prosince 2004.

ÚŘAD VLÁDY ČR: Poziční dokument o drogách, věznicích a harm reduction (2006).

ÚŘAD VLÁDY ČR, Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost, Národní monitorovací středisko pro drogy a drogovou závislost:

Užívání drog v EU – legislativní přístupy, 2005.

Elektronické zdroje:

www.drogy-info.cz národní informační drogový server spravovaný Národním monitorovacím střediskem pro drogy a drogové závislosti (součást Úřadu vlády ČR)

<http://www.odrogach.cz> informační portál primární prevence, provozuje SANANIM, a. s.

www.drogy.net/portal (drogový informační server)

www.mvcr.cz/policie/prezentace/npdc.html (Národní protidrogová centrála služby kriminální policie a vyšetřování)

www.mvcr.cz (Statistiky)

www.mvcr.cz/dokument/ (Bezpečnostní situace)

<http://portal.justice.cz> (Ministerstvo spravedlnosti, Nejvyšší státní zastupitelství)

www.psp.cz (Dokumenty/Sněmovní tisky/Návrhy zákonů)

www.emcdda.europa.eu (Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogové závislosti)